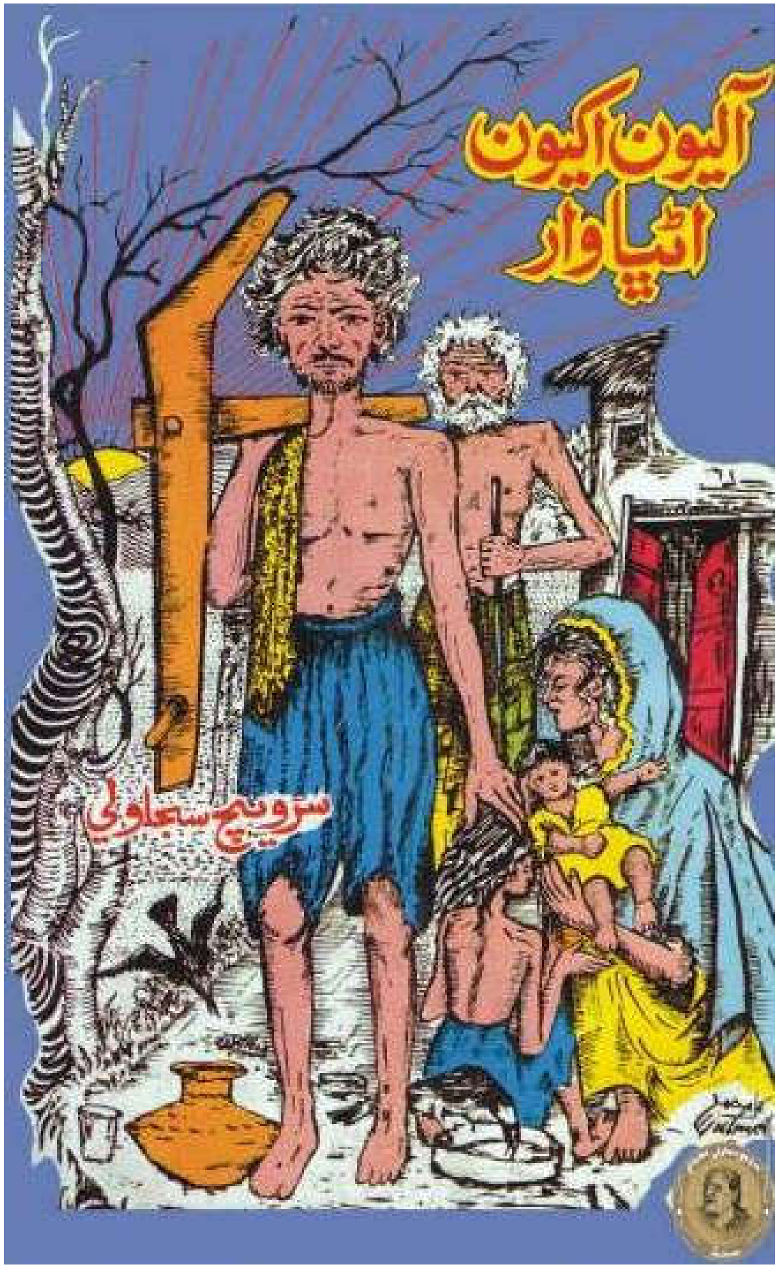

آليون اکيون اٽيا وار

سرويچ سجاولي

سچائي اشاعت گهر، دڙو / حيدرآباد
2013ع

سنڌ سلامت ڪتاب گهر

اداري پاران :

سنڌ سلامت ڪتاب گهر پاران **ڊجيٽل بوڪ ايڊيشن** سلسلي جو ڪتاب نمبر (115) اوهان اڳيان پيش ڪجي ٿو. هي شاعريءَ جو ڪتاب "آليون اکيون اٽيا وار" ناميارا شاعر سرويچ سجاوليءَ جي شاعريءَ تي مشتمل آهي.

هي ڪتاب **سچائي اشاعت گهر** پاران 2013ع ۾ ڇپايو ويو. لک ٿورا سائين يوسف سنڌيءَ جا جنهن هن ڪتاب جي سافٽ ڪاپي سنڌ سلامت تي پيش ڪرڻ جي اجازت ڏني.

اوهان سڀني دوستن، ڀائرن، سڄڻن، بزرگن ۽ ساڃاهه وندن جي قيمتي مشورن، راين، صلاحن ۽ رهنمائي جو منتظر.

محمد سليمان وساڻ

مينيجنگ ايڊيٽر (اعزازي)

سنڌ سلامت ڊاٽ ڪام

sulemanwassan@gmail.com

www.sindhsalamat.com

حق ۽ واسطا محفوظ

ڪتاب جو نالو	:	آليون اکيون اٽيا وار
موضوع	:	شاعري
شاعر	:	سرويچ سجاولي
ڇاپو پهريون	:	جون 1972ع
ڇاپو ٻيون	:	نومبر 1997ع
ڇاپو ٽيون:	:	آڪٽوبر 2013ع
لي آئوٽ/ڊزائين	:	مور ساگر
ڪمپوزنگ	:	منظور احمد جوڻيجو۔ زيب جوڻيجو الرزاق ڪمپيوٽر ڪمپوزرس حيدرچوڪ حيدرآباد 03332634650
ڇپائيندڙ	:	سچائي اشاعت گهر ڏڙو 03013647468

Aalyon Akhiyon Anbha War (Poetry) written by: SARVECH SUJAWALI, Published by: Sachai Ishaat Ghar Daro, Sindh, Pakistan, Edition Third, October 2013.

لڙڪن لار

- پنهنجي پاران 08
- سرويچ هڪ انقلابي شاعر: بينظير ڀٽو 11
- سوانح 12
- ليکڪ پاران 14
- ٻئي ڇاپي بابت ليکڪ جي وضاحت 17
- مهاڳ 20
- پهرين ڇاپي متعلق علي نواز وفائي جا ٻه اکر 25

نظم

هر سونهن ۾ قدرت نه ڏس! 32
نيٺو وٺي نهرا وٺن! 35
راڻو ڳائي جيئڻ روبينه 39
ديس جي راڻي سنڌڙي 43
چوڙيلين جا چاڳ وڪيا 45
رجهي ڪين جتي تو 48
ٿي پونگا تن جا ڀينگ ويا 51
ماءُ اڳيان معصومڙيون 55
گوڏ گوڏن ڪان مٿي 57
گهوڙا ڙي سا گاهياٽي 59
جرنيلن جا پيش امام 62
ڪي وال ڪي اڌ وال ۾ 65
پٽ ڏٽيءَ ڏانهن 69
ننگي انگ نياڻيون 72
ڳٽيون ڳوڙهن سان ڳچ....! 77
ننگ پيٽ ٻچن جي ڳالهه 79

مُرڪ منجهيو پئي ڇپڙن ۾! 82
سگهرالن تي ساهيڙيون 84
پارا ۾ پنهنوار 87
ڪورن آنڊن ۾ ڪُهرام 89
ڪريم سائين 91
رڪ تي ويندين رتون 94
پڙهيم پنّي ۾ پاراٽو 98
ڏسان اُن ڏيهه ۾ ڏيٽيون 100
گهٽيءَ گهٽيءَ ڪي گلاب ڪريون 104
اسين هڪل سان هزار ماريون 106
دودا ۾ دلاور 107
گرز ڪُهاڙي گوليءَ سان 110
وڌو ييو انقلاب اچي 115
ڪُڏي اُٿو اي ڪوڏيا 120
هاري جاڳ 124
اُها انڌير نگري ۾... 127
سنڌ جي سپوتن ڏانهن 131
هي دلبر دلبر ديس وسي 135
مارو زنده باد قلندر 140
ماهيءَ ماڪيءَ جي ڪرلار 144

بيت 145
دوها 150
ڪافيون 155
وائيون 168
گيت 178
لوڪ گيت 188
لوڪ گيت (قومي جمالو) 190

ارپنا

سنڌ وطن جي انهن سورن سـاڙيل، ڏکن ڏاريل ڏوتيئڙن، ماروئڙن، مانجهيئڙن، پنهنوارن سنگهارن، پـائرن ۽ پيـنرن جي نـالي جـن جــي جــذبن، جــولانن، اُڌمــن ۽ اُمــنگن مــون کـــي شـــاعر بنـــايو.

شال قبول کن

پنهنجي پاران

2008ع ۾ سرويچ سجاولي اڪيڊمي سنڌ پاران محترم سائين سرويچ سجاولي صاحب جو شعري مجموعو ”ٻئي ڪنڌيون مهراڻ جون“ ڇپائي اوهان عقيدتمندن اڳيان آندو ويو. جنهن ۾ واعدو ڪيو ويو هو تہ سرويچ سجاولي اڪيڊمي پاران ٻاريل اها شمع جيستائين سسيءَ ۾ ساهہ آهي، تيستائين اُجهامڻ ڪونہ ڏبي ۽ انهيءَ واعدي ڪي وفا ڪندي 2009ع ۾ سرويچ سجاولي صاحب جي ئي فرزند نوجوان ارڏي انقلابي شاعر محترم حبيب الله سانگي سجاولي صاحب جو شعري مجموعو ”ڌرتيءَ لڳن ڌاڙا“ ڇپائي اوهان همدردن جي هٿن تائين پهچايو. انهن ٻنهي مجموعن ۾ منهنجي ڏنل موبائيل فون نمبر تي سڄي سنڌ مان محب ماڻهن بيحد گهڻو اسرار ڪيو تہ سائين اسان کي سرويچ صاحب جو پهريون شعري مجموعو ”آليون اکيون اٽيا وار“ گهرجي. جنهن لاءِ جڏهن ڪتاب موجود نہ هئڻ جو جواب ٿي ڏنم، تہ ڪيترن ئي پائرن ايئن ٿي چيو تہ سائين ٻلا بليڪ تي ڏيو. پر ڪتاب هئوئي ڪونہ تہ ڪٿان ڏيان. مون وٽ بہ صرف هڪ ئي ڪاپي وڃي بچي هئي، جيڪا پڻ پروگرام ۾ هڪڙي سنڌي دوست جي نظر تي پئجي ويئي، جنهن چيو تہ ڪتاب ڪيس ڏيو پڙهي واعدي سان واپس ڪندو. جنهن کي مون گهڻوئي چيو تہ پيارا صرف هڪ ڪاپي آهي، جنهن تان وري ٻيو ايڊيشن آڻيندس، تنهن ڪري اها ڪاپي نٿو ڏئي سگهان، وري نہ ملندي. پر اهو دوست نہ چڙ تي لڳو ۽ نيٺ ٻن ڏينهن ۾ موٽائڻ جي واعدي تي زبردستي ڪٽي ويو ۽ پوءِ انهن ٻن ڏينهن کي ٻہ هفتا، پوءِ ٻہ مهينا ۽ نيٺ ٻہ سال گذري ويا، پر ڪتاب نہ مليو. هاڻي مون وٽ ٻي ڪاپي هجي تہ ان جو

ايڊيشن آڻيان. نيٺ ڀاءُ يوسف سنڌي مهرباني ڪئي، جنهن ڪان ڪتاب جي پهرين ايڊيشن جو تمام ضعيف ٿيل مسودو مليو. جنهن کي ڪمپوز ڪرايو ۽ پوءِ پبلڪ لائبريري سجاول جي تمام ڪاهوڙي ۽ محنتي انچارج محترم حاجي عبدالعزيز مينڏرو ڪان ڪتاب جي ٻئي ايڊيشن جي ڪاپي ملي، جنهن تان ڪتاب مڪمل ڪمپوز ڪرائي ورتو.

آليون اکيون اٽيا وار جو پهريون ايڊيشن 1972ع ۾ ڇپيو هو. جيڪو صرف هڪ هفتي ۾ ئي ختم ٿي ويو. جنهن بعد بقول سرويچ سائين جي ته ساڳئي ايڊيشن تحت هن ڪتاب جا ٻه ٻيا ايڊيشن پڻ آندا ويا، جيڪي پڻ صرف هڪ مهيني ۾ ئي ختم ٿي ويا ۽ ڪتاب مارڪيٽ ۾ اڻلڀ ٿي ويو. هڪ ته هن ڪتاب ۾ سنڌ ۽ سنڌي ماڻهن جي ڏکن، سورن، دردن ۽ پيڙائن جي ڀرپور منظر نگاري سمايل هئي ته ٻئي طرف هي ڪتاب ايم ـ اي سنڌي جي نصاب تي رکجڻ سبب بنهه انمول ۽ اڻلڀ بنجي ويو. پاڪستان جي تاريخ ۾ 1972ع تائين ڇپيل سنڌي ڪتابن مان هي پهريون ڪتاب هو. جنهن کي پاڪستان رائٽرس گلڊ پاران محترم قيتل شفائي صاحب ان وقت ڏهه هزار روپين جي نقد انعام سان نوازيو هو. جنهن وقت هن ڪتاب جي قيمت صرف 5 روپيه هئي.

ان بعد 1998ع ۾ سجاول جي نوجوان صحافي لڏو مڇارو هن ڪتاب جو آفيشلي ٻيو ۽ اڻ آفيشلي طور چوٿون ايڊيشن ڇپرايو. جيڪو پڻ جلد ئي ختم ٿي ويو ۽ هن وقت ڪٿي به ان جي ڪا هڪ به ڪاپي موجود ناهي. پنهنجي مهربان مداحن جي محبتن ۽ انهن سان ڪيل واعدي کي نڀائيندي هن ڪتاب جو آفيشلي ٽيو ۽ اڻ آفيشلي پنجون ايڊيشن ڇپرائي اوهان عقيدتمند ۽ احترام لائق سڄاڻ ساٿين جي هٿن ۾ پهچايو ويو آهي. هن ڪتاب کي اوهان جي هٿن ۾ پهچائڻ ۾ مون صرف نظر داري ۽ نگراني ڪئي آهي، پر انهيءَ جو اصلي سهرو سنڌ جي ان باضمير، بيباڪ ۽ بهادر نياڻي توڙي ادب دوست ۽ ادب ذوق عورت ڏانهن وڃي ٿو. جيڪا رشتي ۾ منهنجي روحاني ڀيڻ آهي ۽ ثقافت کاتي سنڌ جي صوبائي وزير محترمه سسئي پليجو

صاحبه آهي. سندس ساٿ ۽ سهڪار سان آليون اکيون اٽيا وار جو هي ايڊيشن اوهان جي هٿن ۾ آهي. جنهن لاءِ نه صرف آئون پر سڄي سنڌ سندس ٿورائتي ۽ دعاگو آهي. انشاءَ الله سرويچ سجاولي اڪيڊمي جو سلسلو جاري ساري رهندو ۽ تمام جلد بلڪ جيستائين اوهان هي ڪتاب پڙهي دنگ ڪندا ته اڪيڊمي جا ڪجهه ٻيا مجموعا پڻ اوهان جي هٿن ۾ هوندا.

آخر ۾ آئون ڀاءُ مور ساگر جو بيحد ٿورائتو آهيان، جنهن هن ڪتاب جي ڪمپوزنگ ۾ مون سان ڀرپور ساٿ ڏنو.

ساٿ سلامت ـ سنڌ سلامت

سورج سجاولي

چيئرمين

سرويچ سجاولي اڪيڊمي، سنڌ

0300-3481767

سرويچ هڪ انقلابي شاعر

سرويچ سجاولي سڄي ملڪ ۾ خاص طور تي سنڌ ۾ انقلابي شاعر طور سڃاتو ويندڙ شاعر آهي، جنهن جمهوريت لاءِ جدوجهد ڪندي ايم - آر - ڊي جي 83ع ۽ 86ع جي تحريڪن ۾ جيل جون صعوبتون سٺيون ۽ پنهنجي انقلابي شاعريءَ ذريعي ماڻهن کي متحرڪ ڪيو ۽ آمريت دؤران ماڻهن ۾ جاڳرتا پيدا ڪئي. جڏهن به هن ملڪ ۾ آمريت مسلط ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي وئي ته سجاولي پاڻ ئي ان چئلينج جو جواب ڏيڻ لاءِ متحرڪ ٿي ويندو هو. جنهن ڪري سنڌين لفظ ‘سجاولي’ سان پنهنجو اڻ ٽٽ رشتو قائم ڪري ڇڏيو آهي.

سرويچ سجاولي هميشه آمريت پاران آزاديءَ کي دٻائڻ ۽ عوامي حقن خلاف ٺهندڙ پاليسين جي مذمت ڪندي پيپلز پارٽي ۽ قائدِ عوام شهيد ذوالفقار علي ڀٽو سان پاڻ نباهيو. سندن شعري مجموعو ”آليون اکيون اٽيا وار“ جمهوريت لاءِ ۽ ان جي جدوجهد وقت ماڻهن لاءِ رهنمائي ۽ جاڳرتا جو اهڃاڻ رهيو آهي.

سرويچ سجاولي جهڙا ماڻهو روز روز پيدا ناهن ٿيندا. سندس وڇوڙو سندس گهر ڀاتين سان گڏ ملڪ ۽ قوم جو ڪڏهن به پورو نه ٿيندڙ نقصان هئڻ سان گڏ پيپلز پارٽي هڪ عظيم سرمايي کان محروم ٿي وئي آهي. اسان کيس هميشه ياد رکنداسين.

بينظير ڀٽو
24-10-2007

سوانح

محمد صديق ولد خميسو خان تارڙو شاعريءَ جي دنيا ۾ ”سرويچ سجاولي“ جي نالي سان مشهور سنڌ جي لاڙ ايراضيءَ سان تعلق رکي ٿو. 14مارچ 1937ع تي ڳوٺ محمد ابراهيم تارڙي لڳ سجاول ضلعي ٺٽه ۾ پيدا ٿيو. سندس تعليم فقط چار درجا سنڌي آهي. پاڻ سنڌ جي عظيم عوامي شاعر حضرت مولانا حاجي احمد ملاح کان روحاني طرح متاثر ٿيو ۽ 1955ع کان شعر لکڻ شروع ڪيائين. پنهنجي خداداد لياقت، سنڌي عوام ۽ سنڌي ٻوليءَ سان سندس جنون تائين محبت کيس هن وقت پوريءَ سنڌ جو عموماً ۽ لاڙ ايراضيءَ جو خصوصاً هڪ باڪمال شاعر بنائي ڇڏيو آهي. سرويچ سجاوليءَ جي شعر جي سڀ کان اعليٰ ۽ اُتم خوبي هيءَ آهي جو سندس شعر بلڪل ٺيٺ سنڌي زبان ۾ سَوَلي، سادي ۽ ٻهراڙيءَ جي زندگيءَ سان تعلق رکندڙ لفظن ۾ چيل هوندو آهي. سرويچ، شاعريءَ جي هر صنف تي لکيو آهي. جهڙوڪ: نظم، غزل، گيت، لوڪ گيت، وايون، بيت، دوها، قطعا ۽ مثنوي وغيره. سنڌ وارن جي بدبختي چئبي جو هن مشهور عوامي شاعر جي شاعريءَ جو تمام وڏو حصو سندس گهرن کي باه لڳڻ سبب سڙي ويو. جيڪو هڪ لاثاني ۽ لافاني ادب هو. سرويچ سجاولي هڪ اُهو عظيم عوامي شاعر آهي جنهن ڳوٺاڻي زندگيءَ جي سچي پچي تصوير نظمن، گيتن، واين، ڪافين ۽ لوڪ گيتن ۾ پيش ڪئي آهي. سندس اندازِ بيان ۾ هڪ طرف سيلاب بيپناهه واري رواني ۽ اُٿل آهي ته ٻئي طرف من موهيندڙ لفظن ۽ دلڪش ترڪيبن جو جادو سمايل آهي.

سرويچ ڏکويل ۽ زخم خورده نياڻين جو شاعر آهي. سرويچ سنڌ جي هر مظلوم ۽ ڏُکي انسان جي دل جو آواز آهي. سندس هر فن پارو ڪنهن نه ڪنهن ڏکن ڏڏيءَ، نماڻيءَ ۽ سٻاجهيءَ، نياڻيءَ جي جذبات ۽ حالات، پست

حاليءَ ۾ خستہ حاليءَ جي ترجماني ڪري ٿو. سندس شاعريءَ ۾ تڪليہ ۽ تصنع نہ آهي، پر سراسر مشاهدو ۽ محسوسات آهي.

اهو معيار هڪ قادرالڪلام ۽ مشاهده نگار شاعر جو آهي. سندس هر نظم هڪ زنده منظر آهي، پر آهي هڪ الميہ ۽ زخم خورده شاعر جي صدا. سرويچ پنهنجي تخلص سان بلڪل ٺهڪي اچي ٿو. سندس ڪم بہ سچو ڏينهن سرويچاڻا آهن. شل نہ ڪنهن سان ڪو ظلم ٿيندي ڏسي، شل نہ ڪنهن ڏاڍي جو ڪنهن هيٺي سان ڪو هاڃو ڏسي، بس پوءِ تہ اصل ڏنڊو هٿ ۾ سر ترِيءَ تي رکي ميدان ۾ حاضر ٿي ويندو آهي. اهو نہ سوچيندو آهي تہ نتيجو ڇا نڪرندو. انهيءَ ڪري ڪيس هر وقت ڏاڍا ڏونگر ڏورڻا پوندا آهن، پر سرويچ انهن کي ليکي ئي ڪونہ.اهائي سنڌ، اهي ئي مظلوم ماروئڙا، اها ئي ڏاڍن سان جنگ سندس روزمره جو شيوو آهي.

سرويچ کان جڏهن پڇيو ويو تہ توهان زندگيءَ ۾ ڪنهن کان وڏيڪ متاثر ٿيا آهيو؟ تہ پاڻ چيائين تہ هونئن تہ هر عوامي ڳالهہ يا عوامي ماڻهوءَ کان متاثر آهيان، مگر جيئن تہ عوامي شاعريءَ ۾ آئون مولانا ملاح کان متاثر آهيان، ۽ عوامي راڳ ۾ ”بلبل، مهراڻ“ (روبينہ قريشي) مون کي ڪافي کان وڌيڪ متاثر ڪيو آهي. (ناشر)

ليکڪ پاران

هن سنڌ وطن جا صدين کان سورن ساڙيل، ڪاڙهن ڪاڙهيل ۽ ويل ۾واڙيل وانگيئڙا.

جيئي سنڌ!

منهنجي دل جا داڻا، من جا موتي، سر جا سائين، منزل جا مٿير مانجهي! اوهين ۽ اوهان جي هيءَ سونهن سونهاري ڌرتي ۽ هيءَ ماهيءَ ماکيءَ جي لار کان منٺڙي زبان، اوهان جون ريتون رسمون، ميلا ملاکڙا، پرڻا مرڻا، وهانءَ وڏاڻا، قرب ڪچهريون، مال اولاد شال سدائين زنده ۽ سلامت هجن. اوهين هن ڌرتيءَ جا ڌٽي، دودا، جوڌا، جُنگ اڙٻنگ، گهوٽ اٺموٽ، اٿل ۽ اڻ جهل پُرين ۽ پيڙهين کان هتي جا پاڊوڪي پنهنوار، جري ۽ جونجهار، سگهارا سنگهار، سدا ملوڪ ۽ من موهيندڙ ماروئڙا شال سدائين وسندا ۽ وهسندا رهو! اوهان جا شهر ۽ ڳوٺ،وسنديون ۽ ويڙها، واهڻ واهہ ۽ هي مست مهراڻ شال سدائين موجن سان مسڪرائيندو اوهان کي مسرور ۽ مالا مال ڪندو رهي. شال سدائين اوهان جون ٻاگهيون، مارئيون، سَسُيون، سهڻيون، ناز پريون نوريون ۽ ليلائون پنهنجن چنيسرن سان چاڳ ڪنديون رهن. شال اوهان جا هي ٻلوان ٻار ڪارا ڪوجها، ڳڪا، ڪونڌر ۽ ڪٺ مست پُٽڙا پنهنجي وطن ۽ زبان تان سرن جا سودا ڪندا رهن. شال سدائين اوهان جا اهي قُبن جهڙا اڇا پٽڪا، رت رنڱيون اجرڪون، لاکيڻيون لُنگيون، ڪٿا ۽ ڪيس، سوسيون، گريبيون، ٻانڌڻا، ٻگيئڙا، گجّ، ڪنجرا، چُنڙيون ۽ چولا هن جڳ تي پنهنجي جوت ۽ جهرمر جهومائيندا رهن.

شال سدائين توهان جا ڪيٺ، چيٽ، ڪتيون، ربيعون، ڊنڊون ڊورا خوشيءَ وچان ڪِڙندا ۽ ٽِڙندا رهن. شال سدائين توهان جا راڳ، ناچ ڳيچ ڳيا، هُمرچا، هو جمالا، نڙ بيت، چنگ چڙا، ساز سُر، راڳ رهاڻيون وڌندا ۽

ويجهندا رهن. شال سدائين توهان جون رانديون رونديون، ملهه ٻيلهاڙا، ونجهوٽيون، لڪلڪوٽيون دائم ۽ قائم هُجن. شال سدائين توهان جا پکا پڊ، پاڙا، اڱڻ اوطاقون اُجريون ۽ آبائيتيون هجن. هي جهانگيئڙن جا جهوپا سندائين جڳمڳائيندا رهن ۽ اوهين هن سنڌ ڌرتيءَ تي شاد ۽ آباد هُجو.

منهنجا سورهيه ۽ سرويچ سانگيئڙا: منهنجي شعرن جو هي پهريون مجموعو جيڪو سال 1962ع اکان 1972ع تائين جو چيل شعرن مان چند شعرن تي مشتمل آهي ”آليون اکيون، اٽيا وار“ اوهان جي اڳيان آهي. منهنجا ڏکن ڏاريل ڏوٽيئڙا! آئون ڪو وڏو عالم اديب يا علامه ڪونه آهيان. آئون ته بلڪل ئي هڪ اڻڄاڻ ادنيٰ ۽ هن زماني جو ستايل ۽ سورن ساڙيل سنڌي آهيان. شاعري نه ته ڪا منهنجي ورثي ۾ آهي ۽ نه آئون ڪو شاعر اِبن شاعر آهيان جو ويهي ڪا اوهان اڳيان هام هڻان. آئون ته فقط اوهان جي ۽ پنهنجي سورن، صدمن، سُهمن ڏکن ڏولان، اهنجن ايذائن، عقوبتن ۽ اذيتن جون ڳالهيون ڳايان ٿو، جنهن کي توهان شاعري ڪوٺيو ٿا. بهر حال شاعري آهي يا ٻيو ڪجهه، آئون ته اُهو لِکندو آهيان جيڪي ڪجهه ڏسندو آهيان. ڪتاب اوهان جي اڳيان آهي پڙهو ۽ پروڙيو. جيڪڏهن منهنجي ڪوتاهين تي ڪو قلمي قرب ڪندا ته آئون اوهان جو ٿورائتو رهندس.

آئون اوهان سيني سنڌي ڀائرن، ڀينرن، مائرن، ڌيئرن ۽ ساٿيئڙن جو ٿورائتو آهيان جن جي سورن صدمن، ڏکن ڏولاون مون کي شاعر بنايو.

آخر ۾ آئون انهن محسنن کي به وسارڻ نٿو چاهيان جن مون سان هن ڪتاب ڇپرائڻ ۾ آخر تائين ساٿ ڏنو. بهتر ٿو سمجهان ته انهن سڀڻن جا نانءُ به اوهان تائين پهچايان جيڪي هن ريت آهن:-

سيد بشير احمد شاهه، سيد انور علي شاهه ڪاظمي، محمد جعفر هيلايو، سيد نواز علي شاهه سجاولي ۽ منصور علي عباسي. ۽ پڻ هن ڪتاب کي ترتيب ڏيڻ ۽ نقل ڪرڻ ۾ جنهن ماڻهوءَ مون سان راتيون جاڳي سجاول کان ڪراچيءَ تائين پنهنجو ذهن ۽ نور نچويو. آئون انهيءَ منهنجي ننڍڙي اَدي ”سوز“ سجاوليءَ کي به وساري نٿو سگهان ۽ سندس ٿورائتو آهيان. اُن

سان گڏ آئون اداره ”آزاد“ ڪراچيءَ جو به شڪر گذار آهيان، جنهن جي اڻ موٽ ايڊيٽر علي نواز صاحب وفائي ۽ وفائي پريس جي تجربيڪار عملي مون سان ڇپائيءَ ۽ پروفن ۾ ڀرپور مدد ڪئي.

شال سدائين سنڌ ۽ سندس سانگي سلامت هُجن.

8 جون 1972ع

سرويچ سجاولي

ڪتاب ”آليون اکيون اٽيا وار“ جي ٻي ايڊيشن بابت ڪجھ وضاحتون

هي ڪتاب سال 1972ع جي جون مهيني ۾ ڇپجي عوام اڳيان آيو. ڪتاب ۾ ڇپيل شاعري 1958ع کان 1972ع تائين لکيل ڪلامن مان ڪجھ چونڊ شعرن تي مشتمل آهي. ڇپيل ڪلامن مان ڪافي ڪلام ماهوار، هفتيوار ۽ ٽماهي رسالن ۾ به ڇپبو رهندو هو ۽ اڪثر ڪري روزانه اخبارن ۾ ڇپيل رهيو آهي. هن ٻئي ايڊيشن ڇپجڻ جو مقصد هي آهي ته ڪتاب ڇپجڻ کانپوءِ اسان جي ضلعي ۾ ئي هڪ مهيني اندر خريد ڪيو ويو. مشڪل سان ٻه ادائي سئو ڪاپيون فقط ڪراچي ۽ حيدرآباد جي بوڪ اسٽالن کي ڏنيون ويون، جيڪي ٻه بلڪل قليل عرصي ۾ ختم ٿي ويون، پر جن جن ماڻهن وٽ ڪتاب پهتو، اُنهن وڌيڪ ڪاپيون گهرائڻ لاءِ بي شمار خط لکيا پر ڪتاب نه هئڻ سبب کين واقف ڪيو ويو ته ڪتاب موجود نه آهي، ان ڪري اُهي مهربان ڏاڍا مايوس ٿيا ۽ پوءِ وڪرو ٿيل ڪتاب جيئن جيئن سفر ڪندو ويو، تيئن تيئن طلبگار ويا وڌندا. لڳ ڀڳ هڪ هزار کن جيترا خط مون کي ڪتاب جي حاصلات لاءِ موڪليا ويا، پر افسوس جو ڪتاب جي هڪ ڪاپي به نه هئي. خود مون وٽ به ڪتاب نه هو. ان وچ ۾ زماني جي ناسازيءَ سبب آئون به اُلجهي ويس ۽ ڪتاب بابت وڌيڪ ڇپائي لاءِ ڪو خاص اپاءُ ڪونه ورتم. اِن وچ ۾ ڪافي دوستن (جيڪي اشاعتي ادارا هلائيندا آهن) تقاضائون ڪيون ته ڪتاب جي فقط هڪ ڪاپي موڪل ته اسان وڌيڪ ايڊيشن ڪڍي عوام تائين پهچايون، پر مون وٽ خود هڪ ڪاپي به نه هئي. ان ڪري يارن کي

ٻڌايم ته هڪ ته ڪتاب جي ڪاپي نه آهي، ٻيو ته منهنجو خيال آهي ته اڻ ڇپيل ڪلام جو ٻيو مجموعو ڇپائجي، ٽيون سبب سڀ کان وڏو هي ته آئون ادبي دنيا کان ڪي قدر بد دل ٿي پيس. اُهو ان ڪري، جو هڪ ته مون کي خود ڪافي صدما پهتا، جن مان سڀ کان وڏو ۽ گهائيندڙ ۽ ٻنهه نه وسرندڙ صدمو منهنجي نوجوان گهوٽ پٽ شهيد محمد خان سرويچ جو بي مهلو ۽ ٻنهه اوچتو ڪلندي ڪلندي صرف هڪ ڪلاڪ جي اندر منهنجي اکين کان سورهن ميل پري ٽريفڪ جي بي رحم حادثي ۾ مون کان جدا ٿي وڃڻ، مون کي جيئڻ کان ڪاري ڇڏيو. ان جدائي جي جهوريءَ سبب منهنجي هن باقي حياتيءَ کان دل ئي پلجي وئي آهي، ٻيو سبب هي ته ”منهنجي پيارن شاعر دوستن“ منهنجي ڪتاب کي ٻوٽيون ٻوٽيون ڪري ڇڏيو. ايئن ڪٽي ڇڄجي ته منهنجو رڳو فوٽو وڃي ڇڏيائون، باقي سارو ڪلام پنهنجو ڪري ويا، جيڪو منهنجي روبرو پنهنجي نالي سان پڙهندا رهيا ۽ اُن مان پنهنجا ڪتاب تيار ڪري ورتائون. اهڙيءَ بي شرمائي ۽ بي ضميريءَ کان پوءِ مون خيال ڪيو ته هنن ”ادبي ڏاڙيلن“ جي دنيا ۾ ڪنهن کي جهلي، ڪنهن کي جهلبو. تنهن کان بهتر آهي ته لکڻ ۽ ڪتاب ڇپائڻ ئي ڇڏي ڏجن، پر اندر جي اُڌمن ۽ مسڪين ماروئڙن سان ٿيندڙ ظلمن، حاڪمن جي ڏاڍاين ۽ امڙ ڌرتيءَ سان ٿيندڙ هاڃن لوڀارن جي لڄن جي لٽجڻ منهنجو لڱ لڱ لرزائي ڇڏيو، ان ڪري ڪافي ڪلام لکيو اٿم، جيڪو انشاءَ الله جلد ”ٻئي ڪنڌيون مهراڻ جون“ جي نالي سان منظر عام تي ايندو، جيڪو هن ڪتاب کان ٻيڻو هوندو. اهو نئين ڪلام تي مشتمل ڪتاب هن ايڊيشن جي پهچڻ بعد هڪ مهيني اندر اوهان محبوبن تائين پهچائبو. هن ايڊيشن لاءِ سجاول جي نوجوان صحافي تمام گهڻو اصرار ڪيو. سندس چوڻ آهي ته رب ڪري توهان اجا ڪو وقت حيات هجو پر جي هيڏانهن هوڏانهن ته ”ادبي ڏاڙيل“ سمورو ڪتاب ڳڙڪائي ويندا ۽ اسان وٽ ثبوت طور ڪجھ به نه

هوندو ۽ اسين سڄاول واسي افسوس جا هٿ مهٽيندا رهجي ويندا سون. منهنجي پياري دل واري سڄاول جي صحافي جي حڪم تي ڪتابن جي ڇپائي جو سلسلو وري جاري رکجي ٿو جنهن جو سڄو سهرو هن نوجوان صحافي جي سر تي سونهي ٿو.

سرويچ سڄاولي

31 ڊسمبر 1997ع

سرويچ نگر ضلعو ٺٽو

سچن موتين ۾ اُملهه ماڻڪن جو پنڊار

مهاڳ

سنڌ مُلڪ ۾ سنڌي زبان جو مشهور عوامي ۽ انقلابي شاعر جناب سرويچ سڄاولي,اسان جي وطن دوست سنڌي شاعرن مان هڪ آهي. هوُ اُهي ڳالهيون ڪري ٿو جيڪي سندس ٻيا ساٿي شاعر گهٽ ڪندا آهن. وطن جي غدارن کان نفرت جون ڳالهيون، وطن جي ويرين سان مقابلي جون ڳالهيون، سنڌڙيءَ کي ڏاڍن جي ڏهڪاءُ ۽ ڦورن جي ڦُرلُٽ کان ڇڏائڻ جون ڳالهيون، مُڙسي، همت ۽ سر صدقو ڪرڻ جون ڳالهيون. سرويچ ڪيترين ئي ڳالهين ۾ هن دور جي تمام وڏن شاعرن کان مٿي ۽ تمام مٿي لکيو آهي. سرويچ ڪو ايترو گهڻو پڙهيل نہ آهي پر سندس شعرن مان معلوم ٿئي ٿو تہ هو بلڪل فطرتي شاعر آهي ۽ بيشڪ ذات ڏٽي آهي. اِهو ئي سبب آهي جو سندس شعر ۾ منظر نگاريءَ جون اوچيون اُڏارون ائين ٿيون لڳن ڄڻ تہ ڪردار سڀ ماڻهوءَ جي اڳيان موجود آهن. سرويچ ڪتابن جو ڪيڙو ۽ مطالع جو شاعر نہ آهي پر هُو مشاهده جو سدا ملوڪ شاعر آهي. سندس اندازِ بيان، نازڪ خيالي ۽شيرين زبانيءَ کان تہ ڪو ڪافر بہ انڪار نہ ڪندو.ان ڪري سرويچ شاعريءَ جي دنيا ۾ پنهنجي همعصر شاعرن کان اڳتي ۽ تمام گهڻو اڳتي آهي. سنڌ جا سڀ وطن دوست شاعر سنڌي عوام سان پيار جو اظهار ڪن ٿا۽ اُن جي حالت تي افسوس ڪائين ٿا ۽ اُن جي ڇوٽڪاري جون راهون ڳولين ٿا، پر منهجانئن برک شاعر سڀ وچولي طبقي جا سفيد پوش شهرين جي ٻوليءَ ۽ سوچ رخ ۽ رويہ سان شروع ٿئي ٿي.هو اڳتي وڌيا آهن، هُنن پاڻ ۾ ڦيرا آندا آهن. پنهنجي ٻوليءَ ۽ سوچ، رخ ۽ رويہ کي عوام جي ويجهو آڻڻ جي ڪوشش ڪئي اٿن ۽ اُن ۾ ڪين ڪجهہ

ڪاميابي بہ ٿي آهي، تہ بہ هنن ۽ ٻهراڙيءَ جي نوي (90) سيڪڙو عوام جي ٻولي، سوچ، رويہ ۽ رخ ۾ ڄڻ تہ زمين آسمان جو فرق آهي. تنهن ڪري هنن جي شاعري وچولي طبقي جي مُٺ جيترن شاگردن ۽ خاص ادبي ذوق رکندڙ پڙهيل سنڌين کي سمجهہ ۾ اچي ٿي ۽ انهن کي متاثر ڪري ٿي. اُن جو نيتجو بہ سنڌ لاءِ سُنو نڪتو آهي. سنڌ جي عوام جي هڪڙي ننڍڙي طبقي ۾ سجاڳي آئي ۽ جيئي سنڌ جي تحريڪ جنم ورتو. پر اُها تحريڪ سنڌ جي عوام ۾ جڙون هڻي نہ سگهي ۽ رجعت پرست طاقتور هڪ طرف اُن تحريڪ کي سرمائيدارن جي سياست جي تابع ڪرڻ ۽ ٻئي طرف اُن کي ٽڌو ڪرڻ ۽ دٻائڻ ۾ ڪافي حدتائين ڪامياب ٿي ويون.

تجربي ثابت ڪري ڏيکاريو آهي تہ وچولي طبقي جو اهو ننڍڙو جوشيلو تهہ جنهن ۾ احساس گهڻو ۽ سماجي شعور واجبي آهي، سو سنڌي عوام سان ملي هڪ ٿيڻ ۽ ان کي سجاڳ ڪري ميدان ۾ آڻڻ جي طاقت ۽ صلاحيت نٿو رکي.

اهڙيءَ ريت اسان جي برک وطن دوست شاعرن جي شاعري چوٽي وِچولي طبقي جي ننڍڙي دائري کان نہ پاڻ ٽپِي سگهي آهي. ۽ نہ اُن شاعريءَ کان متاثر ٿيل ماڻهو ئي ٽپي سگهيا آهن، تنهن ڪري اها شاعري سنڌي عوام کان سڌي خواهہ اڻ سڌيءَ طرح تمام پري رهجي ويئي آهي.

تجربو ڏيکاري ٿو تہ سنڌي عوام کي اڄ اهڙا شاعر گهرجن جي يا تہ خود پورهيت عوام هُجن يا ٻين طبقن جا اهڙا ماڻهو هجن جي پٽائي گهوٽ وانگر سپ لڳ لاڳاپا لاهي پنهنجي طبقي جي سماجي گهيري مان مڪمل طرح نڪري پاڻ کي مڪمل طور عوام سان ملائي هڪ ڪري سگهيا هجن. جي عوام سان عوام جي پنهنجيءَ ٻوليءَ ۾ عوام جي دل وٽان سندن دل پسند ڍنگ سان سندن ئي ڳالهہ ڪري سگهن. اهڙائي عوامي شاعر اڄ سنڌي عوام جي وڏن هُجومن کي سجاڳ ۽ بيدار ڪري سگهن ٿا ۽ عوام کي منظم ڪرڻ لاءِ ميدان تيار ڪري سگهن ٿا. اسان جو هر دلعزيز محترم سرويچ سجاولي بہ اهڙو شاعر آهي. سرويچ سنڌ جي انگ اُگهاڙي ۽ پيٽ بکئي مسڪين

ماروئڙن جو رڳو همدرد ڪونهي پر هو پاڻ پنهنجي سِر بہ اهڙين حالتن سان مقابلو ڪرڻ جو هڪ مثير ۽ مانجهي ماروئڙو آهي. سندس سَٽَ نہ، پر سَٽ سوءَ پيڙهيون ٺٽہ ضلع جي ماڄر جي ڍنڍن ۾ ڪورن آنڊن پورهيا ڪندي، فاقا ڪڍندي، مارون کائيندي، ظلم ۽ زوراوريون، قيد ۽ بند ڪاٽيندي پوريون ٿي ويون آهن. مسڪين ۽ مظلوم سنڌي ماورئڙن تي قياس، اُنهن لاءِ اٿاهہ پيار اُنهن تي فخر سرويچ جي نس نس ۾ سمايل آهي.

”گولا جي گولن جا تن جو بہ ٿي غلام“ واري ڳالهہ وانگر سرويچ بہ اُنهن مان آهي جن لاءِ ظالم تہ ظالم پر انهن جا مظلوم بہ ظالم آهن. ظلم، ڏاڍ، نا انصافي،سرويچ لاءِ ڳنن ٻُڏل يا پري کان ڏٺل ڳالهہ نہ آهي. اهي ڳالهيون ۽ انهن خلاف اٿاهہ نفرت ۽ غصو ڪيس ماءُ پيٽان رت جي ورثي ۾ مليون آهن. مظلوم عوام جا اهڙا احساس رکندڙ اڪثر ماڻهويا چور، ڌاڙيل ۽ خوني ٿيندا آهن، يا وري وڏن زميندارن جا ڪمدار يا پوليس جا دلال، پر سرويچ ٽيون رستو ڳولي ڪڍيو آهي. هن پنهنجو حال پنهنجن پائرن، پينرن، سوٽن يا ساٿين، ابن ڏاڏن جو حال سنڌ جي عوام اڳيان رکيو آهي. سجاول جي مارئڙن جو اهو احوال سڄيءَ سنڌ جي ڪروڙن ماروئڙن جو احوال بڻجي ويو آهي.

سرويچ جي ٻولي سنڌي عوام جي پنهنجي ٻولي آهي. هيءَ اُها سورهن سينگارن واري سدا سهڻي وڏي ست، شان ڏيا واري ٻولي آهي، جيڪا ڳالهين جا ڳهير سنڌي صدين کان مجلسن جا مور، ڏراڙ ڳنوار، هاري ناري، ڪمي ڪاسبي روزانو گهرن ۾، ڪچهرين ۽ جهنگن جهرن ۾ ڳالهائيندا آهن. سندس ٻوليءَ ۾ شهرن جي بگڙيل ڪُتل ۽ بي ستيءَ ٻوليءَ واري هٿرادي پيچ گهڙ ۽ ٺاهہ زبردستيءَ واري ڪانهي. هِن ۾ زور جا ٽُنبيل جملا ۽ استعمال ڪيل پرتيءَ جا جملا ڪونهن. سرويچ جي شاعري رڳو ڪتابن تي نُور نچوئڻ جي شاعري ڪونهي، سرويچ جيڪي پاڻ پنهنجي سر ڏٺو سُنو ۽ سمجهيو آهي تنهنجي شاعري ڪئي اٿس. سندس شاعري قدرتي پالوٺ آهي. جنهن ۾ سنڌو نديءَ وارو چوهہ ۽ جولان آهي. منجهس لکين ۽

ڪروڙين عوام جو ست ۽طاقت آهي. اُن ۾ پاڻ مُرادو اثر ۽ فطري سونهن آهي. سرويچ جيڪا ڳالهہ ڪئي آهي اُها مُنڍيءَ تي ٺڪ آهي.

پلا پليءَ جو چيهہ ڪونهي, پر ڪي ڪي ڳالهيون سرويچ انهيءَ منزل تي چڙهيون آهن جنهن کان اڳتي وڌڻ جي ڪنهن وِرلي کي توفيق ٿيندي. مثال طور ون يونٽ بابت اسان وٽ ڪيترائي نظم ۽شعر چيل آهن جيڪي پنهنجي جاءِ تي ڏاڍا اثرائتا آهن. پر پائوا سرويچ ڪير سڏائي؟ هوڏانهن پيا سوين نظم ۽ شعر هجن, هيڏانهن سرويچ جي نظم ”چوڙيلين جا چاڳ وکيا“ جي هڪڙي سِٽ ئي سوين مڻ سون کان وڌيڪ مُلهائتي آهي, جيڪا هن ريت آهي تہ:ـ

يرا وانگين جا ون يونٽ ۾ گس, گهيڙ گهٽيون, گهر گام وکيا!

عام طرح جنهن نظم يا غزل جا بہ ٽي بند چڱا نڪرن تہ اُن کي ڪامياب سڏبو آهي. پر سرويچ جو هر بند, هر سِٽ, هر جملو هر لفظ چڻ تہ ”لاکيءَ لٺ ڪڙوليءَ جو ڏڪ آهي“ هن مجموعي ۾سرويچ جيڪي اثر, معنيٰ سونهن جا سمنڊ بند ڪيا آهن تنهنجي اُپٽار ڪرڻ يا تفصيل سان لکڻ يا سمورن شعرن جا حوالا ڏيڻ سان آئون دعويٰ سان چوندس تہ هن کان ٿيٽو ڪتاب ٺهي پوندو. جيڪڏهن ڪلام مان ٽڪرا ڏبا تہ سوال اُٿندو تہ ڪهڙا چونديان ۽ ڪهڙا ڇڏيان. آئون تہ چوندس تہ سڄو مجموعو سچن موتين ۽ املهہ ماڻڪن جو پيندار آهي.

سرويچ سنئين سِڌي ڳالهہ ڪري ٿو هن کي سمجهڻ ۽ پروڙڻ لاءِ ماڻهوءَ کي اول اُٺ ڪتابن جا پڙهڻ جي ضرورت ڪانهي.هيءَ گهر جي ڳُنڊ ۾ چئن يارن دوستن کي ٻُڌائڻ يا ڪن ٿورن پڙهيل قدردانن کي مغز ۾ ويهارڻ جي شاعري ڪانهي. هيءَ هزارن, لکن, بلڪ ڪروڙن سنڌي پورهيت عوام جي انبوهن ۽ هجُومن کي ٻُڌائڻ ۽ حرڪت ۾ آڻڻ جي شاعري آهي, سنڌن دل جي دانهن ۽ اندر جي اُڌل آهي, سنڌن مست اُڌمن ۽ اُمنگن جو اُجهل چوهہ آهي. اهوئي سبب آهي جو جتي بہ سنڌي عوام جا انبوهہ گڏ هجن ۽ سرويچ پنهنجو ڪلام ٻُڌائي اُتي اهو منظر ڏسڻ ۾ ايندو جو :ـ

”انڌا ماڻهو پوڙا ماڻهو ماڻهو ٻُوٽ ٻڌل,
للڪارون للڪارون ٿي ويا, لڏي ويا ايوان“

اسان جي ويجهڙائيءَ جي شاعريءَ ۾مولانا ملاح سنڌ جي عوام جي ٻوليءَ جي ملڪ جو بادشاهہ ٿي گذريو آهي. پر اج اهو ڇَت هن سنڌڙيءَ جي سچي سرويچ جي سرتي آهي. سرويچ ۽ سندس عوامي شاعريءَ جي واٽ تي هلندڙ شاعر ساٿين پنهنجي سفيد پوش طبقہ جي شاعر ساٿين کان گهڻو ڪجهہ سِکيو آهي. ڪين اُنهن مان اجا بہ جيڪي چڱيون ڳالهيون هٿ لڳن سي سکڻ کپن اها ڳالهہ تمام ضروري آهي. پر ان کان بہ وڌيڪ ضروري ڳالهہ هيءَ تہ اسانجا سفيد پوش شاعر سرويچ کان بہ عوامي شاعريءَ جا سبق سکن ۽ عوامي شاعريءَ جي راهہ وٺن انهيءَ ۾ ئي سنڌي قوم جي عوامي جدوجهد جي اجوڪي نئين ۽ مٿانهين منزل سمايل آهي. آخر ۾ آئون هِن لاڙ جي لال تي لک لک سلام چوندي هي مهاڳ ختم ڪريان ٿو.

رسول بخش پليجو

حيدرآباد 7ـجون 1972ع

ٻه اکر

سنڌ جي يتيم ۽ لا وارث ٺٽي ضلعي جي جيڪڏهن تاريخ جا ورق ورايا ويندا ته ٺٽو سنڌ جي تاريخ هو ۽ سنڌ جي تاريخ ٺٽو هو. انهيءَ مردم خيز خطي ۾ اُهي اُهي عالم ۽ فاضل، عامل ۽ ڪامل، صوفي ۽ سچار، درويش ۽ دور انديش، قطب ۽ ڪرامتن جا صاحب، اهل دل، اهل نظر شاعر، اديب، تاريخ، نويس ۽ محقق پيدا ڪيا جن جو نالو اڄ ڏينهن تائين علمي، ادبي، تاريخي ۽ مذهبي دنيا ۾ روشن آهي.

هونئن به ٺٽي ضلع جو چپو چپو تاريخ جي پنڌارن سان پرپور ۽ پريو پيو آهي.

جيڪڏهن سندس سرحدن ۽ جاگرافي حدن تي نگاه ڪبي ته به تاريخ ئي تاريخ نظر ايندي. تحفته الڪرام، مقالات الشعرا، تاريخ طاهري ۽ مڪلي نامه جهڙن نادر ڪتابن جو مطالع ڪيو ويندو ته ٺٽي جو شباب آئيني وانگر صاف ۽ شفاف نظر ايندو. زماني جي تڪڙن انقلابن ٺٽي جي شباب کي پنهنجي ظالم هٿن سان اهڙو ته تباه ۽ تاراج ڪري ڇڏيو جو هن وقت سنڌ جي سمورن ضلعن مان صرف ٺٽو ئي هڪ اهڙو ضلع آهي جيڪو هر لحاظ کان بلڪل پوئتيءَ پنتي پيل آهي. مسڪين ۽ منجهيل ماڻهو جيڪي زندگيءَ جي بنيادي ضرورتن کان هميشه محروم رهندا اچن ٿا. سندن نه ڪو وارث آهي ۽ نه والي نه راکو آهي نه رکپال. اُنهن غريبن ۽ مسڪينن جو هتي بيان نه ڪجي ته بهتر آهي. انهن مٿين حالتن هوندي به هن ضلع مان هڪ درد رکندڙ انسان، جنهن جو مذهب آهي ته انسان، انسان کي انسان سمجهي پيار ڪري، هو پنهنجي ماحول کان متاثر ٿي ڪري، ضلع جي برباديءَ ۽ برين حالتن کي ڏسندي اُٿي پڪاريو آهي. اُهو آهي سرويچ سجاولي جنهنجو سوز آواز سنڌ جي ادبي، علمي ۽ شعر و شاعريءَ

جي دنيا ۾ ڏاڍو ڇمائيندو اڳتي وڌندو رهي ٿو.

مهينو کن ٿيندو ته سرويچ پنهنجي ڪلام جو مجموعو ڪٽي پريس ۾ آيو ۽ پنهنجي ڪتاب شايع ڪرڻ لاءِ حڪم ڪيائين، مگر هن موتمار مهانگائيءَ ۽ ڪاغذ جي گرانيءَ جو حساب ڪيو ويو ته ڳالهه ڳري ٿي پيئي. خوشيءَ جي ڳالهه هئي جو قلندر، قلندر وٽ آيو. اِها به ڪرامت هئي. سرويچ لفظ مان صاف ظاهر آهي ته هن دور ۾ جيڪي سرن جو سودو ڪندا رهن ٿا اُنهن صاف پاڪ سودا گرن ساٿين وٽ سر ۽ سوز ڪانسواءِ ٻيا سمورا وکر وسريل هوندا آهن.

ڪراچيءَ کان ڪشمور تائين هزارين سردار ۽ سرمائيدار، زردار ۽ زميندار، وڏيرا ۽ وڏ ڏٽي، قومن جا ڪاراوا ۽ راڄن جا رکپال، وڪيل ۽ واپاري، صحافي ۽ سگهڙ، اديب ۽عالم، سمجهدار ۽ سياڻا، متولي ۽ مجاور، مير ۽ پير موجود آهن، مگر هڪ اڌ کان سواءِ ڪنهن به اڄ ڏينهن تائين سنڌي علم ۽ ادب ڏانهن ڪو به ڌيان ڪونه ڏريو آهي.

هونءَ به اسانجي ملڪ ۾ علم ۽ادب سان ماڻهن جو تعلق گهٽ آهي، ڇو ته اسان جي عوام جي جهالت، اهلِ ذوق جي قلت، قدردانن جي ڪمي ۽ سرمائيدارن جي بي توجهيءَ ڪري اسان جي ادب کي ڪاپاري ڌڪ لڳو آهي. سنڌ جي امير طبقي جو علمي ۽ ادبي دنيا سان ڪو به تعلق يا وجهه واسطو ڪونه رهيو آهي. ڪامورو ڏوڪڙن ڪمائڻ ۽ پنهنجي جهنم جهڙي پيٽ کي ڀرڻ ۽ پوين لاءِ اِملاڪ گڏ ڪرڻ جي فڪر ۾ هوندو آهي.

توهان ڪنهن به زردار ۽ زميندار کان علمي، ادبي، اصلاحي ۽ مذهبي ڪم لاءِ چار ڏوڪڙ گهرندا ته هن کي ڄڻ قيد جي ڪانڊ اچي وئي! باقي جيڪڏهن ڪو وقتي حاڪم ڪنهن سرمائيدار ۽ سرنديءَ واري کي شڪار لاءِ چوندو ته مڙس کي جُتي هٿ نه ايندي ۽ ڪُتا به پاڻ ڪاهي اڳ ۾ هلندو.

مگر اُن جي باوجود سنڌ، سنڌ آهي ۽ ڪيترائي مرد مولا جا پيا آهن جيڪي هروقت نيڪ ۽ چڱي ڪم ڪرڻ لاءِ پنهنجي مُخلص دوستن جون

خدمتون ڪرڻ لاءِ واجھ وجھيو ويٺا هوندا آهن. سرويچ جي همت ۽ حوصلہ افزائي ڪندي بسم الله ڪري ڪتاب جو ڪم شروع ڪيو ويو.

سرويچ ٺٽي ضلعي جي ڪيترن ئي سرمائيدارن ۽ سرندي وارن جا نالا ٿي ورتا ۽ انهن صاحبن لاءِ چيائين تہ هُو ضرور ڪتاب ڇپرائڻ ۾ مدد ڪندا.مون کيس چيو تہ اِنهن سمورن نالن مان صرف ٻہ سخي مرد ئي ڪافي آهن جن جو ذمو مان پاڻ تي کڻان ٿو. هڪ جناب سيد بشير احمد شاھ صاحب ايم-پي-اي ٺٽہ ۽ ٻيو وڏيرو محمد جعفر صاحب هيلايو. اِنهن صاحبن سان منهنجي جهوني نياز مندي آهي ۽ جڏهن بہ ڪراچيءَ ۾ اچڻ ٿيندو آٿن تہ پيرو نہ ڇڏيندا آهن ۽ پريس ۾ ضرور ايندا آهن. ڪتاب جو ڪافي ڪم ڪيو ويو. ٻنهي صاحبن بنان ڪنهن ڇيا ڳاڇا جي مجموعہ جو سمورو خرچ پاڻ تي هموار ڪيو. باقي جن ٻين صاحبن جا نالا سجاولي صاحب ٻڌايا هئا, اُنهن صاحبن متعلق مان بروقت عرض ڪيو هو تہ انهن همراهن ۾ ڪابہ اميد نہ رک. خير باقي ٻچيل ڪم ڪي فقير ويني مُنهن ڏنو ۽ ڪتاب تيار ٿي اوهانجي هٿن ۾ پهتو. الله تعاليٰ جناب بشير احمد شاہ صاحب ۽ ميان محمد جعفر هيلايہ کي جزاءِ خير ڏي آمين. انهن صاحبن پنهنجي علم نوازي ۽ ادب پروريءَ جو سهڻو ثبوت ڏنو آهي. باقي مهاڳ ۽ مقدمي جو معاملو مُنجهيل هو. سرويچ کي عرض ڪيو ويو تہ ڪنهن شاعر ۽ اديب کان مقدمو لکرائي ڪٽي اچ تہ ڪم کي پورو ڪيو وڃي. پاڻ حڪم ڪيائون تہ مقدمو اوهان کي ئي لکڻو آهي. مون کيس عرض ڪيو تہ ادا! مان هڪ معمولي صحافي آهيان ۽ نہ وري مون کي علم عروض جي فن جي ڪا خبر ئي آهي. هر ڪنهن جو پنهنجو پنهنجو فن آهي. مون کي مجبور ڪندي چيائين تہ وفائي, جنهن انداز ۾ تون نثر ۾ شاعري ڪندو رهين ٿو اُن جو جواب ئي ناهي. مون کيس عرض ڪيو تہ اها وڏي نا اِنصافي ٿيندي تہ هڪ چوٽيءَ جي شاعر جي مجموعہ تي هڪ معمولي صحافيءَ جو مقدمو اِها ڳالھ سمجھ ۾ نٿي اچي.

بار بار حڪم ڪرڻ ڪانپوءِ کيس عرض ڪيم تہ مهاڳ ۽ مقدمو تہ نہ

لکي سگهندس باقي حڪم جي تعميل ڪندي ٻہ اکر خدمت ۾ پيش ڪرڻ جي ڪوشش ڪندس, انهيءَ تي پاڻ راضي ٿيو.

فقير هميشہ ئي پنهنجي لياقت آهر اهلِ علم, اديبن شاعرن جو خادم ٿي رهندو آيو آهي, جو تہ سانپر آيم تہ علم و ادب ۽ صحافت سامهون هئي. الله تعاليٰ اهڙين شخصيتن جي خدمت ڪرڻ جو موقعو عطا فرمايو هو جن جي ملاقاتن لاءِ وقت جا حاڪم بہ منتظر هوندا هئا. انهن برگزيده بزرگن, متقي ۽ پرهيز گارن اهلِ علم اديبن, صحافين ۽شاعرن, جمال ۽ جلال جي صاحبن جن جي روحاني چهرن ۽ ڪليل پيشانين تي تورو گُهنج اچي ويندو هو تہ وقت جي حاڪمن جي محلاتن ۾ زلزلو پيدا ٿي پوندو هو اُنهن جي محفلن ۽ مجلسن ۾ سندن جُتين سڌي ڪرڻ جو شرف حاصل ٿيل آهي. ماڻهن کي منهنجي علمي لياقت معتلق ڪافي خوش فهمي هوندي آهي. اَها انهن دوستن ۽ احبابن جي ڪرم نوازيِ آهي. سچ پچ تہ مون کي اجا هٿ ۾ قلم ڪٽڻ جي بہ صحيح شناس ڪانہ آهي. هي جيڪي تورو گهڻو لکپڙھ جو ڪم ڪندو رهان ٿو اُن لاءِ منهنجي مهربان ۽ مشفق والد سائينءَ جي نوازش هوندي هئي. مون کي پنهنجي والد سائينءَ جي پيرن جي پٽيءَ جي برابر بہ پروڙ ڪانہ آهي. الله تعاليٰ منهنجي والد سائينءَ تي هزارين رحمتون عطا فرمائي جنهن جي نالي تي هي فقير هن دنيا ۾ هلندو رهي ٿو. جو تہ پنهنجي ڪابہ پوک پوکيل ڪانہ آهي. هن سڀ بزرگن جو پلايون ۽ برڪتون آهن جو انهن جي ٻڌايل توَ ڪلُ عَليَ الله وَ ڪَفيٰ بِاالله وَ ڪيلاً جي واعده تي زندگيءَ جون منزلون طئي ڪندو رهان ٿو.

اسانجي سرسبز سڪئي ستابي ۽ صاف پاڪ سنڌي ادب جو دامن گهٽي پاڱي ڪيترن ادبي ۽ علمي گُلن ڦُلن کان خالي رهيو آهي, ان جي باوجود ڪيترا اديب هن وقت نهايت ئي علمي, ادبي, تاريخي ۽ محققاڻہ مضامين سنڌ جي علم ۽ ادب جي گهٽگهرن ۽ پڙهندڙن جي اڳيان پيش ڪري رهيا آهن. منهنجو پنهنجو ذاتي خيال آهي تہ سنڌي ادب ۾ جيڪو بيمثال انقلاب آيو آهي, ان جو عرصو ڇوڏهن سالن جو آهي ۽ ان کان اڳ بہ

ڪافي مواد موجود هو. مگر هن وقت اسانجي اديبن ۽ اهلِ قلم حضرات جا افسانا، قصا، ڪهاڻيون ۽ شعر و شاعري ۽ ان سان گڏو گڏ نهايت بهترين علمي، ادبي، تاريخي ۽ محققانه مضمونن جا معراج دنيا جي ڪنهن به قوم جي ادب کان گهٽ نه آهن. جيڪڏهن نثر ۽ نظم جو مقابلو ڪيو ويندو ته آئون دعويٰ سان چئي سگهان ٿو ته اسانجا جيڪي به لکندڙ آهن، تن جو چوڏهن سالن جو مواد سڀ کان مٿيرو ملوڪ ۽ اڳيرو آهي. اسانجي نثر توڙي نظم جي هڪ هڪ سِٽ سون برابر آهي. سنڌي ادب جيڪو منهنجي سامهون گذرندو رهي ٿو اُن کي جيڪڏهن بين بولين جو لباس پهرائي پيش ڪبو ته دنيا ۾ دنيا وارا دنگ رهجي ويندا.

سنڌ جي مشهور معروف انقلابي شاعر جناب "سرويچ" سجاوليءَ جو ڪتاب "آليون اکيون آٽيا وار" تيار ٿي علم نواز ۽ ادب پروريءَ شعر و شاعريءَ جي شيدائين جي هٿن ۾ پهچي چڪو آهي. هِن لکڻ ۾ ڪوبه وڌاءُ ڪونه آهي ته هن لاڙ جي لال ۽ اکرن جي شهنشاه پنهنجي ڪلام جي مجموعي ۾ صاف ۽ شفاف ڪاغذ جي سيني تي جيڪا اکرن جي موتين جي جڙڪاري ڪئي آهي ان جو مثال سنڌ جي شعر و شاعري ۾ ملڻ نه صرف مشڪل بلڪ ناممڪن آهي.

سرسبز ۽ سدا سهڻي سنڌ ۽ سنڌي سباجهڙن جي سوز ۽ سورن جو نقشو "سرويچ" صاحب اهڙي ته سهڻي انداز ۾ پيش ڪيو آهي جو پڙهندڙ ائين محسوس ڪندا ته اهي سمورا واقعا سندن اکين اڳيان ٿي گذريا آهن يا ٿيندا رهن ٿا.

سنڌ جو درد رکندڙ شاعر پنهنجي نيڻن سان جو ڪجھ ڏسي ۽ پسي ٿو ان منظر کي پنهنجي شاعرانه انداز ۾ اهڙي ته بهترين ادا سان ادا ڪري ٿو جو پڙهندڙ ان کي پنهنجي دل جي ڳالھ سمجهن ٿا. "سرويچ" جي شاعريءَ ۾ ڳوٺاڻي ماحول جي سچي منظر ڪشي ملي ٿي ۽ ان کان سواءِ موجوده دور ۾ جيڪا اسان جي نوجوانن جي جدوجهد آهي انهن جي ڪوشش ۽ سنڌ جي سانگيئڙن جي تصوير هن نموني پيش ڪري ٿو:-

آليون اکيون اٽيا وار : سرويچ سجاولي

سنڌڙي توتان گهور ٿيان، اوسرويچن جي سرخ زمين.
توتان سِر ۽ ساهه ڏيان، او سرويچن جي سرخ زمين.
تو ۾ اکڙيون کوليم، تو ۾ هوش سنڀاليم منهنجي ماءُ،
تنهنجي سائيءَ ڌرتيءَ مان پڙ، سُندر سُندر آيم ساءُ،
تنهنجي جذبي هيٺ جيان، او سرويچن جي سرخ زمين.
سنڌڙي توتان گهور ٿيان........

ڪٿي سانگيئڙن جي سورن جي اُپٽار هن طرح ڪئي اٿس:

ڳالهيون آهن گهڻيون پر ٿو ٻڌايان مختصر،
هٿ غريبن جا اٿيئي، رات ڏينهان چشم تر،
بي سهارن جو بِلو پيٽي نڪا هٿ آهي پر،
پيڙهجن ٿا ظلم ۾ هٿ پيٽ پالها بي ثمر،
ٿا هتي ڪن موج ڏس! زردار ظالم هر گهڙي!
بيڪسن ۽ بي وسن جا ويا هتي سينا سڙي!
ٿا لڳن ڌاڙا ڌڙا ڌڙ خوب قتل عام آ،
قوم جي عصمت سندو، بازار ۾ نيلام آ،
ننگ، عزت ۽ شرافت جو ته سستو دام آ،
رهزنن لئي عيش آ اشراف بي آرام آ،
مير مارو پنهنجي گهر ۾ جان کان بيزار اڄ!
آڌ اُگهاڙيون عورتون، سارا اُگهاڙا ٻار اڄ!
ظلم جي ٿي اِنتها، زاريون نه ظالم ٿا ٻُڌن،
عاجزن آيرن جون آهون هي نه حاڪم ٿا ٻُڌن،
بي آجهن جي هڪ نه اڄ، بي رحم بالم ٿا ٻُڌن،
رئيس ڪامورا وڏيرا ڪين عالم ٿا ٻُڌن،
هر طرح هيڻن مٿي، هر جاءِ هاڃا حال ۾!
ويڙهيا وانگي وتن، "ڪي وال ڪي اڏ وال" ۾!

اسان کي اميد نه بلڪ يقين آهي ته "سرويچ" جو هي ڪتاب سنڌي

علم ۽ ادب ۽ شعر و شاعريءَ جي دنيا ۾ اضافو ٿيندو ۽ پڙهندڙ پاٺيهي ويهي فيصلو ڪندا ته سرويچ ڪيئن نه سنڌ ۽ سنڌي سانگيئڙن جي دلجوئي، دستگيري ۽ رهنمائي ڪئي آهي.

الله تعاليٰ اسانجي اهڙن انقلابي شاعرن کي وڏيڪ توفيق ۽ طاقت عطا ڪري ته جيئن هو پنهنجي وطن جي واڌاري ۽ سڌاري لاءِ قلم کان ڪم وٺندا اڳتي وڌندا رهن.

8_جون 1972ع
خادم علم
علي نواز وفائي
ايڊيٽر هفتيوار آزاد ڪراچي

آليون اکيون اٽيا وار : سرويچ سجاولي

هر سونهن ۾ قدرت ته ڏس

هر سونهن ۾ قدرت ته ڏس!
سوسن سمن جي سونهن ڏس،
ڇَهه ڇَهه چمن جي سونهن ڏس،
تازن پنن جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت ته ڏس!
ساون سلن جي سونهن ڏس،
ڪانهن ڪلن جي سونهن ڏس،
مچين پلن جي سونهن ڏس،
پاڳين پلن جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت ته ڏس!
ولين وڻن جي سونهن ڏس،
داڻن ڪڻن جي سونهن ڏس،
”جُو“ ۾ ڏڻن جي سونهن ڏس،
ڏڻ جي ٿڻن جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت ته ڏس!
جبلن جهنگن جي سونهن ڏس،
سونن سنگن جي سونهن ڏس،
ڏڙين دنگن جي سونهن ڏس،
سهسين رنگن جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت ته ڏس!
بحرن برن جي سونهن ڏس،

ڪيٿن ڪرن جي سونهن ڏس،
گهيڙن گهرن جي سونهن ڏس،
ٿاڪن ٿرن جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت تہ ڏس!

ٻيلن ٻنين جي سونهن ڏس،
دم دم دنين جي سونهن ڏس،
پپٽين پنين جي سونهن ڏس،
گهوٿن ونين جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت تہ ڏس،

وڻ ٿڻ ولين جي سونهن ڏس،
گل ۽ ڪلين سونهن ڏس،
مٿرن پلين جي سونهن ڏس،
گجّن رلين جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت تہ ڏس!

چارين ڄَمُن جي سونهن ڏس،
سُرهين نِمُن جي سونهن ڏس،
جُهڙ ڦڙ جُهمن جي سونهن ڏس،
ڪوٽين ڪُمن جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت تہ ڏس!

لاٽن لَيَن جي سونهن ڏس،
”جُو“ ۾ اَين جي سونهن ڏس،
مستن مين جي سونهن ڏس،
وڻ تي وهين جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت تہ ڏس!

جيتن پکين جي سونهن ڏس،

آليون اکيون اٽيا وار : سرويچ سجاولي

ماکيءَ مکين جي سونهن ڏس،
لاکن لکين جي سونهن ڏس،
ڪِن ڪِن اکين جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت تہ ڏس!

اَنبن آڪن جي سونهن ڏس،
لنگهن لڪن جي سونهن ڏس،
تڙ ۽ تڪن جي سونهن ڏس،
ڪارن ڪڪن جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت تہ ڏس!

چوڏهين ۾ چنڊ جي سونهن ڏس،
”نوريءَ جي ڍنڍ“ جي سونهن ڏس،
جيڏين جي جنڊ جي سونهن ڏس،
سائي سمنڊ جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت تہ ڏس!

اَڏين اَڏن جي سونهن ڏس،
خالن خدن جي سونهن ڏس،
قامت قدن جي سونهن ڏس،
ڪنهن ڪنهن بدن جي سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت تہ ڏس!

”سرويچ“ سانوڻ سونهن ڏس،
واحد جي وڻ وڻ سونهن ڏس،
قادر جي ڪڻ ڪڻ سونهن ڏس،
داتا جي ڏڻ ڏڻ سونهن ڏس،
هر سونهن ۾ قدرت تہ ڏس!

❋

نيٽو وٽي، نهرا وٽن

اي وطن! منهنجي عزيزن ۽ اَباڻن جا وطن،
ناميارن ننگ دارن، نِت نماڻن جا وطن،
راز رس ۽ رنگ وارن، راڄ راڻن جا وطن،
سادڙن سانگين سباجهن ۽ سياڻن جا وطن،
هم رفيقن حال پاين، هيج هاڻن جا وطن،
ميل ميلاپن ۽ ميلن موج ماڻن جا وطن،
اي مٺا محبوب! منڙن مالدارن جا وطن!
تو مٿان صدقي وڃان سانگين سنگهارن جا وطن!
دولهه دلارن جا وطن آءُ تو مٿان صدقي وڃان!!

تنهنجا مارو محنتي هر حال ۾ مونکي وڻن،
مَر هجن محلات ۾ مَر مال ۾ مونکي وڻن،
لاڏلن جا لاڏ لوئيءَ لال ۾ مونکي وڻن،
پرت جا پانڌي پکي ۽ پال ۾ مونکي وڻن،
سي سونهارا سانولا هر سال ۾ مونکي وڻن،
هو ٻُڌن پريا پرين هر ڳالهه ۾ مونکي وڻن،
قرب تن جو ڇا چوان اي قربدارن جا وطن!
تو مٿان صدقي وڃان سانگين سنگهارن جا وطن!
دولهه دلارن جا وطن! آءُ تو مٿان صدقي وڃان!!

تنهن جي مارن جا تہ مونکي ٿا منَهَہ ميرا وڻن،

تنهن جي چوڙيلين سنديون ”چُلهيون وڻن چوُنرا“ وڻن،
نگهہ وٽي، اُنڻ وٽي، ”نيٽو“ وٽي ”نهرا“ وڻن،
”من“ وٽي، ”ماٽي“ وٽي، ”منڏيءَ“ سندا ڦيرا وڻن،
”ڏڏّ“ ۽ ”ڏونرو“ وٽي ”مّکڻ“ سندا ٽيرا وڻن،
پِس پُسيون پيرون پپون ۽ ڏٿ وٽي ڏونرا وڻن،
تنهن جي هر هڪ چيز چوکي چاڳ وارن جا وطن!
تو مٿان صدقي وڃان سانگين سنگهارن جا وطن!
دولهه دلارن جا وطن آءُ تو مٿان صدقي وڃان!!

لاکهاڻي لوئيءَ ۾ ٽيون لال لوياريون وڻن،
چاڳ وارين جون چيڙ چوُنرن تي چٽوياريون وڻن،
جيڏڙين جون پنهنجي ”جُو“ ۾ جوت جنساريون وڻن،
پلر جي پاٽيءَ تي پليل پاڪ پنهنواريون وڻن،
۽ مٿن تي تن سندي کُنڀين پريل كاريون وڻن،
نينهن جن جو ننگ سان سي نازور ناريون وڻن،
ناز تن تي ٿو ڪريان نرمل نظارن جا وطن!
تو مٿان صدقي وڃان سانگين سنگهارن جا وطن!
دولهه دلارن جا وطن! آءُ تو مٿان صدقي وڃان!!

تنهنجي چوڙيلين جا مونکي چيچ جا ڇلڙا وڻن،
وانديارين جي تہ واتان ٿا ولا ولڙا وڻن،
سانگياڻين جا سُريلا سُر مٺا سنهڙا وڻن،
ڪوٽ ڪنگرن کان بہ مارُن جا ڇنل پکڙا وڻن،
گاهہ گل ولين سان واسيل گهيڙ ۽ گسڙا وڻن،
سُنهن خدا جو ساهيڙين جي سينڌ جا سڱڙا وڻن،

تا وٽن مونکي تہ دم دم ”دم“ ڏنارن جا وطن!
تو مٿان صدقي وڃان سانگين سنگهارن جا وطن!
دولهہ دلارن جا وطن آءٌ تو مٿان صدقي وڃان!!

تنهنجي سانگين جون تہ سينڍون سازءِ سُرندا وٽن،
چئوطرف چيٽن ۾ چالن جا چڙا چُرندا وٽن،
ٻول ٻنين منجهہ ٻانهيارين سندا ٻُرندا وٽن،
چوتا چوڙيلين سندا سينن مٿان سُرندا وٽن،
مشڪ ميندين ۾ مکيل اُت پؤنر ڪئين پرندا وٽن،
هيڪ جيڏين جا هئين ۾ حرف هُل هُرندا وٽن،
پيار مان توکي چمان پرين پيارن جا وطن!
تو مٿان صدقي وڃان سانگين سنگهارن جا وطن!
دولهہ دلارن جا وطن آءٌ تو مٿان صدقي وڃان!!

وانگياٽين جي تہ وارن جا تا وانگوڙا وٽن،
سِر مٿي سرتين جي سهٽا صاف سينهوڙا وٽن،
ٻيلهڙا ٻاگهين جي سِر تي ۽ چٽيل چوڙا وٽن،
جهانگياٽين جي ڪنن ۾ جهاٻ جهب جهوڙا وٽن،
۽ مٿن تي تن سندي تا مَڪّ جا موڙا وٽن،
تنهنجي ڳوٺن جا تہ ڳيرو ڳاڙها ڳوڙها وٽن،
تنهنجا ڳڻ ۽ ڳالهڙيون ڳايان ڳنوارن جا وطن!
تو مٿان صدقي وڃان سانگين سنگهارن جا وطن!
دولهہ دلارن جا وطن آءٌ تو مٿان صدقي وڃان!!

جوت جِهر ۾ جڙيل جهانگين جي جُو جُو جوُ وٽي،

گهر اڱيان گجرون مڙن گوهن جي گهُو گهُو گهو وٽي،
ڏڻ ڏٽولين جا وٽن ڏونرن جي ڏُو ڏُو ڏو وٽي،
راٽين جو رنگ ريتو روپ رُو رُو رو وٽي،
ٻَر ٻهاريا ٻون ٻني باغن جي ٻُو ٻُو ٻو وٽي،
قرب مان قمريون ڪُڪن ڪوئل جي ڪُو ڪُو ڪُو وٽي،
جان ۾ جايون سندءِ او جيءَ جيارن جا وطن!
تو مٿان صدقي وڃان سانگين سنگهارن جا وطن!
دولهہ دلارن جا وطن آءٌ تو مٿان صدقي وڃان!!

ڏيهہ جا ڏوتي وٽن ڏونرن تي ڏوتياٽيون وٽن،
ڏٿ پاسي ڏيل جهڙيون ڏول ڏاتياٽيون وٽن،
ڏاتياٽين جي هٿن ۾ موڪ مانڏاٽيون وٽن،
ٻيج ٻنڙيءَ ٻِٽ تي ڪن ٻوڳ ٻاڳياٽيون وٽن،
۽ ڪٽيرين جي هٿن ۾خوب ڪانياٽيون وٽن،
ساٿِهہ جون سوديون ”سرويچ“ سانگياٽيون وٽن،
ڪوڏ مان توتي ڪڏان ڪوپن ڪنڌارن جا وطن!
تو مٿان صدقي وڃان سانگين سنگهارن جا وطن!
دولهہ دلارن جا وطن آءٌ تو مٿان صدقي وڃان!!

*

راڻو ڳائي جيئن روبينه

جهولي پائي آندو مون هي جهانگيئڙن کان جو ڪجھ يار،
اُن ۾ ڪوڙ سلامن جا ۽ ان ۾ گڏجاڻيون گفتار،
ان ۾ ويڙهيچن جا واڙا اُن ۾ اوٺي ايل پنهوار،
ان ۾ پنهوارن جا پاڙا اُن ۾ سرها سيڻ سنگهار،
منهنجي سهڻي سنڌ وطن جا ماڻهو جهڙا موتي لال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!

ڍاٽي ماٺين وارا ۽ هو مانڌاڻين سان مست مٺير،
چانگون چوڙيو چانپ چنن ۾ چيڪارون ڪن چيڪ چُگير،
سانوڻ توڙي سياري ۾ سي ساٽيھ جي ڪن سار سوير،
دل جا داتا من جا موتي سِر جا سائين پار پلير،
قرب پريا ۽ قولن پورا نيڪ نماڻا نيڪ نهال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن مارئڙن جي قيل مقال!

منٺڙي منٺڙي محبوبن جي ميٺ ڪنان پيي منٺڙي يار،
ٻولي آ تن ٻاجهارن جي ماهيءَ ماڪيءَ جي ڪرلار،
قول انهن جا جهڙو ڪارين مينهين ڪڙهيل کير نبار،
جي جي تن جون قرب ڪچهريون جوڌا جانب جان نثار،
وانگين پنهنجي ويڙهہ وطن تان گهوري ڇڏيا آل عيال!
آتہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!

سُهڻن سُهڻن صاف سَدورن سانگين جو مَٿ ڪونہ ڏسان،

جهوپن ۾ جرنيل جري تن جهانگين جو مَٿ ڪونہ ڏسان،
ماڻهن جي ڪنهن ميڙ وڏي ۾مانجهين جو مَٿ ڪونہ ڏسان،
سونهن صداقت صاف دليءَ ۾ سانبين جو مَٿ ڪو نہ ڏسان،
بيباڪيءَ ۾ تن سان پائو شينهن ببر جي ناهي مجال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!

جهڙا آهن ماڻڪ مارو تهڙي تن جي ڍول زمين،
پيدا ٿيا ڪئين تنهنجي پيٽان عارف شاعر نيڪ امين،
سوني رُوسان سانگياڻيون جت حورن کان پڻ خوب حسين،
ڏينهن تتي ۽ مينهن وٺي ٿيون جوئر ٻاجهر ٻاٿ ڏرين،
نِگهہ پران يا نهري پر ۾ ٻُڙ جون ڳڙيون تن جي ڳال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!

پِٽ پران يا پاٽي پر ۾ پاڳياڻيون ڪن پوڳ عجيب،
ڪاپئي ڪنهنکي قرب منجهان ڏي ڳل تي سڪرون پيڻ غريب،
ڪاپئي حال اندر جو اوري ڪاپئي پنهنجو روئي نصيب،
ڳائن ويٺيون لاکيٽي جا لوڙائو سُر بيت عجيب،
ميلاپو ۽ ميل انهن جو ملڪن جي لئي آهي مثال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!

پوچاڙيءَ جو پاڪ پٽن تي ڏوُ ڏوُ ڏونرن جي ڏڏڪار،
ويل وچين جي وانديارين تي وهوا واحد ڪئي وسڪار،
چِپ چِپ چاچر چيل چنن ۾ چولين جي تون ٻُڌ ڇچڪار،
مڪلي منهنجي ماءُ مٿي اڄ جهڙ ڦڙ جهڙ ڦڙ ميگهہ ملهار،
دم دم وسندي وڏندي رهي هي سنڌ سلامت هوءِ شال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!
ساين سهڻين ٻنين ۾ ٻُڌ ونين جا ورلاپ الا،
اُلٽي جو ٻُڌ البيلين کان الفت جا آلاپ الا،

منڙو موهي مست بنائن، محبوبي ميلاپ الا،
ڏيهہ ڏٽيءَ تي ڏاڍا آهن ڏوٿين جا ڏوراپ الا،
پلپل پائن پيچ پَسهہ ۾ پرين جا هو پکڙا پال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقالا،

وو-وو-ولڙو-ولڙو وانگياڻين کان کو تہ ٻڌي،
شاهہ سچل ۽ سانوڻ جا سُر سانگياڻين کان کو تہ ٻڌي،
مورو ڍاتي-ڍاتي، مورو ڍاتياڻين کان کو تہ ٻڌي،
لولي جي للڪار "لٿي جو" لوبارين کان کو تہ ٻڌي،
گيتن جي گونجار پلو ميان مست کيا ڪئين ماڻهو مال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!

ٻورين ٻورين ٻوناڻين جا ٻاڱين تي هو ٻاٿ ڏسو،
پيرُن ڪارڻ پنهنوارين جي سِر تي سينها پاٿ ڏسو،
گرڙن گولن گگرالن تي گوندلين جا گهاٽ ڏسو،
وڻ وڻ جهڙو "ولهو" تن کي ساهيڙيون ڪن ساٿ ڏسو،
مَنَهَنِ ماڳن جي ڏس مهندان محبوبن جا مڙيا مال!
آ تہ ٻڌايان تو کي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!

چوڙيلين جي چوڙين جا چمڪار ڏسو ڪر چوڏهين چنڊ،
ماڙيچين جي منهن تي آهي مَرمَ حيا جو منديل منڊ،
"راڻو ڳائي جيئن رويندہ" جيڏين جا تيئن ڳائن جنڊ،
کوهن تي خوشحال ڪٿيريون ڪائن خوش ٿي کير ۽ کنڊ،
مهراڻي جي ماڻهن مهندان موتيو موتي ٻئي ٻي حال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!
سنڌ اَمڙ جي سيني تي ڏس نور نظارا نيڻن ٺار،
وڻ وڻ کي جڻ واسي ويو ڪو واس ولاتي سان وڻجهار،

جهومي جهومي جهنگ خوشيءَ ۾ جهڙو ڪو البيلو ٻار،
جهڙو ڪو البيلو ٻار ۽ جهڙي ڪا نخريلي نار،
ٿارين تي جڻ ٿؤنر ٿڪون ۽ لامن تي جڻ لويون لال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!

گولاڙي ۾ گول پکي يا آهي گُجر جي گَج جو گُل؟
ڄاريون جهڙا ڪرڪي ڄاڄي شاديءَ جو ڪن شوق شُغل،
ڪرڙن ڪنڊلا پاتا جهڙا ڦوهہ جواني جهليا ڦُل،
ٻيرين ڪيرين کهنبا اوڊيا جهاڳن واري پاتئون جُهل،
جاري هر هنڌ جهرمر جلوا، جلوا جهومر جوت جمال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!

ڪينجهر جا پُر ڪيف ڪنارا تن تان ٿيا قربان گهٽا،
"موئن" جي محبوب مٽيءَ تان حاڪم ٿيا حيران گهٽا،
"سنڌوءَ" جي پُرڪيف ڪنڌين تي ماڻهو ٿيا مستان گهٽا،
گاج ملير ۾ باران جا ٿيا عام مٽي احسان گهٽا،
"پوراليءَ" جي پاٽي تي جي پلجن تن ۾ قرب ڪمال!
آ تہ ٻڌايان توکي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!

سانگيئڙا "سِرويچ" سپيئي سرويچن جي سرخ زمين،
ماروئڙا "ماهيند" مڙيئي محبوبن جي سرخ زمين،
ساٿيئڙا سِر ٿوڙ سپيئي سانئڙن جي سرخ زمين،
ڍوليا مولهين ساڻ سونهن ۽ ڍاٽيئڙن جي سرخ زمين،
هر هڪ دودو ديس دلاور هر هڪ جي آ هٿ ۾ ڍال!
آ تہ ٻڌايان تو کي پنهنجن ماروئڙن جي قيل مقال!

❋

ڏيسن جي راڻي سنڌڙي

جان کان مونکي پياري تون نماڻي سنڌڙي،
ساهہ منهنجي کي تہ تون آهين سيباڻي سنڌڙي
سِر جندي کان سانديو تون مهربان مونتي سدا،
سا پلا چئو ڪيئن وساريان جاڻي واڻي سنڌڙي

جهول ۾ جيجل جيان تو پاليو پلپل ڪٺم،
دل ٻڌي توسان اٿم ڏيسن جي راڻي سنڌڙي
تو سندي واري بہ مون لئي آهي عنبر کان وڌيڪ،
آب ڪوثر کان تہ اڳرو تنهنجو پاڻي سنڌڙي

ڏارين جي ڪيمخوابن بخملن کان پڻ مٿي،
اُن سندي لوئي اُڇي آ لاکاڻي سنڌڙي
ڏارين جي محل توڙي ماڙين کان پڻ مٿي،
آهي قيمت ۾ ڪٿر ”پيهي پُراڻي“ سنڌڙي

ڏارين جي ست رڃين کان سچ تہ مونکي تا وڻن،
پل بہ پل ڏؤنرا پُسي لُوٽڪ ۽ لاڻي سنڌڙي
ڏارين جي خاندانن کان تہ خوبين ۾ وڏي،
تو سندي سادي سباجهي ”مي مهاڻي“ سنڌڙي

تو سندا بيهہ پن پيڻ مچيون پلا ڪُم ڪوٽيون،
دم نہ دل تان تا لهن منهنجي ڏهاڻي سنڌڙي

هر غذا تنهنجي سٺي هر دل پسند تنهن کي ڪري،
ڏڌ مکڻ گيهہ کير ڏؤنري جي ڏجاڻي سنڌڙي

هر گهڙي هر حال ۾ تون حال پاياڻي سدا،
سار سُک ۾ ٿي لهين سورن ۾ ساڻي سنڌڙي
تو ۾ مومل جون تہ ماڙيون مارئي جا ماڳ پڻ،
تو ۾ سرجي هئي سسئي نوري نماڻي سنڌڙي

تو ۾ سهڻيءَ سڌ ڪيا ميهار کي مهراڻ ۾،
صبر سورٺ جو بہ تو ۾ اي سياڻي سنڌڙي
جهول پنهنجي ۾ جڳهہ ڏئي پيار جن کي تو ڏنو
سي عدو اڄ ائين چون آهي اجاڻي سنڌڙي

دائما ”سرويچ“ شل منهنجو سچو سائين ڪري،
سنڌ ۾ قائم رهي سنڌي اباڻي سنڌڙي

❊

14 آڪٽوبر 1955ع جي سانحي تي

چوڙيلين جا چاڳ وڪيا

اي يار سجڻ! ڇا سور سليان نت نيڻن مان وهي نير پيا،
هن ساڳئي ڏينهن سنڌين جي، ها ڪنڌن ۾ زنجير پيا،
هن ساڳيئي ڏينهن سنڌين کي سئو ڇهڪ بدن ۾ چير پيا،
هن ساڳيئي ڏينهن سنڌين کي ها جان جگر ۾ جهير پيا،
هن ساڳيئي ڏينهن سنڌ امڙ جا عضوا عضوا عام وڪيا!
يرا! وانگين جا ون يونٽ ۾ گس گهيڙ گهٽيون گهر گام وڪيا!

هي پنهنجن پيارن پيارن منڻن ماروئڙن جا ماڳ وڪيا،
هي مالوندن تن مانگيئڙن جا مينهون ۽ ميهاڳ وڪيا،
هي ياڳ پليرين ياڳياٽين جا پونگا پيٽيون ياڳ وڪيا،
هي چوڙاهي تي چورن ويهي "چوڙيلين جا چاڳ" وڪيا،
هي ننگ پيارن پرين جا هت صبح وڪيا ۽ شام وڪيا!
يرا! وانگين جا ون يونٽ ۽ گس گهيڙ گهٽيون گهر گام وڪيا!

هن "ظالم" کي ڪالج نه پيئي لوبارن جي لوين جي،
هن جابر وڪٽي ڄُو چڏي يرا! جهانگيئڙن جي جوين جي،
شل لاک لهي تنهن لوپيءَ جي جنهن لاک لجائي لوين جي،
هو پت وڃائي پاپي وينو اڳين توڙي پوين جي،
هن ڪوڙين ڪوڏين تي ڙي پائو! آيرن جا آرام وڪيا!
يرا! وانگين جا ون يونٽ ۾ گس گهيڙ گهٽيون گهر گام وڪيا!
هن ڪاٽي جي ڪل لاهيون اڄ جِنهن ڪاهوڙين جا ڪيٿ وڪيا،
هن موتين جهڙن ماڻهن جا يرا! چاندي هاٽا چيٽ وڪيا،

هن پنهنوارن جا پائي پائي پڊ پڪا ۽ پيٽ وڪيا،
هن لڇي لوري لوپي پنهنجا لاکيٽا هي ليٽ وڪيا،
هن سون سريڪا سانگي پنهنجا سستي سستي دام وڪيا!
يرا! وانگين جا ون يونٽ ۾ گس گهيڙ گهٽيون گهر گام وڪيا!

هن "شودي" ڏاڍا شرط هٽي هت شهزادين جا شان وڪيا،
هن مورن جهڙين ماروئڙين جا مانيءَ تي هت مان وڪيا،
هن آس وندين تن ادين جا سڀ اميدون ارمان وڪيا،
هن سنڌ وطن جا سورهيہ سانگي، اعلي ڪئين انسان وڪيا،
هن اَبن ڏاڏن وارا، سيئي نيشانيون نيڪام وڪيا!
يرا! وانگين جا ون يونٽ ۾ گس گهيڙ گهٽيون گهر گام وڪيا!

هن دشمن ٻنين ٻارن سان گڏ ٻاپاٽن جا ٻار وڪيا،
هن ويري ونهين ويڙهيچن جا ويڙها ۽ ويچار وڪيا،
هن جوفي سان اڄ جنگ ڪريون جنهن جيڏين جا جنسار وڪيا،
هن منڪر کي اڄ مات ڪريون جنهن سنڌڙي جا سينگار وڪيا،
هن آيل ماءُ جا اگڙا پائو اُتر اوير عام وڪيا!
يرا! وانگين جا ون يونٽ ۾ گس گهيڙ گهٽيون گهر گام وڪيا!

هن ساٽيهه پنهنجي جا او ساٽي سوزاڻا ساز وڪيا،
هن منڙن منڙن ٻولن وارا، آلاپون آواز وڪيا،
هن نانگي نيڪ نياٽين جا هت نيزي چاڙهي ناز وڪيا،
هن روح رهاٽين ريجهن وارا روحاني رنگ راز وڪيا،
هن قرب ڪچهريون سارين وڪيون اقرار و انجام وڪيا!
يرا! وانگين جا ون يونٽ ۾ گس گهيڙ گهٽيون گهر گام وڪيا!
هن ريتون رسمون سارين وڪيون، روپ وڪيا ۽ رنگ وڪيا،
هن قوم سڄيءَ جا ڪرسي خاطر، نالا نيڪيون ننگ وڪيا،
هن قوم سڄيءَ کي قيدي سمجهي، درياهه دڙيون ڊنگ وڪيا،

هن ٻاجهر جوئر سارين جا يرا! سونا سهٽا سنگ وکيا،
هن غيباٽن هٿ گهوڙن وانگر گهوڙا ڙي! گگدام وکيا!
يرا! وانگين جا ون يونٿ ۾ گس گهيڙ گهٽيون گهر گام وکيا!

هيءَ ٻولي جنهن منجهه جيجل ڏنڙي، لاڏ منجهاران لولي يار،
اُن تي پي هُن ”ويري“ سهسين وَرَ وَرَ ڏيئي ڪيڙا وار،
۽ هن سورن اندر ساڙيا پنهنجا اَپرا ابهم ٻار،
هئي، هن ناحق ڪان پيا سنڌي نيڻن مان نِت نائن نار،
نيڻ بہ وهندا چو نہ پلا جو ناماچاريون نام وکيا!
يرا! وانگين جا ون يونٿ ۾ گس گهيڙ گهٽيون گهر گام وکيا!

هي ”شاهہ“ پلي جي بيتن تي ٿيا باهين جا پڙڪاٽ ميان،
هي ”سچل“ ”لعل قلندر“ جي ٻڌ ڪافين جا ڪيهاٽ ميان،
هي ”سانوڻ“ جي نڙ بيتن تي سڙ سونٽن جا سوساٽ ميان،
هي پنهنجي ”لوڪ ادب“ تي هيڏا گولين جا گوگهاٽ ميان،
هُن پنهنجي ڳِيئن ڳيچن جا نيلام ڪيا ۽ جام وکيا!
يرا! وانگين جا ون يونٿ ۾ گس گهيڙ گهٽيون گهر گام وکيا!

اي! ساٿيئڙا ”سرويچ“ اُٿو هُن ”سوداگر“ جي سار ڪريون،
اي! مانجهيئڙا مهمير اُٿو هُن ”موذي“ کي مسمار ڪريون،
اي! جهانگيئڙا جرنيلِ اُٿو هُن ”لوپيءَ“ کي للڪار ڪريون،
اي! سنڌيئڙا سرواڻ اُٿو هُن ”نوڳيءَ“ مان هٿ ٿار ڪريون،
هُن ”مُنڪر“ کي اڄ مات ڪريون جنهن سنڌين جا سِر عام وکيا!
يرا! وانگين جا ون يونٿ ۾ گس گهيڙ گهٽيون گهر گام وکيا!

❊

رڃهي ڪين جتي ٿو!

دنيا ۾ ڏکيو ڪنهن کي، ڏسڻ سهي نہ سگهان ٿو!!
ڏاڍن جو غريبن کي، ڏنيڻ سهي نہ سهگان ٿو !!
بي خوف زمانو هي خطرناڪ ويو ٿي،
هڪ رات منجهس يار، رهڻ سهي نہ سگهان ٿو!!

ڪپڙي جي ٽڪر ڪاڻ، يا ماني جي ڳيپي لئي،
معصوم نياڻين، جو روئڻ سهي نہ سگهان ٿو!!
هي ٻار اگهاڙا ۽ آگها پيٽ بکيا ڙي،
رستن تي انهن جو تہ رُلڻ سهي نہ سهگان ٿو!!

ڪنهن شرم وندي ڏيءَ جو شڪارين کان بچڻ لئي،
ليڙن ۾ گُهتون ڏيئي لِڪڻ سهي نہ سهگان ٿو!!
هن جوءِ سندو جهوپڙيءَ ۾ جوان ڏيئن سان،
سردي ۾ اڙي سائين! ڏڪڻ سهي نہ سگهان ٿو!!

هن پيٽ بکايل جو اميرن جي درن تي،
سٽيي ڪنهن گرهہ لاءِ سِڪڻ سهي نہ سهگان ٿو!!
هن شهر پرئي ۾ ڪنهن رنڙيءَ جي جهڳيءَ جو،
برسات ۾ او پائو ٽمڻ سهي نہ سگهان ٿو!!

هن ناز نماڻيءَ جو اگهاڙي تہ اُرهہ سان،
آني ڪَ ٽڪي لاءِ پنڻ سهي نہ سگهان ٿو!!
زردار سندي ظلم سبب ٿاڻي جي اڳيان اڄ،

ڪنهن زال اگهاڙي جو نچڻ سهي نہ سگهان ٿو!!

بيمار ٻچو هنج ۾ هاري جي هنجون ماءُ،
ڳوڙهن جو ڳلن تان سو وسڻ سهي نہ سگهان ٿو!!
گرميءَ ۾ ڪٽي ڳوٽيون ڪا جوءِ ويچاري،
سيني تان پگهر تنهنجي وسڻ سهي نہ سگهان ٿو!!

جو ڏيج ڏکيءَ کي تہ مليو ماءُ مٽيءَ ڪان،
مانيءَ جي ٽڪر تي سو مٽڻ سهي نہ سگهان ٿو!!
دولت جي نشي ۾ تہ ڪنهن زردار سندو ڙي،
مسڪين جي ڄاين کي ٽڪڻ سهي نہ سگهان ٿو!!

بيمار ٻُڍو جنهن جو لڳو ماس هڏن سان،
ڪمزو انهيءَ جو تہ ڪنجهڻ سهي نہ سگهان ٿو!!
راتيون ۽ سڄا ڏينهن رجهي ڪين جتي ٿو،
دوزخ جي برابر سو جيئڻ سهي نہ سگهان ٿو!!

مجبور ڪري ڪنهن کي ڏيئي پير نڙيءَ تي،
رشوت جا اهي نوٽ وٺڻ سهي نہ سگهان ٿو!!
هيٺن جي حقن تي چو حميرن جون هلائون،
مارئي جو مٿان ڪوهہ ڪڇڻ سهي نہ سگهان ٿو!!

مارن جا جتي ماڳ منهہ مال مُنيون ڙي،
غيرن جو انهيءَ جُو ۾ گهمڻ سهي نہ سگهان ٿو!!
ڍاٽي ٿا گذارين جتي ڍار ڍنگهر جي،

پکڙن جو انهي پڙ تان پٽڻ سهي نہ سگهان ٿو!!

مارن جي مقالن ۾ غزل ڏيگهہ ڪري ويو،
اشعار گُهتي بند ڪرڻ سهي نہ سگهان ٿو!!
جت قوم سگهي ساهہ لئي محتاج رهي ٿي،
اُت شعر خوشامد تي لکڻ سهي نہ سگهان ٿو!!

جاڳڻ جو اَٿوَ وقت سڏي ماءُ مٽي پئي،
ساٿين جو سڄي رات سمهڻ سهي نہ سگهان ٿو!!
”سرويچ“ لکان ڪيئن نہ سنگهارن جي ڏکن تي،
ايڏو هي وڏو سور سڄڻ سهي نہ سگهان ٿو!!

هڪ حقيقت

واٽ ونيو پئي وِيڙس تان، هڪ ٻيڙي ويني پار ڪڍيا،
اوڏو ايندي آڪيم ان کي، بابل پنهنجي ڏي تون خبر،
ڪنڌ ڏڪائي لڙڪن سان مُنهن ڌوئيندي رُئندي هيئن چيئين،
تہ ساماٽل ڏيءَ گهر ۾ ننگي، ماري ان جي مون کي مَيَرَ.

*

ٿي پونگا تن جا پينگ ويا..!

هن پنهنجيءَ پاڪ پياريءَ ڌرتيءَ مانجهي مٽيادار ڄٽيا،
هن سّچل گهوٽ پٽائي جهڙا ڪامل ڪلنگيدار ڄٽيا،
هن دودي هوشو بلوءَ جهڙا جري ۽ جونجهار ڄٽيا،
هن جوڌا جوڌا جُنگ ڄٽيا هن ٻاونگ ٻاون وير ڄٽيا!!
اي ساٿي سنڌ اَمڙ جي مٿي کهڙا کهڙا مير ڄٽيا!!

اڄ سنڌ وطن جي ساري آ ۽ پنهنجي ناماچاري آ،
اڄ رت اوهانجي لائي ٻچڙا گهر گهر ۾ گلزاري آ،
هيءَ جنگ جبر سان جوٽيل پنهنجي جاري جاري جاري آ،
اڄ مارئي ٻاگهي زرقا سنڌ جي هرڪا ناري ناري آ،
اڄ اختر مائي ملوڪان ٻاڳي جهڙيون ڄايون ٻاڳين ۾!!
ڇا سوز سمايل آهي شاعر! پنهنجي گيتن ڪافين ۾!!

ڪجهه پنهنجن دردن سورن جي اڄ يارن سان ڪا ڳالهه ڪجي،
جو ماڻهن تي هت گذري ٿو سو اندر جو احوال ڪجي،
جو حال حبيبان آهي سو ئي ويهي پريان نال ڪجي،
هت جيئون ڪيئن ٿا سو ئي سارو عرض حقيقت حال ڪجي،
هت ڪيئن ٿو مارن ماڻهن جو بس جيئري پٽيو ماهه وڃي!!
۽ ڪيئن ٿو ساڙيو سانگين جو ير سورن ۾ هت ساهه وڃي!!

هر وک مٿي هت ويٺا آهن واڳن جيڏا وات گهٽا،
هر ڪنُڊ مٿي سي قاتل ڪٽيو ٻيٺا آهن ڪات گهٽا،
بس ماڻهوءَ جو ڪو ماس ملي ايءَ تسبيح تي ڪن تات گهٽا،

هي هيڏو سارو دوکو ماڻهن سان پيا ڪن ڏينهن رات گهٽا،
ڪي ملان مارُن ماڻهن جو هت ٻيڙيون ويٺا ٻوڙين ڙي!!
هو مذهب ڪي منجهڙايو خالي هٿ جون ويٺا جوڙين ڙي!!

هت ماڻهن جو ويو ماس سُڪي ۽ رت جي تن ۾ ناهي رتي،
ٿي پونگا تن جا پينگ ويا ۽ ڌرتي تن لئي تيز تتي،
سپ چور وڏيرا چورائي ويا تن جا پوکيل چيٽ ڳتي،
هت مسڪينن لئي آهي سائين ڪاري ڪاري قيام متي،
هي ريهون ڪريو راتو ڏينها رت جا ڳوڙها روز روئن!!
هي لاڪيٽا لک بار لُڇن ۽ لڙڪن سان ٿا مُنهن ڌوئن!!

ڪو ڪنهن جو ٻچڙو ڪير ڦڙي لئي ساري ساري رات رڙي،
ڪا ڪنهنجي ڌيءُ نماڻي ننيڙي سورن ۾ سپ مند سڙي،
ڪا ڪنهنجي پيٽ بکن جي ماريل بک جا ويٺي باب پڙهي،
۽ ڪن جي ساريون ساريون راتيون چُلهه تي ڪُنڙو ڪون چڙهي،
لک چير سدن چم منجهه پيا هو ڇهڪن ڪان ڏس چُور ٿيا!!
هي مورن جهڙا مارو ماڻهو مانيءَ لئي مجبور ٿيا!!

اڄ سونهن وڄايل سانگياڻين جو سورن ساڙيو ساهه الا،
ٿو پئسي پائي سير وڪامي ماروئڙن جو ماهه الا،
اڄ ويل ٻري ويو واڻن تي ۽ ويئي ويچارين واهه الا،
هو ليڙ لٽي ۽ پور ڳپي لئي ڳوناٽيون ٿيون ڳاهه الا،
هو مرضن ۾ هر مهل مرن ۽ درمل دارون ڪون ٿئي!!
هت هرڪو ڏاڍو هيڻن جو ٿو رونشا ڪريو رت پئي!!
ڪي پير هتي پڳدار سڏائي پلپل ڪن پيا پاپ وڏا،
ڪي مير چٻاڙي ماڻهن جا ويا کائي رت چم ماس هڏا،
ڪي رئيس رڳوئي ماڻهن تي ڪن ڪاهون ڪوڙا ڪيس ڦڏا،

ڪي ملان ويٺا مسڪينن جي لولن تي بس لاهي لڏا،
ڪو مُرشد ويٺو آهي مريدن جو اڄ سارو مال تڪي!!
ها مال تڪڻ سان گڏ ٻي ڪا موچاري پيو زال تڪي!!

ڪن ترڙن ڪامورن جي هت پئي لوڪ سڄي ۾ لانگ لڳي،
هت رشوت جي اي راڻا پاءُ پڙ پڙ ڪريو باهہ ڏڳي،
هت مسڪينن اڄ ماٺهن ڪي آ نوڳين چڏيو خوب ٺڳي،
هن پنهنجن وانگين ويڙهيچن سان ورڏيو ويري روز وڳي،
اڄ دانهن جو ڪو داد نہ ٿئي بس ڏاڍو آ انڌير هتي!!
هن بيداديءَ ير نگريءَ ۾ آ هيٺن جو چئہ ڪير هتي!!

هت چور وڏيرا ڪامورا بس ٿيئي جهڙا پاءُ سڳا،
ٿا مسڪينن کي ماريو ڦريو پائن عمدا ويس وڳا،
ڪن ٻنيون ونيون پيليون ۽ ڪي ڪاهي ويا سپ ڊور ڍڳا،
اڄ لوہارن جي لڄ لٽڻ لئي لاهي پاهي لُنب لڳا،
هي هيڏو سارو ويل ٿئي هت وانگين سان هر ويل ميان!!
جي حّق گهرن اڄ تن جي لاءِ سوريون سختيون جيل ميان!!

اڄ جهانگيئڙن جي جوين کي آ گج چنل ۽ گوڏ ٻڏل،
اڄ سانگياڻين جا سَنڌ سڪي ويا سيرون چم ۾ سينڌ سڪل،
ٿو لوڪ مٿانئن ٿوڪ ڪري آ هو هو جي هر پار هڪل،
هر سّج نئين ٿئي ناحق تن سان نيرانيون ۽ نيڻ پنل،
اڄ اهڙن ڏيئن جي ڪو ڪريون دردن جو درمان ميان!!
جيئن مانيءَ تي وڪجن نہ ڪڏهن هِت ماروئڙين جا مان ميان!!

هي پنهنجن منٺڙن مارُن هيٺن جا حالات ڏسو
هيءَ هيڏي سانگين جي اڄ سِر تي سورن جي سڪرات ڏسو
هيءَ هيڏي بيمارين جي تن جي پونگن تي برسات ڏسو
هي هيڏا ويرين جا اڄ تن تي واڳن وانگر وات ڏسو
هو واچوڙن جيئن ويڙهي ويا اڄ وانگيءَ وانگيءَ وانگيءَ ڪي!!
پر ڪيئن نہ ڏاڍن آهي ڪُنوهن قوم نڌڻڪيءَ نانگيءَ ڪي!!

هي ماڙين جهڳين جي هت جيسين جاري رهندي جنگ ميان،
هت ڏاڍا هيٺن کي پيا جيستائين هڻندا ڏنگ ميان،
هي دولت جو آ جيسيتائين اونڌو اُبتو ڍنگ ميان،
بس تيسيتائين ڪنگالن جي گهر ۾ رڙندا ڪنگ ميان،
سپ ٻار سندن بيمار بکيا ۽ جاهل رهندا رهندا پيا!!
هو آني اڌ لئي رستن تي رت روئيندا رلندا پنندا پيا!!

اڄ ننڍن مان بيدار ٿيو اي! مِلُن جا مزدور اٿو
اي هاريو! پنهنجا حق وٺڻ لئي پيڙا ٿي پرپور اٿو
اي جوان اٿو! ۽ ٻار اٿو! سپ پوڙها پوڙها جهور اٿو
۽ ظالم کي اڄ زير ڪرڻ لئي ڪوڙ ڪٽي انبور اٿو
اڄ سنيري سپ "سرويچ" اٿو! اڙٻنگ اٿو اڻ موٽ اٿو!!
۽ ڏاڍن کي اڄ ڏارڻ لاءِ ڪونڌر ڪونڌر گهوٽ اٿو!!

❊

ماءُ اڳيان معصومڙيون ..!

مون ڏنا هر مُند ۾ مارن تي مارا سنڌ ۾،
سانگين سُهمن سان گهاريا سال سارا سنڌ ۾!
جيئن نہ ڪو قيدي گذاري تيئن ٿا گهارن زندگي،
بيڪس و مجبور بڪيا، بي سهارا سنڌ ۾

ڪين ڏي ٿو ڪو بہ ڪنهن ڪنگال کي اي يار اڄ،
چار آنا چئن ڏينهن لئي اُڌارا سنڌ ۾!
ماءُ اڳيان معصومڙيون هر مهل ماني لئي رڙن،
هي ڏسان ٿو همنشين هردم نظارا سنڌ ۾!

نيڻ آلا وار اٽيا چَپ سُڪل چهرا اُداس،
وانگين ويڙهيا بدن تي ويس ڪارا سنڌ۾!
هر گهٽيءَ ۾ گُرگ ۽ هر واٽ تي واڳون وِڇون،
هر قدم تي دم ختم ڪن نانگ ڪارا سنڌ ۾!

ننگ ٿيو نيلام مارن نور چٽ ننڊون حرام،
ٿا نماڻن جي نِڇن نيڻن مان نارا سنڌ ۾!
سور سهندي سور چرندي ٿيا گذر گذرن پيا،
سانگين جا سائين ڙي! سانوڻ سيارا سنڌ ۾!

جيئن سرون کورن ۾ ڪامي، ڪامي ٿيئيون لال يار،
تيئن، ڪِجن، ڪامن، ٻرن هي پيا پيارا سنڌ ۾!
مامرن، مرضن، ڏکن، مارن جي نيئي مت الا،
پٽڪندا در در گهمن هي بيقرارا سنڌ ۾!

مفلسي مئڙن کي ماريو منهن ڪٽڻ جهڙا نہ ٿيا،
لوڪ کان لڪندا گهمن لالڻ لڄارا سنڌ ۾!
مال چٽ ۽ مان چٽ، مارن جون چٽ ٿيون محنتون،
هڙ لٽي هيٺن جي ويا همراهہ هچارا سنڌ ۾!

پورهيو پورهيت جو ڪائي پيٽ پيٽوڙين پريا،
پاپ جا هرپهر تي پسجن پسارا سنڌ ۾!
اڄ بہ هاماني حڪومت اڄ بہ فرعوني فضا،
اڄ بہ پيا پسجن هزارين ”زار“ پارا سنڌ ۾!

ڏيل ڏوٽين جو ڏڪائي ۽ ڏکن تي ڏيئي ڏُک،
ڏاڍ سان ڏاڍن پسايا ڏينهن جا تارا سنڌ ۾!
ساٿيو! جاڳو سگها ڪي پيا بہ جاڳايو جوان،
تان سجاڳيءَ جا وڄايون، نر نغارا سنڌ ۾!
سر ڏيو ”سرويچ“ ٿيو سِر سان ڪفن پنهنجي ٻڌو،
ظلم جون پاڙون پٽي ٿيون ناميارا سنڌ ۾!

هڪ واقعو

واٽ وٺيو پئي وئڙس تان هڪ ناري ويٺي نير رُني،
پر ۾ بيهي پيڻ کان پڇيم ادڙي! توسان ڪير وڙهيو،
لڙڪ گنديءَ سان اگهندي ،سرد آهون پريندي هينئن چيئين،
منهنجي ننڍڙن کي تہ لنگهڻ ۾ آهي اڄ ٽيو ڏينهن لڙيو.

❊

ڳوڙ ڳوڙن کان مٿي..!

ديس وارن جي ڏکن کان، دل تي غم آلام ٿيو
بي سُکو ٿيو بُت سڄو ۽ روح بي آرام ٿيو!
حال پائي، حال ۾ تون، هاءِ! هاڃان هو تہ ڏس،
ماءُ سڀيءَ جي هنج ۾ ڪونڌر ڳلهو قتلام ٿيو!

ڪيئن سانگي سُک سُمهن ۽ ڪيئن رهي ست سيل تن،
گهيري گُرگن جي ۾ ڏس! گهوڙا ڙڃي!! هر هڪ ڳام ٿيو!
ڪين ڪنهنجو ڪجهہ بگاڙيو ڪين ڪنهنجيءَ ۾ ڪڏهن،
پوءِ بہ ساري ڏيهہ ۾ مسڪين ڏس! بدنام ٿيو!

زهر جا ڍُڪ ٿي پياري هيءَ بہ ڪا ير! زندگي،
جانبو! جي سچ پچو جيئڻ براءِ نام ٿيو!
ڏينهن گذرن ڏسڪندي ۽، رت روئي راتيون غريب،
ڳوندرن ۾ گهوٽجي ويچارڙو گمنام ٿيو!

وقت تنهن سان ووئي ووئي!! ويل واويلا ڪيا،
چُور تنهنجو سور کان هرهڪ ادا! اندام ٿيو!
هر هٽي جنهن رات ڏينهان رت ولوڙي اَن ڏنو،
بُک، بيماريون ۽ اوگهڙ اُن سندو انعام ٿيو!

”ڳوڙ ڳوڙن کان مٿي“ سِر، پير ۽ پنڙا ننگا،
الله! الله!! آدميءَ جو ڏس تہ ڇا انجام ٿيو!
چند ڪوڏين تي ٿو وڪڻي پيءُ پياري ڌيءَ کي،
هاءِ انسان جو الا! ڪيڏو نہ ستو دام ٿيو!

پيٽ ۽ پوتيءَ جي فڪرن ۾ تہ سوچيندي سدا،
ڪو مريضِ سلهہ ٿيو ڪنهن کي ڏسو سرسام ٿيو!
پائي پائي ڪاڻ جهوتون، ڏيندي ڏيندي ڏيهہ ۾،
جهانگين جي ڏس تہ جاري جَرَ اکين مان جام ٿيو!

هوءَ نياڻي نيڪ ڏس تون نيڻ جنهنجا پيا نِڇن،
لپ اَٽي جي لاءِ اُن جو ننگڙو نيلام ٿيو!
ويا نياڻين کي ڪمائيندي، ٻَنا ٻيڻن ۾ پئي،
پوءِ بہ حاصل ڪين تن کي سُک صبح ۽ شام ٿيو!

اڄ بہ ڪن ٿيون آيلون لولي جي ڪارڻ ليلڙاٽ،
هر گهڙي ڄڻ گهر ۾ تن جي موت ۽ ماتام ٿيو!
ڪالهوانڪر وال ڪپڙي جي لئي هڪڙو پيرسن،
واهون ڏيندي ڏيندي آخر نيٺ سو ناڪام ٿيو!

قوم فاقن ۾ فنا تہ بہ شاعرن کي ياد ڏس،
”گلبدن، گلفام ٿيو“ ساقي، صراحي، جام ٿيو!
رهزن و مّڪار قومي قاتلن جي حلق تي،
شعر هي ”سرويچ“ تنهنجو تير ٿيو صمصام ٿيو!

❊

گهوڙا ڙي ساگاهياٽي

منهنجا مُرشد گهوٽ ڀٽائي، منڙا مٺيادار لطيف،
دلڙي دم دم ساري توکي، دلبر او دلدار لطيف،
سارين ساريون راتيون توکي ساٽيهه جا سنگهار لطيف،
ٻاتين ٻاتين ٻولين ۾ ٿا ٻاڪارون ڪن ٻار لطيف،
تنهنجي ڀونءَ ڀلاري تي، ڏس ڀاڱين ڀيليا ڀاڳ لطيف!
واچوڙن جي وات اچي وئي وانگيئڙن جي واڳ لطيف!

پنهنجن منڙن مارُن جا هٿ موڏين ڪاڏا مال لطيف،
سانگين ڏاڍا سور سٺا سچ! سارا سارا سال لطيف،
نياڻين لئي ٿيا نيئر هنڙي ڪاريون ڪونيون ڪال لطيف،
جيلن ۾ ويا جام جلي هٿ مائن جا لک لال لطيف،
حقّ گهرڻ لئي هردم تن تي، گولين جا گوگهاٽ لطيف!
”جيئي سنڌ“ چون جي تن تي، سونٽن جا سوساٽ لطيف!

مومل سومل سوڍي تنهنجي سهٽي نير وهائي سائين،
مارئي مارون ڪائي ٻيئي، ماروئڙن جي لائي سائين،
وڻ وڻ ڪان ٻيئي واٿ ٻچي ۽ وانگين لئي وڄهائي سائين،
ڪوٽ ڪِري ۽ جيل جُهري هي ڳيئڙا وينئي ڳائي سائين،
ليئڙا ٻايو ٻايو آس لڳايو وينئي آهي لطيف!
ماروئڙا هي ڪوٽ عمر جو ڄاڻ وڄهندا ڏاهي لطيف!

ڏوٿين ڪي هي ڏيهه سڄو تو ڏينيوءَ وانگر ڏنگ هٽي،
ويچارن جي وائي ڪن ڪي ووءِ ڙي ٿي ڪين وٽي،
ڳٽتين ڳاهيل ڳوناٽين جا کهڙا ڳٽجن سور ڳٽي،
موتين جهڙا ماٹهو منڙا ماريا آهن اَنّ ڪٽي،
ويچارن جي واهه نه ڪائي دانهون ڪن ڏنار لطيف!
سانگيئڙن جي سار سگهو لَهه ساٽيهه جا سينگار لطيف!

ڪالهه ڏٺم هڪ ڏوٿياٽي جا ويچاري هئي واهياٽي،
جهريل جهوپي ۾ پئي جنجهڪي، جهول جهليو سا جهانگياٽي،
سينڌ سُڪل ۽ سَنڌ سٿيل سا سورن ساڙيل سانگياٽي،
گوڏ ٻڌل هئي تنهن ڪي گهوڙا! گهوڙا ڙي ساگاهياٽي،
وارن ۾ هئي واري تنهنجي، وَرَ ڏَيو چئي وَرِ لال لطيف!
ليڙن مان لڄ لوڪ تڪي او! لاڪيٹا لڄپال لطيف!

دنيا دوزخ بڻجي ويئي، پيٽ جا گهوٽ پٽائي پاءُ،
ويچارن ۾ وانگي ويچارا هي کهڙو وريو واءُ،
سانگي سنبرن ڪين ڪڏهن تا، سهنجو سوکو سُک جو ساءُ،
هر هڪ جي اڄ دل ۾ آهن گوڏي جيڏا گهرا گهاءُ،
اٽياوار ۾ ”اڳ اگهاڙا“، آلا تن جا نيڻ لطيف!
سورن جي سنسار اندر پيا، تنهنجا سٿجن سيڻ لطيف!

تنهنجون وايون جو ٻه وساري! اهڙو بزدل پاءُ نه کپي،
تنهنجا مخالف ٻار چٽي جا، اهڙي منڙي ماءُ نه کپي،
راٽين کي جو رت روئاري، اهڙو رهزن راءُ نه کپي،
وانگين جي جو واڙ اُڏائي، اهڙو ويري واءُ نه کپي،
سانگين جا جو سور مٽائي، اهڙو اڙٻنگ آڻ لطيف!
مارو موج ملهائن، موجن ساڻ وهي مهراڻ لطيف!

پورهيت پورهئي منجهه ٻري، پر پوءِ به نه تنهنجي پوري هاءِ،
سارو ڏينهن ٿو سور چري، ته به هرڪا آس اڌوري هاءِ،
سيٽڻ لئي ”سرويچ“ ادا هٽ، سچ سلڙ تي سوري هاءِ،
ماري ٿي نِت ماروئڙن کي مانيءَ جي مجبوري هاءِ،
پوريڪي لئي پٽڪي ڪنهنجي ماءُ ۾ ڪنهنجي پيڻ لطيف!
منظر اهڙا ڏسندي نير ٽمائن نيڻ لطيف!

*

جرنيلن جا پيش امام

”جي جي“ منهنجا ”هوش محّمد“ هاڪارا با همت يار،
سنڌڙي جا سرويچ سدورا مانجهي منڙا مٽيادار،
قابل ڪونڌر ڪاڪ ڏجاڙين جا تون ڪوٽ ۾ ڪلنگيدار،
پير چُمان آئون پلپل تنهنجا وينو پاڳارا پڳدار،
تنهنجن ٿورن جا آئون وينو ٿورا ڳايان صبح شام!
جُنگ بهادر، جوڌا جانب جرنيلن جا پيش امام!

دشمن سان تو دولهه دلبر، وهه واهه جهڙي جوٽي جنگ،
دشمن جي تو داناءُ دودا! ڏرتي دهشت سان ڪئي تنگ،
ويرن ۾ وريامن وارو ويريءَ کي تو پاتو ونگ،
سِرڙو ڏيئي تو ته بچايو سنڌياڻين جو ناڻءُ ۾ ننگ،
ڏوٿين جا ڙي ڏاڏا سائين توتي منهنجا لک سلام!
جُنگ بهادر، جوڌا جانب جرنيلن جا پيش امام!

سنڌڙي توکي سورهيہ سائين، اڄ پڻ ساريو ساريو روءِ،
آب اکين ۾ آڻيو چئي پئي هنئير جيڪر ”هوشو“ هوءِ،
دشمن ماري مات ڪري ۽، داغ سمورا دل تان ڌوءِ،
وَرڙي ”هوشو“! وَرڙي ”هوشو“ ويرين ويل مچايو ووءِ،
سَڌڙا ڳريو جيجل چئي ٿي، جلدي مونڏي ور وريام!
جُنگ بهادر،جوڌا جانب جرنيلن جا پيش امام!

تنهنجي ساٿهہ وارن سهڻن سانگين سهسين سور سٺا،
جور جبر ۽ قهر سندا تِن ماروئڙن تي مينهن وَٺا،
بيدادن جي باهہ ۾ ٻرندي ٻرندي پئجي ويان ٻٺا،
ڳرڳ سندي هن گهاٽي ۾ ڪئين گلڙن جهڙا گهوٽ ڳٺا،
ڪاموراٽي قهر سبب هت ڪونڌر ٿي ويا ڪئين قتلام!
جُنگ بهادر! جوڌا جانب جرنيلن جا پيش امام!

توکان پوءِ تنهنجي سنڌڙي سورن آهي ساڙي پاءُ،
واڳن جي ور ويچاري پئي وريا تنهن تي زهري واءُ،
غيرن ان جي ٻاڙيءَ ٻاڙيءَ تي ڪيا گهرا گهرا گهاءُ،
پنهنجن پڻ آ هٿ سان ماري پنهنجي منڙي جيجل ماءُ،
ڪنڌ ڪٽون چئو ڪهڙو تنهنجي اڳيان منهنجا عالي ڄام!
جُنگ بهادر! جوڌا جانب جرنيلن جا پيش امام!

”مر ويسون پر سنڌ نہ ڏيسون“ سُڻندي تنهنجو قول سڄاڻ،
ناز منجهان ڏس نڪري پيا اڄ سهسين سوڍا ۽ سرواڻ،
ساڳيائي سڀ تو وارا ٿا پسجن تن ۾ اڄ اهڃاڻ،
سنڌڙي تان سِر ڪير نہ ڏيندو، آهہ ڇيو ڇا ڏس اڳواڻ،
”جيئي سنڌ“ آ ورد وظيفو پڙهجي پيو سو صبُح شام!
جُنگ بهادر! جوڌا جانب جرنيلن جا پيش امام!

يالا هٽندا ياڪر پائي وڙهندا رهندا هي سڀ گهوٽ،
ڪيرائيندا ڏينهن ڪَ ٻن ۾ ڪارا سي سڀ قهري ڪوٽ،
سنڌ اَمڙ جي سينڌ سجائڻ لاءِ مَردن ڪاڍي موٽ،
ٻوليءَ تان جي ٻرندا تن جا ٻيرا ڪيندا سين يرا! ٻوٽ،
وانگيئڙن کي واپس پنهنجا، ڏياريندا سين ماڳ مقام!
جُنگ بهادر! جوڌا جانب جرنيلن جا پيش امام!

صدقي توتان شال ٿيون او ڪامل ڪونڌر ڪيهر شينهن،
تنهنجي نعري ساڻ اسين هت نوان لڳايون ٿا اڄ نينهن،
تربت تنهنجي تي تہ وسائيندا سون محبت ڀريا مينهن،
ساٿيئڙا ”سرويچ“ اُتي پيا سنڌڙي ڏيندا سون يرا! ڪيئن،
ماري ماري مردودن جا ڍاهيندا سين ماڳ مقام!
جُنگ بهادر! جوڌا جانب جرنيلن جا پيش امام!

❋

ڪي وال ڪي اَڏ وال ۾

دوست! منهنجي ديس جي توکي سڏايان ٿو خبر،
چا وهي چا واپري پيو، ڳالهه هن ڏي گوش ڪر،
ڪيئن ٿا گذرن غريبن جا هتي شام و سحر،
پر ٻڌائج ڪين ڪنهنکي پهرين مونسان قول ڪر،
چو تہ ساٿي! هت لڳي ٿو سچ چوڻ تان مچ وڏو!
تنهن ڪري آ ماٺ ۾ هن قوم جو نندِو وڏو!

ڳالهيون آهن گهٽيون پر ٿو ٻڌايان مختصر،
هت غريبن جا اٿيئي رات ڏينها چشم تر،
بي سهارن جو بِلو پيٽي نڪا هت آهي پر،
پيڙهجن ٿا ظلم ۾ هت پيٽ پالها بي ثمر،
ٿا هتي ڪن موج ڏس! زردار ظالم هر گهڙي!
بيڪسن ۽ بي وسن جا ويا هتي سينا سڙي!

ٿا لڳن ڌاڙا ڏڙاڏڙ! خوب قتلِ عام آ،
قوم جي عصمت سندو بازار ۾ نيلام آ،
ننگ عزت ۽ شرافت جو بہ سستو دام آ،
رهزنن لئي عيش آ، اشراف بي آرام آ،
مير مارو پنهنجي گهر ۾ جان کان بيزار اڄ!
آڏ آگهاڙيون عورتون،سارا اگهاڙا ٻار اڄ!

هت ٿيو هر وقت هيٺن جو تہ هيٺون حال آ،
زندگي ٿي بار پائو! ۽ جيئڻ جنجال آ،
هر جڳهہ مسڪين حيران، حال کان بي حال آ،
لڄّ ليڙون ٿي ويس، خطري ۾ جان و مال آ،
رات ڏينهان عام کي عصمت سندي فڪرات آ،
سڄّ سهنجن جو نہ سنپرن، بس! ڏکن جي رات آ،

ظالمن جي ظلم کان، انسان ٿيو برباد اڄ،
هڪ بکون بيماريون ۽ ٻيو رڳو بيداد اڄ،
ڪوس ڪارو قهر آ، هر نئون ستم ايجاد اڄ،
گهر ۾ گهوڙا ويڪ ووءِ، دربدر اولاد اڄ،
دانهن دعويٰ ڏُف ٿي، بس! ڪو نہ ڪو قانون آ!
قوم جو هر فرد جيئري ٿي ويو مدفون آ!

رات ڏينهان ملڪ هن ۾ راڄ رشوت جو هلي،
وڃ مَٿي آفيس ۾ بس! ٿا چڏن ابتو ڪَلي،
جان هڪڙي کان ڇڏائي، تان اڇي ٻيو ٿو جَهلي،
هي ٽُٽي جڻ پونگ مڪڙن جي تہ تنهن پرور پَلي،
ڄور جيئن چوسي ڪيو تن ڪوڪلو آ قوم کي!
خوب ڪاڏو تن تہ سمجهي بي بِلو آ قوم کي!

اسپتالن منجهہ مريضن ڪاڻ مرهم ڪونہ آ،
هن بکِئي بيمار جو ڏس ڪنهنکي ئي غم ڪونہ آ،
ڪيئن ٿئي علاج اُن جودست ڪو دَم ڪونہ آ،
هر طرف انڌير آ، هيڏو ستم ڪٿ ڪونہ آ،
هيءَ حياتيون ڪيتريون دارون بنا ٿيون درگذر!
”ڊاڪٽر ويچارڙا“ ٿيا ڏوڪڙن لئي منتظر!

پار مسڪينن جا آهن ٻُڪ ڪان بي حال ٿيا،
پر نوابن ۽ وڏيرن جا ڪُتا خوشحال ٿيا،
قوم جو اونو نہ آهين، ڏس! ڪتن جا پال ٿيا،
لوڌ ”سوئرن“ ۽ ”رڇن“ جي جا لکي لکپال ٿيا،
بي اجها انسان ٿيا ۽ هو مُرن لئي ڪوٽ ڏس!
هو ڪُتن جي ڪنڌ ۾ ٽون، ساوا ڳاڙها نوٽ ڏس!

ٿي ويئي انسان جي عزّت ڪتي ڪان آهي گهٽ،
جانور جي پڻ نہ آ، مُردار ڪئي مخلوق مَٽ،
ڏوڙ ۾ انسان ويئل ”باندرن“ جي لاءِ ڪٽ،
هاءِ گهوڙا چا چوان بس! دِل سجي ٿي آهہ ڦٽ،
لوڪ جا هي حال ڏسندي، لڙڪ لڙيو ٿا ٻَوَن!
سور سانگين جي ڪان سائين سينا سڙيو ٿا پون!

جي نہ آيو چيٽ ٿي بس! ڪو ڪٽي هڪڙي مهل،
هُت وڏيري وات ڦاڙيو هِت وڏيريءَ جي وقل،
ڏنڊ ٽيٽو ڊور ڊيڪ ۾ ٿيو فصل ڪان بي دخل،
مار گاريون موڪ تنهن تي، پيا بہ ڪئين خطرا خلل،
هن خدائي فرش تي هن سان ستم بي داد آ،
سخت محنت ڪان بہ پوءِ، هو سدا ناشاد آ،

جي ڪنهن مسڪين ڪي نرمل نياڻي ٿي نصيب،
تان اميرن اُت مَچائي عشق بازي ڏس! عجيب،
غير ڏسيو ٿي لڳي غيرت گهٽي پُڻ تنهن غريب،
پر ڪري چا تو سگهي جت راڄ جا رهبر رقيب،
جي ڪچي تان بي سبب تو جيل جو مهمان ٿئي!
مال چٽ ۽ زال گُم بس! گهر سجو ويران ٿئي!

ظلم جي ٿي انتها، زاريون نہ ظالم ٿا ٻُڌن،
عاجزن اپرن جون آهون هي نہ حاڪم ٿا ٻڌن،
بي اَجهن جي هڪ نہ اچ، بي رحم بالم ٿا ٻڌن،
رئيس ڪامورا وڏيرا ڪين عالم ٿا ٻڌن،
هر طرح هيٺن متي، هر جاءِ هاجان حال ۾!
ويڙهيا وانگي وتن، ”ڪي وال ڪي اڌ وال“ ۾!

بس! ادا! بس هاڻ پورو درد جو ڪر داستان،
مون ۾ طاقت ناهہ جو اڳتي ٻُڌي ٻيو ڪجھ سگهان،
جو ٻڌو آهم انهيءَ آهي جلائي منهنجي جان،
مشڪلون مولا هٽائي، ملڪ وارن جي مٿان،
نظم تنهنجي سچ تہ اي ”سرويچ“ ڪيئڙو بيقرار!
ماجرا مارُن جي ٻڌندي ٿيون اکيون مون اشڪبار!

❋

پڻ ڏٺي ڏانهن

سلام توکي ڏين ٿا سنڌي، سپيئي ساري پٿائي مُرشد،
سلام سان گڏ فغان بہ ڪن ٿا هنجون سي هاري پٿائي مُرشد،
وڏو آ مارُن منن کي مرضن، ڏکن بہ ڏاري پٿائي مُرشد،
ڳپي جِي ڳٽتيءَ چڏيو آ تن جي بدن کي ڳاري پٿائي مرشد،
ڪلهن جون ڪيهون پون ٿيون پلپل، تڪر جي ڪارڻ لطيف سائين!
وڃيو سي چنبڙن منيءَ کي جيجل، تڪر جي ڪارڻ لطيف سائين!

پٿون ٿيا مارو پچي ۾ تن وٺ، رجهي نہ راتين سنڌيون ڪي راتيون،
چُرڻ ڪان چٽ ٿيا، چُلهيون اُجهاٽل، چرين جيئن جهنگ ۾ ڏين ٿا جهاتيون،
جوان ڏيئر، رلن ٿيون در در، اٽي جي لپ لئي الاڙي آتيون،
اُنهن جي حالت ڏسڻ سان هڪدم، لڳن ٿيون قلب و جگر ۾ ڪاتيون،
فڪر ۾ فاقن فنا ڪيا مارو، ڏکن ڪان سُڏڪن لطيف سائين!
ڪنبن ٿا قهر و ستم ڪان هردم، ڪڇن نہ ڪُر ڪن لطيف سائين!

هڏن تي چمڙي سُڪي ٿي ساٽي، رتي نہ رت جي بدن ۾ تن جي،
نبل جسم ۾ وسام من ۾، رهي نہ قوت هڏن ۾ تن جي،
هزار اُمنگ دلين ۾ ليڪن، وڃن ٿا رڪجي چپن ۾ تن جي،
ڪڏهن تہ ايندو پلا پٿائي؟بهار اُجڙيل چمن ۾ تن جي،
ڳڙن ٿا جن جي ڳلن تان ڳاڙها هزار ڳوڙها لطيف سائين!
جلن ٿا دوزخ مثال جڳ ۾، جوان پوڙها لطيف سائين!

اکين ۾ پاٽي، اُداس چهرا، لڳن تي ليڙون هڏن جا پڃرا،
ٻُکن جا ماريل، مريض دائم، متيون نہ سالم اَگها ۽ اَپرا،
پٿر جون مانيون ٻڏائون پيٽن،ڏکن جا ڏاريل ڏسڻ ۾ ڏٻرا،
پسڻ ۾ جهڙابنا پَسهہ جي، پُرين ڪان پيڙهيل پري ڪان پڏرا،
مٿن تي تن جي ٻرن ٿا هردم ٻبر جا ٿاندا لطيف سائين!
چڏيا تہ ساڙي، ستمگرن ڏس! انهن جا آندا لطيف سائين!

خوشيءَ جو هڪڙو ڏٺو نہ ڏينهن تن، غمن ۾ گذري ڄمار تن جي،
روئڻ ۾ راڙو، ڪلهن جا ڪر گل، ٻُڌن نہ ٻوڙا پڪار تن جي،
مَڏي ۾ ملڪيت مِڙئي ويا ڪائي، مَڪر سان مُنڪر مڪار تن جي،
وڃهي ٿي وڊيو مناڙي! مُرشد،مني سا ماٺ ۾ ميار تن جي،
اسين خوشيءَ ۾ ڪلون نچون هو، روئڻ ۾ پورا لطيف سائين!
دکن ٿا تن جي دلين ۾ دَم دَم دُکن جا ڪورا لطيف سائين!

ٻڏايان حالت، اوهان کي تن جي، هينئين سان ٻُڌجو حبيب سائين!
مليِن مُشڪل، سڪونِ پل ڪن، ڏکن ۾ آهن اُهي اجائين،
پچن ٿا مارو منا سي ائين جيئن پچي ڪنير جي سدا نهائين،
وساري تن کي، ستا سڪيا ٿي، ڪڏهن ڪان آهيو پٿائي آئين،
هتي ٿي کهڙي، نموني تن جي حياتي گذري لطيف سائين!
اکين مان تن جي پَسهہ اِجهوڪي اِجهو ٿو نڪري لطيف سائين!

غريب مارو، غمن جا ماريل، غنين جي درجا غلام گولا،
پٽي چڊي بس! لسيءَ جي لپ ۾ رُڪا سُڪل تن ملن ٿا لولا،
چنل ٽٽل تن رَلي بہ هڪ اڏ، ڪُنو ۾ دانگي پڳل ڪٿولا،
اُسن ۾ سردين چڏيا سي ساڙي، لٿو نہ اوڇڻ اَجها نہ اولا،
اَها ٿي حالت هتي جي مارن منن جي منڙا لطيف سائين!
ستايلن جا سگهو ئي سڻ تون، سڏن تي سڏڙا لطيف سائين!

نگر نگر ۾ انڌير نگري، ڳليءَ ڳليءَ ۾ جبر آ جاري،
گهڙي گهڙي ٿا ڪنگال ڪسجن انهن سان قائم قيام ڪاري،
مري ڳري تہ بہ بکيو اگهاڙو هتي جو هر هڪ مزور هاري،
هتي جو جيئڻ الا! او دوزخ الا! او توبهہ الا! ڙي زاري،
لڇن پڇن ۽ سڙن ٻرن هت غريب مارو لطيف سائين!
ٻڌائي ڪيڏانهن وڃن ڪُٺل هي قريب مارو لطيف سائين!

هتي جا حاڪم ڪنن کان ٻوڙا، اکين کان انڌا، زبان جا ڪوڙا،
چوين،سچ تان، لڳين مچ ٿو ڪڍن ٿا هڪدم وڏا اکوڙا،
گهٽي سي پاپي، وٺن ٿا رشوت، غريب کي ڏئي گهڻا مروڙا،
کپن ٿا تن کي خراڙ اَن جا، ٺَڳن جا ٿيلها، مکڻ جا لوڙا،
سنڌين کي هردم ستايو آ تن، ستمگرن او لطيف سائين!
ڏٺي کان گهر تون، دُعا تہ سي شل ٻڏي مرن او لطيف سائين!

اسان جا رهبر، وطن جا قاتل، گهٽو سي آهن ڏسڻ جي قابل،
شريف کي ڪن شڪار جهٽ پٽ، شرير سان سي سدائين شامل،
ملينِ ماڻهو سندو جي ماس تہ، مچي ٿي تن جي مدام محفل،
مري جي سنڌ ۽ سنڌي تہ ڇا ٿيو! هنن کي گهرجي رنڊي ۽ بوتل،
ڪجي تہ هاڻي ڀلا ڪجي ڇا؟ ٻڌاءِ تون ئي لطيف سائين!
لکيو آ ”سرويچ“ جو بہ تنهن کي اگهاءِ تون ئي لطيف سائين!

*

ننگي انگ نياڻيون

غرقور غمن ۾ ٿو ڏسان قوم پياري،
قاتل جي وهي ڪنڌ مٿي جنهن جي ڪٽاري،
ڏاڍن جي ڏسان ڏيهہ ۾ هر ڏينهن ڏياري،
هيڻن جو هتي يار، ٿيو جيئڻ بہ خواري،
هٿ گهرج انهيءَ جي جو هجي سيٺ سگهارو!
مسڪين ۽ مفلس کان ڪري هرڪو ڪنارو!

مسڪين مٿي آهي، هتي مار مدامي،
غنين جي ڪري هو ٿو سدا در جي غلامي،
تہ بہ تنهن کي اُٿي ويٺي چون هو ٿا حرامي،
حرامي تہ وڏا پاڻ سندن پيءُ بہ حرامي،
خدمت جو ڪري تنهن سان هي ڪن خرٿا خسارو!
پاپين سان شريفن جو پيو آهي پنارو!

جت تيل بجاءِ ٿو وڃي پاڻي ٻري ڙي،
جيئڻ بہ جتي آهي ٿيو ڳالهہ ڳري ڙي،
معصوم لکين لال، ويا مرضن ۾ مري ڙي،
تن کي نہ ڏني ڪنهن بہ ٿلهي تيل تري ڙي،
مليو نہ مگر تن کي ڪو آنو بہ اُڌارو!
سورن ۾ لنگهي تن جو ويو سانوڻ ۽ سيارو!

مظلوم نياڻين جو جتي ننگ وڪامي،
هر رات غريبن جي، ورنهن ۾ وهامي،
هڪ پل به پيارن تان نٽي آڳ اُجهامي،
مسڪين جتي ظلم جي آڙاهه ۾ ڪامي،
پُر پيچ خطرناڪ بنيو وقت پيارو!
هر روز ڏسن نيڻ هي پُر درد نظارو!

هرجاءِ ڏسان جام ”ننگي انگ نياڻيون“،
وهائين ٽيون، لڪين لڙڪ هو نيڻن مان نماڻيون،
سِرجڻ ڪان سُڪي سوڪ ٿيون سورن ۾ سياڻيون،
چاڙن نه بنا روج، بيو راڳ ڪو راڻيون،
هر مهل ٿئي تن جو ٿو گوندر ۾ گذارو!
چانيل ٿو رهي تن جي، اوا اڱڻ تي انڌارو!

سانگين جو ويو آهي سُڪي ساس وطن ۾
چُڙيا پيا هلن چيڪ، ڪي راڪاس وطن ۾
ماٺهن جو پٽي ڪِين، ڪچو ماس وطن ۾
هر پهر اچي پاپ جي، بوُ باس وطن ۾
هت ٿهر ستم جو ته ڪنڌي ناهه ڪنارو!
گذري ٿو غريبن جو هر ڏينهن ڏکارو!

آزاد رهون ڪين تا، آزاد وطن ۾
قُرين جو ٻڌي ڪونه ڪو فرياد وطن ۾
دانهن جو ٿئي ڪين صفا داد وطن ۾
ٻُڪين سان منا پاءِ! آ بغداد وطن ۾
چا چا نه اسان ساڻ ٿيو ديس ۾ يارو!
هر حقّ اسانجو ته غصب ٿيو اي پيارو!

هر واٽ مٿي جام، اڄ واسينگ وطن ۾
ڏاوا پيا هلن ڏور، جيئڻ ڪي ڏينگ وطن ۾
مسڪين بنا نان جي مرٽينگ وطن ۾
تن جي نه لڱن تي ڪا، ڏسان لينگ وطن ۾
مغموم رهن مارو سندن من تي مونجهارو!
ساٿي ڙي اُتو تن جو ڪريون ڪو ته سڏارو!

مزدور ٿيو چُور ڪٽي بار پٺن تي،
انسان ڪٽي بوجھ ڪجي جيڪو اُٺن تي،
چاچا نه ڪيو تنهن ته آ تڪرن ڙي رُڪن تي،
افسوس ڪيو ترس، نه ڪنهن تنهنجي ڏکن تي،
هرسال وهي ڏاند جيان هو ٿو ويچارو!
تحقيق هي مزدور آ قومن جو سهارو!

هاري جنهن هٽي هر ڪيون آباد زمينون،
هر اوڙ اندر جنهن جو پيل خون پسينون،
ته به پيٽ ٻُکيو تنهن جو آ منجهه سير سفينون،
ڏس خون انهيءَ جي تي ڪري عيش ڪمينون،
هيٺن جو ڪري ڪيئن نه هڙون هڙپ هچارو!
مظلوم سندي مال تي ٿيو سيٺ سگهارو!

ڪوڙر به صبح شام هٽي، ڪو ته خبر پئي،
ڏلها به مٿي سِر تي ڪٽي، ڪو ته خبر پئي،
سارين ڪي منجهان تار لُٽي، ڪو ته خبر پئي،
راتيون به بکيئي پيٽ ٽٽي،ڪو ته خبر پئي،
رڳو گوڏ گنجيءَ ۾ ته ڪري ڪير گذارو!
ڪاٽي ڪو سجي رات بنا سوڙ سيارو!

پوکي ۽ وري تن کي، پچائي ته سهي ڪو
سرديءَ ۾ هلر رات جو ڳاهي ته سهي ڪو
مزدور بنا محل هي، ناهي ته سهي ڪو
ريتيءَ جون تغاريون ٻه، اُنائي ته سهي ڪو
گوڏي کان وڏيءَ گپ ۾، ماري ته ڪو گارو!
۽ پوءِ ٻه وجي ڪائي رُکو ڪٽڪ جو ڏارو!

بنجر هي زمينون ٻه، ڪو کيڙي ته خبر پئي،
هر سنگ جدا تنهن کي، سهيڙي ته خبر پئي،
انبار اَنن جا ٻه ڪو ميڙي ته خبر پئي،
رستن تي پٿر سخت، پکيڙي ته خبر پئي،
ڪُورا ٻه جلائي ڪو صبح شام پيهارو!
ڏامر جو لڳاتار، ڪري ڪو ته پگهارو!

ان کان ٻه ڏسان پوءِ تو ڏوتين کي ڏکيو ڙي،
ٻت صاف اُگهاڙو ۽ سندن پيٽ بکيو ڙي،
سانگين جا پسيو سور، وجي ساهه سُکيو ڙي،
ديسين کي ڏسيو منهنجي وجي دل ته دُکيو ڙي،
پوءِ چو نه بغاوت جو وجايان مان نغارو!
هن ٿهر ڪنان چو نه ڪريان ويس مان ڪارو!

آليون اکيون اٽيا وار : سرويچ سجاولي

هر وقت وطن ۾ ته وڏا ويل ڏسان ٿو
سچ جيڪو چوي تنهن کي ئي منجهه جيل ڏسان ٿو
سيني ۾ لڳل تنهنجي سوين سيل ڏسان ٿو
هر روز منا پاءُ عجب، کيل ڏسان ٿو
دنيا جو ويو آهي تي دستور نيارو!
هڪ عيش ڪري پئي جو غمن منجهه گذارو!

رهزن تا هتي روز ڪن ناپاڪ ارادا،
هيٺن کي لُٽڻ جا ته غضبناڪ ارادا،
شيطان پيا ڪن ته شرمناڪ ارادا،
شل پاڪ خدا تن جا ڪري خاڪ ارادا،
ويرين کي وڍڻ لاءِ ڪريون يار ڪو وارو!
ڏيگ ڏوڙ سندا تن جي وجهو منهن ۾ پيارو!

هن اوچ ۽ نيچ چڏيا ويل وهائي،
هڪ کي نه جهڳي آهي، پيو ست ماڙ اَڏائي،
هڪ کي نه ليڙ، پيو پَٽّ پيو پائي،
هڪ روز بخارن ۾، پيو عيش اُڏائي،
"سرويچ" پيلا ملڪ ۾ هي کهڙو انڌارو!
ڪسجي توغريبن کان، جيئڻ جو چو سهارو!

❊

ڳٽيون ڳوڙهن سان ڳچ..!

منهن ڪٽڻ جهڙا نہ ٿيا، مسڪين مارو سنڌ ۾!
غم وڏيا ويتر مٿن، غمگين مارو سنڌ ۾!
سور ۾ سوريون تنهي لئي، سخت ساڻن سختيون!
ڪين ٿا سنيرن ڪڏهن، تسڪين مارو سنڌ ۾!

نار جي ڦيري سان جيئن، لوٽن مٿان لوٽا وسن!
لُڙڪ ان پر ”لال لک“ هارين مارو سنڌ ۾!
حسرتون هربار سانديي ساهہ سان سانگي رکن!
سُهم هر ڪنهن سال ٿا، سودين مارو سنڌ ۾!

سيم پنهنجيءَ ۾ ڪيا، سانگين تي سانگيڙا ڏُکن!
ٿا سُڪئي ڪنهن ساهہ لئي، سوچين مارو سنڌ ۾!
ڳاهہ ڳوناٽن ڪي ڳاري، ڳاهي ڳڙڪائي چڏيو!
”ڳٽتيون ڳوڙهن سان ڳچ“ ڳوهين مارو سنڌ ۾!

سعد سونهاري ڏينهان، سرمائيداري جو جشن!
پر خوشيون پنهنجيون ٿا ڪن، تدفين مارو سنڌ ۾!
گهر ستمگر جي تہ رڏجن ”ست رچيون“ پر هو ڏسو!
پيا سُڪل لولو ڪٽيو سيڪين مارو سنڌ ۾!

وقت جي هن وهڪري ڪا وٿ نہ مارن وٿ چڏي!
پوءِ پلا چا ڪِين ۾ ڪوهين مارو سنڌ ۾!
سچ ٻڌاءِ! ڪنهن نياٽي يا سياٽي ڪي سڏي!
ههڙي حالت ۾ پلا چا، ڏِين مارو سنڌ ۾!

آب اڻ چٽيل تتل رت سان گڏيل جو ٿو ڏسين!
سو اکين مان اَڻ مَيو اوتين مارو سنڌ ۾!
ڏينهن سچو ڏيڏر ڏنپيندي، ڏنگ سهندي ڏيهہ جا!
پوءِ بہ ڏُٿ آٽين ۾ چاڙهين مارو سنڌ ۾!

عيد جي گيتن بجاءِ، اڄ مرثيہ ماتم سندا!
ٿا ڳلين ڳوٺن اندر ڳائين مارو سنڌ ۾!
سڄّ ڪو سهنجن سندو ”سرويچ“ اُپري شل سِگهو!
شادمانا ڪن ڪِلي شوقين مارو سنڌ ۾!

❊

ننگ-پيٽ-ٻچن جي ڳالهه..!

ها ڏي تون خبر اي پيڻ پياري، نير وهائين ڇو ٿي ادي،
هي نيڻ سندءِ هينئن پلٽي پيا، جڻ نهر ٽُٽي ڪا پيئي ندي،
توکي ڪوهه ٿيو ۽ ڪير وڙهيو؟ تون ڳالهه سڻائي صاف سچي،
هي حال ڏسي تنهنجو تہ ادي! من منهنجو ڦٿو دل جان جَلي،
تنهنجي درد وڌو دلگير ڪري تنهنجي مرض وڌو ٿم ماري چري!
تون صاف سگهي ڪر بات ادي! ڇو تنهنجو ويو آ ڏيل ڏري!

ڇا حال ٻڌي تون منهنجو ڪندين، هن درد سندي تو وٽ نہ دوا،
هي راج رڳوئي روڳ بنيو، هت روز روئڻ ٿيو آهي روا،
هن پورنءَ مٿي اي پاءُ مٺا! ٻي ڪاٻہ سندم پيٽي نہ پوا
هي ديس سڄو دک درد پريو، ڪو سيڻ نہ آهي سُور سوا،
هن حال ڪنان پئي موت مڱان، جيئڻ بہ ٿيو ٿم بوج پري!
ڇا حال ٻڌي تون داد ڪندين، وڃ پنهنجي هليو تون واٽ وري!

هڪ سور هجي جو توکي ڪٿي اي پاءُ ٻڌايان بات ڪري،
هت روز جبر ۽ قهر وسي، ٿي باهہ ستم جي روز ٻري،
هت پاپ مٿي ڪان تار وهي انسان پيو ري موت مري،
۽ هيٺن جي هت عصمت تي، هي عيش ڪري، هو عيش ڪري،
هي راج بنيو بيداد نگر هت داد پڪارڻ آهي غلط!
هي ڏيهہ سڄو ٿو ڏنگ هٽي، هت رات گذارڻ آهي غلط!

هڪوار مري هرڪوئي مگر، هر بار اسين ٿيون روز مرون،
”ننگ-پيٽ-ٻچن جي ڳالهہ“ ڳٽي، ڳچ روز ڳرون منجهہ باهہ ٻرون،
جي ڏينهن تپي تہ بہ ساهہ سڙي، جي سيءُ پوي تہ بہ خوب ٺرون،
جي مينهن پوي تہ بہ موت ٿيو جي واءُ وري تہ بہ ڪيهہ ڪريون،
هڪ پاءُ اَٽي جي لاءِ پنون، هڪ آني ڪارڻ بيک مڱون!
هن جاڙ جيئڻ کان جلد اسانکي، زهر پيئڻ ئي آهي چڱون!

هي پيٽ بکيو ۽ اُرهہ اگهاڙو، سينڌ نہ سنيري تيل ڦٽي،
هي چيڙهہ پيو ٿم چوٽيءَ ۾ ويا ڪارا ڪنيڏڙا وار ڇٽي،
ٿيا ليڙ لٽا هر انگ عيان، ست سيل سَندم پرزا ۽ پٽي،
ٿي پئسي پائي ڪاڻ پنان، هر هڪ جي اڳيان ڏس نيڻ ڪٽي،
ڪو ڪجهہ نہ ڏئي، ڪو ڇڙٻ ڏئي ڪو عشق سندا ايلاز ڪري!
ڪو عاشق مست مزاج اچي ٿو پيار وفا جي هام ٻري!

هر روز پيا ڪئين گرگ گڙن، چم ماس پٽي ڇُگهہ چير وجهن،
هر روز هتي مون جهڙيون لکين، مجبور لٽايو ننگ وڃن،
فرياد فغان ڪو ڪين ٻڌي، انسان جئين سي ڪيئن جيئن،
هر جرم هتي ٿو جوان ٿئي انصاف انڌو معذور چوان،
ڪو آهي اوهان منجهہ اهڙو ادو جو دانهن ٻڌي ڪجهہ داد ڪري!
مظلوم نياڻين جي تہ اچي اک پور اندر امداد ڪري!

هر روز حميرن جي تہ هلان، هر روز عمر کي عيش ڪپي،
هر روز هتي هڪڙو نہ ٻيو مارئي کي مٿان ٿو کوهہ جهپي،
هر روز سنگهارين جي تہ سرن تي باهہ ستم جي تيز تپي،
هر روز هتي زردار ڪڏي ۽ ڪنڌ شريفن جا ٿو ڪپي،
هر رات وڏيرو عيش ڪري، هر رات اسان لئي درد چمن!
هر روزهتي مون جيڏين جهڙين جا تہ سدائين نيڻ ٿمن!

هر روز هتي پٽ پيءُ بنان اڄ آهي جڻڻ آسان ٿيو
هي منهنجي ٽڻن تي جيڪو ٻچو ان جو بہ ابو شيطان ٿيو
مون تي بہ اِهو ڪنهن آهي اوهان جهڙي جو وڏو احسان ٿيو
افسوس! اجائي پيا ڙڃ! اوهين انسان جيئو انسان جيئو
”سرويچ“ ادا هن حال مٿي رت روز روئڻ مون فرض ٿيو!
جو مون تي وهيو سو پيڻ نماڻيءَ تنهنجي اڳيان آ عرض ڪيو!

❋

مرڪ منجهيو پئي ڇپرن ۾

نيڻ وجائي ويڻيون نينگر، اُڏڻي اُڏڻي توهن ڍير،
رات وهاٽيءَ آيون ملين ويل وچينءَ مس آٽن سير،
گهر ۾ پنج ست بار بکايل سير منجهان چُٹہ کائي ڪير،
ملڪ اوهان جي ۾ ڙڃ سائين! هردم هيڏا ٿين انڌير!!

ڪونجن جهڙيون ڪنواريون نينگر صاف اُگهاڙيون ڪپڙن ۾،
شرم حيا جون ماريون ناريون سيل پچائن پکڙن ۾،
منهن لڪائن ماٺهن ڪان دَم چاتيءَ ۾ دم چتڙن ۾،
جوين جواني جي ڙڃ! الا! تن مُرڪ مُنجهيو پئي ڇَپڙن ۾!!

ساٽيهہ سارو سانگين ڪارڻ صاف نسورو سور الا،
ويلا ويلا لوڪ لنگهڻ ۾ ماني لئي مجبور الا،
ميلا تن لئي موت ۽ ماتم، عيدون تير انبور الا،
ديس اوهان جي جو هي ماري دائم ٿو دستور الا!!

نينگر نينگر نير وهائي آيل آيل رت رُئي،
ڳاڙهن ڳاڙهن لڙڪن جا بس هرڪا ويني هار پُئي،
هٿ ڪٽيو پڻ هيڪ ڏٽي کي سيڪا سُڏڪيو هيئن چئي،
تہ ماري جو ٿو مارن کي اڃ! الا!! انهي تون مار مُئي!!

جيڏين جو ويو جوين ڪامي، سورن ساڙين ساهه الا،
تو پئسي پائي سير وڪامي ماروئڙين جو ماهه الا،
پيٽ ۾ پوتيءَ جي تہ فڪر ۾ پورهيت ٽيئيون پاهه الا،
ويل مچي ويو واڻن تي ۽ ويئي ويچارين واهه الا!!

ياڳ ڦٽو ڙي پيڙ شايد پونءَ سجي پڙ پانگ الا،
سورن ساڙيا سانگيئڙا سي سيڻ ويا ڪنهن سانگ الا،
مار مصيبت مارن تي پيا سهسين ڇهتن ناڱ الا،
شل ڪونہ ڏسي ”سرويچ“ ڏکيو ڏينهن منهنجن وانگين وانگ الا!!

❊

آليون اکيون اٽيا وار : سرويچ سجاولي

سنگرالن تي ساهيڙيون..!

جيءُ جيءُ منهنجا لعل قلندر ڪامل بزرگ گهوٽ ڪبير،
صدقي توتان ساهه پساهه، او عالم عارف وارث وير،
تنهنجي پيرانديءَ ڪان پيئي، ايندي آهيم ٽڏڙي هير،
تنهنجو ناڻءُ ونڻ سان وسريو ويندا آهن ڪنديون ڪير،
تون وٽ پرين پاران آندم پول بہ تي هي پاون ويرا!
مارُن جون سڀ ميٺ مدايون، منهنجا مُرشد محسن ميرا!

تنهنجون ”ليارن“ جهڙيون لاتيون، لُونءَ لُونءَ ۾ تہ لعلڻ لال،
تنهن جو منصب مان مٿانهوتنهنجا اعلي سڀ اعمال،
ڏاتين جون ڏڪ ڏول ڏلايون، ڏاتين جي تي ڏولڻ ڏال،
سنڌڙيءَ جا سرتاج سهواٽي! سگهڙي لهہ ڪا سار سنڀال،
پوڇاڙيءَ جو جيئڻ پٽن تي، پيئڻ سرتيون ڪير پنيرا!
مارن جون سڀ ميٺ مدايون منهنجا مرشد محسن ميرا!

لاڙ منجهان مون آندا تو وٽ لاکيڻ جا لک سلام،
مارُن توڏي موڪ مُڪا اڄ، پرت منجهارا پاڪ پيام،
وانگي تنهنجون واٽون وينا ووڙين ور ڏئي وير وريام،
سانبي ساهه برابر سانديين سانيم توکي صبح شام،
اُونين ڳوٺين ڪي آ، تنهنجي اندر ۾ اڄ عام اُڪيرا!
مارن جون سڀ ميٺ مدايون منهنجا مرشد محسن ميرا!

جهانگي جهنگن منجهه پيا توکي، جيءَ ۾ جهونگارين جناب،
آلاپن سُرَ اهڙا جن جو ناهي ڪوئي جوڙ جواب،
پنڙيءَ پنڙيءَ پيچ تنهين جي، چڻ پڻ جهڙا چنگ رباب،
ڪوسي ڪوسي واءُ ويچارن جا ڪيا ڪاڙهي قلب ڪباب،
پولن تن جي پاريو آهيان چم، ۾ پيڙم چيهون چيرا!
مارن جون سپ ميٺ مدايون منهنجا مرشد محسن ميرا!

تنهنجن پيارن پيارن منڙن ماروئڙن جا ماڳ اداس،
مال وندن تن مانگيئڙن جا، مينهيون ۽ ميهاڳ اداس،
پاڳ پليرين پاڳياڻين جا، پونگا پيٽيون پاڳ اداس،
تنهنجا درس ڏمالون دلبرا! روحاني رس راڳ اداس،
جهوري تن جي جهوريو آهيان، جيءَ ۾ پيڙم هيڏا جهيرا!
مارن جون سپ ميٺ مدايون، منهنجا مرشد محسن ميرا!

”تون“ ۽ ”پتائي“، ”سچل“ جهڙا ڪامل اولياءُ ڪيهر شينهن،
ڪهڙا لائي وينا آهيو، ايڏانهن نازڪ نينهن،
پنهنجي سنڌ سونهاري تي تا ڏاڍا ڪوسا گذرن ڏينهن،
موڪ وسايو مارن تي ڪي مولا طرفان مهرئون مينهن،
ڏرت ٽري سپ ڏيهه مٿان ۽ ٽر ڪي ٽڏڙي پهچي هيرا!
مارن جون سپ ميٺ مدايون، منهنجا مرشد محسن ميرا!

موتي ماڳن ۾ ڪي ڪريون، محبوبن سان ميلا ميل،
روح رچنديون ڳالهيون ڳرهيون، ريدارن سان پاسي ريل،
سرتيون خوش ٿي سنڌ وطن ۾ تڙ تي ڪن ڪي تيل قليل،
گُجرن ڪي ڪوڪوڻه هٽي جيئن گس تان ويندي گرز گليل،
”سگُرالن تي ساهيڙيون“ جيئن، ساجهر نڪرن ناهي سنبيرا!
مارن جون سپ ميٺ مدايون، منهنجا مرشد محسن ميرا!

ساٿيهه ۾ ڪي ويهي وڃايون سوزائتا سُرندا ساز
پانهيارن جا پول پُڏون ڪي، اُلفت پريا جي آواز
ڪينجهر ڪنڌئين ويهي ڪن سي، نورين نئين سر ناز نياز
ريلن تي رِم جهم رُت ۾ راٽيون روح جا اورين راز
گوناٽيون جيئن ڳاٽ اُچي سان ڳولين ڳاٽا ڳم ڳنڍيرا!
مارن جون سپ ميٺ مدايون، منهنجا مرشد محسن ميرا!

توکي پرتو آهي پيارا تنهنجو پنهنجو پيارو ديس،
توکي پرتو آهي پيارا وانڍين واڙين وارو ويس،
توکي پرتيون ڳاڙهيون لنگيون، توکي پرتا آجرڪ ڪيس،
توکي پرتا پنهنوارن جا پڪڙا پاڙا پڏ لبيس،
تون ئي هي ”سرويچ“ سنڌيئڙا ثابت تارج منجهان سيرا!
مارن جون سپ ميٺ مدايون، منهنجا مرشد محسن ميرا!

❋

پاراءِ پنهنوار

پوهه جو مهينو رات بہ پوئين، پوتي هڪڙي ڪچ ۾ پار،
چانبِ اتر ۾ چُڙيل چٽڙا، جنڊ هلائي نازڪ نار
سيءَ ۾ ٺڙڪن ڏند ۽ جاڙون واءُ تو ڏوٽي هرهڪ وار،
هاءِ ڏسو ڙي! ساٿي سنگتي پيٽ ڪرائي ڪهڙي ڪار!!

پوهه جو مهينو رات بہ پوئين، چُلهه جي پَرَ ۾ ٻڍڙي زال،
پال وڇائي ويٺي پٽ تي، ويڙهي هڪڙو ڪپڙي وال،
ڪانئيون سيريو سيڪي هٿڙا، ڪاتي ائين تي سارو سال،
هاءِ ڏسو ڙي ساٿي! پنهنجن سانگين جو هي هيڻو حال!

پوهه جو مهينو رات بہ پوئين، پٽ ۾ ليٽيل ننڍڙا ٻار،
ڪارا ڪوجها ڪلهڙا ٻچڙا، ڪيئن سهن منجهہ سردي نار،
آيل تن کي اولاٽا ڏي، پيءُ تمائي نيٺين نار،
هي بہ جيئڻ ٿيو جهنم جهڙو هي بہ حياتي ڳورو بار!!

پوهه جو مهينو رات بہ پوئين، پونگيءَ پرسان پوري پيڻ،
نيلي اُپ ۾ آس اڙايو ويٺي نائي نرمل نيڻ،
هير اُتر جي هڪلون ڪريو وَرَ وَرَ سان ڏي تنهنکي ويڻ،
ساٿيڙا ڙي! سوچيو سوچيو!! سردي ساڙيا ڪهڙا سيڻ!!

پوهه جو مهينو رات بہ پوئين، در ڀڳل وٽ سهٽي ڏيءَ،
سينهي وانگر سوڙهي ڪئي، ڏس ساڙي ڪيئن نہ آهي سيءَ،
هاءِ ڏسي ڪا درد وندي دل، حالت هتڙي هيڪر هيءَ،
ڇا نہ ڪيو آ چورين سان هن سِنڌ وطن ۾ سورن سِيءَ!!

پوهه جو مهينو رات بہ پوئين، جهوپي اڱيان هڪڙي جوءِ،
ڳچهہ اندر جون ڳالهيون ڳٽيو ڳاڙها ڳوڙها ويني روءِ،
لڄ ڍڪيئي ڪر لوئي لوئي وٺان پر لوڪ وجهندا ٻلڪل لوءِ،
ساڙيا! ماريا سيءَ مگر هي، سيل نہ وڪٽي سنڌي جوءِ!!

پوهه جو مهينو مينهن ۽ پارو گهر ڏٺل تي واءُ جو وار،
ٻُنبي اڱيان پيو ٻري، ٻري ۾ ٻڍڙو ويچارو بيمار،
رکي رکي کو ڏيئو ٽمڪي،ڦهر جي اوندهہ ڪارونيار،
منظر اهڙو ڏسندي سائين لُڙڪ لڙن ٿا زارو زار!!

پوهه جو مهينو رات بہ پوئين، مَنهہَ هينان هڪڙي ماءُ،
ويڙهي سيڙهي ويني آهي، دل ۾ ساندييو گهرا گهاءُ،
واڱوڻ وانگر وريو تنهن تي، ووءِ! اتر جو ويري واءُ،
پيٽڻ تي اڄ ٻاهہ ٻري وئي، پيڙا ٿيو ڙي پرجهل پاءُ،

پوهه جو مهينو مينهن ۽ پارو رات انڌاري ڪاري ٻاٽ،
ويڙهہ وطن جا وانگي ويٺا، پنهنجو وڇائي وڳُ ۽ واٽ،
سانگين سان "سرويچ" ادا، هت سورن سهسين ڪيڙا ساٽ،
اٿو ا ٿو اي ساٿي! سنيري واڇوڙن ۾ ٻاريون لاٽ!!

❈

ڪورن آندڻ ۾ ڪهرام

بيهن واري پيڻ! سنديئي درد وڏا اٿم دل تي دام،
ماريو مونکي مات ڪري تي مانيٽي هي تنهنجي مام!
ويل وِهاٽي ويئين پئي تون بانهون ڳچيءَ ۾ پايو پئي،
سيءَ ۾ ٺرندي، ڏڪندي ڏڪندي، تڪڙا تڪڙا وجهندي وام!

تار مٿي کان ٺريل پاٽي تنهن ۾ ٽپيون هٽندي هٽندي،
ڳُريءَ ڳريءَ تي ٽوتا ڏيندي ڏيندي توکي ٿي وئي شام!
سيءَ سُڪايئي سورن ساڙيئي، سونهن وڃايئي سوڍي پيڻ،
پيٽ بکئي لئي نيڻ نچويئہ، جيءُ ولوڙيئہ جيجل جام!

پرهہ ڦٽيءَ جو ويئين پئي ۽ مٿان وڃينءَ جي ويل لڙي،
پور نہ پوري ڪوئي ڪاڏهن "ڪورن آندڻ ۾ ڪهرام"!
بار مٿي تي وار پِنل ۽ پِڄندي پَڄندي تيز اچين،
بند نہ ٿي بازار وڃي، جيئن محنت ساري ٿئي ناڪام!

بوج ڳرو ۽ پنڌ پريرو ڪنڌ ڏڪندڙ ساڻ ڪٽي جو
سو تہ ڪري ٿو تنهنجو هر هڪ قدم اسانکي اڄ قتلام!
بيٺ بدن ۾ بار سبب ويا، تنهنجي پئجي خوب بنا،
چُور چُرڻ کان چمڙي چيريل نيڻڻ جي تو ننڊ حرام!

پري پري کان ايندو توکي ڏسندي ننڍڙن هينئڻ چيو،
اَمڙ اچي ويئي هاٽي ڏيندي ترت رڌي ڪجهہ تازو طعام!
هيڏيءَ هلاڪت سان جو آنديئين، مال انهيءَ جو مُلهہ وري،
"آني-ٻن" تو سير وڪامي، ويل ڏسو ڙي هي وريام!

سوير وڪيو ڪجهہ ڪين وڪيو ڪجهہ اوڙ ٿيو ڪجهہ مفت ويو
هاڻ ٻڌايو ڪيئن ٻچن کي پاري نازڪ نار مُدام؟
پير اڱڻ ۾ پاتئي جنهن دم دانهن ٻچن ڪئي ماني پور،
لفظ ٻُڌي هي لڙڪ لڙيا، تو ماءُ مِنيءَ سان ٿيو ماتام!

ڪين تنگئين هٿ ڪنهنجي اڳيان تون پنهنجيءَ محنت تي مسرور،
ڏيءَ سنڌياڻي! آهي اسانجو تنهنجو همّت کي تہ سلام!
ڏيل ڏرئين تي، پهڻ پيهين تي پوءِ بہ جيئين تي جڳ ۾ هاءِ،
سور چرين تي ڪين ڪچين تي گهوڙا ڙي! اوا! تون ڳگدام!

سُست نہ ٿيو اي! سنڌي ساٿيو! سيگهہ ڪريو "سرويچ" ٿيو
سيڻن تان سڀ لاهيون لِڪ ۾ سور، انڌيرا ۽ آلام!!

*

ڪريم سائين!

سنڌ جا صابر سخي سيد سچا، عبدالڪريم،
عاجزن اپرن جا اوکيءَ ۾ اَجها، عبدالڪريم،
تون پلارو ۽ پلا تنهنجا وڏا، عبدالڪريم،
تو نمائي نفس کي ماريو مٺا، عبدالڪريم،
درد وندن جي بلاشڪ تون دوا، عبدالڪريم،
ٿي ڏٽيءَ جي در اگهي تنهنجي دُعا، عبدالڪريم،
تنهن ڪري توکي ستايون ٿا اسين ڪامل ڪريم!
سنڌ لاءِ گهر دعا پرور دران پلپل ڪريم!

تون سُتين سيد سکيو ٿي، هت مُٺا مارو مُدام،
هؤل جهڙيون حالتون ۽ ٿي حياتي تِن حرام،
آهي ڪئي انسان اڄ، انسان لئي پيدا قيام،
ماس ماڻهوءَ جو هتي وڪجڻ لڳو آ عام جام،
عصمتون لُٽجي ويون انسان جو ٿيو بد انجام،
راڄ هن ۾ رات ڏينهن رهزن هلن ٿا ري لغام،
ڪير جو تن سان ڪُڇي قانون ڪو ناهي ڪريم!
هت رڳو مسڪين ويچارا چڙهن ڦاهي ڪريم!

تنهنجي منڙي ملڪ ۾ اڄ بُک مرن ٿيون ماريون،
سِر اگهاڙي سور سارو ڏينهن چرن ٿيون ماريون،
ڳاهيون ڳٽين ۾ ڳوناٽيون ڳرن ٿيون ماريون،
ويا ٻري ٻارڻ مٿن ٻڙهڪن ٻرن ٿيون ماريون،
ڏاڍ ڏاڍن جو ڏسي ڏاڍو ڏرن ٿيون ماريون،
داد ڪارڻ دادلا! تون در ورن ٿيون ماريون،
تون ڪٽن ڪيهون ٻڌي لهه ڪل سگهو ڪامل ڪريم!
او! پلا ”بلڙيءَ“ جا بزرگ بادشاهه پرجهل ڪريم!

لّڄ ويئي لوڪ مان ليکو ئي آهي لال هت،
ناهه مسڪينن سندو محفوظ هر گز مال هت،
ٿا ڪٽن مظلوم جي زوريءَ سان ظالم زال هت،
قهر هر ڪنهن پهر آهي، ٿا ڪُسن ڪنگال هت،
جابرن جهنم بنايو ، ٿيو جيئڻ جنجال هت،
ووءِ وانگي ٿا وهائن لڙڪ لاکون لال هت،
گهائي مارن کي وڏو گهوڙا ڙڃي هت گوندر ڪريم!
او! ولي الله جا، وريام وراث ور ڪريم!

ڪر اسان کي تون دعا اهڙي تہ اڄ عالي جناب،
همتون اُپري اچن هر ڪار ۾ ٿيون ڪامياب،
بي وسي ۽ بيڪسي ۾ عمر گذري بيحساب،
نوجوان! جاڳو اُٿو!! آڻيون ڪو اهڙو انقلاب،
ظالمن جا ڳولي ڳولي سر وڍيون ڏيئي عذاب،
مڙس ٿي تن کان وٺون ساري اڳيان پويان حساب،
باهه ڏيون بنگلن کي تن جا ڪوٽ ڪيرايون ڪريم!
ملڪ مان ميٽي چڏيون مديون ۽ ميرايون ڪريم!

بس! رڳو آهي اُٺڻ جي دير منهنجا دوستو
پاڻ کي سامهون ٻہ ايندو ڪير منهنجا دوستو
پاڻ ئي پڪ ساڻ آهيون شير منهنجا دوستو
پاپين جا اڄ اُکوڙيون پير منهنجا دوستو
ڍينگ ماري ماري ڪريون ڍير منهنجا دوستو
وير ويرين کان وٺون هن وير منهنجا دوستو
سِر وڃيون ”سرويچ“ ٿي ست ماڙ وارن جا ڪريم!
هنڌ هاوي ۾ بنايون تن هچارن جا ڪريم!
❊

رڪ ٿي ويندين رڳون...

سنڌڙي اڄ ٿو ڪيان تنهنجي سنگهارن جي پچار،
ديس هوندي دربدر تن ديس وارن جي پچار،
مرد ماين ٻارڙن، ڪوجهن ۽ ڪارن جي پچار،
ڏڻ پنيان ٿا جيڪي ڏکجن تن ڏنارن جي پچار،
ساز ڇيڙيان ٿو انهن جي سوز غم جو سنڌڙي!
ٿو ڪريان اظهار تن جي ڪار ڪم جو سنڌڙي!

تنهنجا مارو مان وارا باحيا ۽ باضمير،
نياز نئڙت ۾ نہ تن جو ڪو ڏٺو آ مون نظير،
مور جيئن مُرڪن سدا هو مرد اوطاقي امير،
پر بنيا اڄ پنهنجي پڪڙن ۾ اڇي آهن اسير،
قيد بند جو تن مٿي اڄ آهي ڪوڪٽ سنڌڙي!
آب تن جي ٿيو اکين مان آهي اڻ ڪٿ سنڌڙي!

تنهنجا سانگي، سانگياڻيون ٻارڙا ٻيراٺ ڪن،
رات ڏينهان سِر مٿي تن ٻاٻرا ٿانڊا ٻرن،
مشڪلاتن ۾ سي مانجهي موت کان پيا اڳ مرن،
ڏاڍ ڏاڍن جو ڏسي پيا ڏيل پنهنجي ۾ ڏرن،
سڻ انهن جي تون سيئي سورن جون خبرون سنڌڙي!
ٿَن تنهي جي منجهہ هزارين تير تبرون سنڌڙي!

تنهنجا مارو منهنجي جيجل مهل هر ڪنهن مُنتظر،
گوڏ گنجيءَ ۾ گهمن ڪن گاھ ڪانيءَ تي گذر،
بخت تن جي ۾ ڏسان هينئر رڳا فاقا فڪر،
جاڙ جاڪوڙن سبب سي ٿا وهائن جام جَر،
سادڙا سانگي سنڌءِ سورن ستايا سنڌڙي!
ناز مان جي تو نندي هوندي نپايا سنڌڙي!

مال وندڙيون ماريون ڏس، مَڪ مٿي ميڙا اٿن،
نديون نيٿيون نياڻيون ٿيون عصر آڏي اُٿن،
ڪوڏ مان ڪانبا ٻڌي ٿيون ڪِرت پنهنجيءَ سان لڳن،
”لَئي لَٿي“ ”مُنيس ادي“ هي لفظ لاڪيٽا چون،
ننگ واريون نينگريون سي نيڪ سيرت سنڌڙي!!
وڏ ڪنا مردن گهڻو هي منجهه محنت سنڌڙي!!

چاڳلين جي هٿ چَروڙيون چنڊ جيان چمڪاٽ ڪن،
هيڪ جيڏيون هوڏ هٽيو ماٽڪيون مورون ڏُهن،
پاڻ پر ۾ ٻُڌ او پائو هو سندو گُهو گهٽ گوهن،
ساهيڙيون سيڙهون هٽيو سيٽن اڳيان ٿيون سهج ڪن،
هو پريل هٿڙا مکڻ ماٽيون منڌاٽيون سنڌڙي!!
هو سنگهاريون سينڌ سُرمان ۾ سرهاٽيون سنڌڙي!!

ڏاڀڙن تي دادليون ٿيون ڏر تتيءَ ۾ ڏوپ ڪن،
لال لوبون خوب ڏويو روز راٽيون روپ ڪن،
ڪار کهڙيءَ ڪان نہ ڪيٻائين پاٽا ڪوپ ڪن،
جو نظر ميري ڪٽي، ٿيون موت تنهنجو ٿوپ ڪن،
بي غرض غيور تنهنجيون سورميون سپ سنڌڙي!!
ٿيون سهن ذک سور تنهنجيون سورميون سپ سنڌڙي!!

تنهنجي ٻالڪ ٻارڙن جون ٻاتڙيون ٻوليون لذيذ،
ٿهڪ ڏيندي ٿا ٿلن ٿبرن سندن ٿوليون لذيذ،
رس پريون تن راندڙيون ۾ ڪن ڳجهيون ڳالهيون لذيذ،
”لڪلڪوٽي“ ”لال ڦيريءَ“ جون لڳن لوليون لذيذ،
”ونجهوَٽي“ جهڻ وڏ ڪٻل“ ٿا خوب ڪيڏن سنڌڙي!!
”ٻيلي ٻيلي“ ”جي ڙي ٻيلي“ ٻول هي تن سنڌڙي!!

تنهنجي ٻالڪ ٻارڙن منهنجو ڪيو مستان من،
بي ڊپا ۾ بي تڪلف هر گهڙي هر ڪنهن وٽن،
دَم رئن دانهون ڏين ۾ دم خوشيءَ ۾ ٿا کِلن،
ڪارڙا ڪوجها ڪڪا ٿا قرب ڏاڍي مان ڪُڏن،
سادڙا سچ ٻول صالح سپ سگهارا سنڌڙي!!
ٿا وٽن هر ويل هر ڪنهن جيءَ جيارا سنڌڙي!!

سنڌڙي تنهنجي سنگهارن ڪيو پلا ڪهڙو قصور،
جو ملن تن کي پيا هردم رڳا سورن تي سور،
ڪيئن ڪري ڪيڏانهن وڃن ڪوڙين قريبن سان ڪلور،
اوپرن ايندي اچي ڪوڙيا اندر ۾ ڪئين انبور،
دل ڏنارن جي ڏکوئي آهي ڏارين سنڌڙي!!
آهي مارُن جي منجهائي متُّ مارين سنڌڙي!!

هو پٽن پيرن اُگهاڙا پيٽ پالها ڪن پڪار،
ٻث تتيءَ ۾ بيٺ ٻڌيو ٿا ٿمائن نيڻ نار،
هڪ تہ بيماريون بدن ۾ ٻيو ٻکن ڪيا بي قرار،
هڪ نہ هڪ ڏينهن نيٺ سڻندو سوال تن جا رب ستار،
ڪوٺ ڦهارن جا ڪِري سپ پٽ پوندا سنڌڙي!!
پيا انهن پيٽين مٿي ڪئين ڪنگ رڙندا سنڌڙي!!

غير پنهنجي غرض لئي ٿا ڪن غريبن کي غلام،
اوپرو ايذا رسائن ٿا انهن کي عام جام،
لالچي لوڀي لسانن کي لڳائن ٿا لغام،
ٿا وڌائن مشڪلاتون منهنجي مارن تي مدام،
سڌ سنگهارن جو بہ آ مشڪلڪُشا کي سنڌڙي!!
”رک ٿي ويندين رڻون“ تون رک خدا تي سنڌڙي!!

تنهنجا سانگي سنڌڙي، پنهنجي وطن ۾ بي وطن،
قرض ڪنگالن مٿي مشڪل ملي ٿو تِن ڪفن،
روز چوريون روز ڌاڙا روز خوني خون ڪن،
پوءِ بہ چي آ سنڌڙي ۾ هر طرح سان ڪُل امن،
ڪير سمجهائي انهن کي تون سُٺائي سنڌڙي!!
ڪوڙ هيڏو ڪيئن ٿو تن کي جُڳائي سنڌڙي!!

پوک کي ور ڏيئي وري واڙي ڏسو کائڻ لڳي،
رهبرن جي ريت رعيت کي آ ايذائڻ لڳي،
جهانگين جي جهوپڙن کي آڳ آ لائڻ لڳي،
ڏوٿين کي ڏاڍ پنهنجي ساڻ ڏهڪائڻ لڳي،
حال ۾ ٻُڌ تون هينئين سان حال تن جا سنڌڙي!!
پنهنجي مارُن سان ۽ توسان ڀال تن جا سنڌڙي!!

ڌارين کي چا ڌڪاريون آهي پنهنجن پڻ ڪُٺو
چو پراين کي پچاريون آهي پنهنجن پڻ ڪُٺو
چئو ٻين ڏي چو نهاريون آهي پنهنجن پڻ ڪُٺو
پاڻهي خود پاڻ ماريون آهي پنهنجن پڻ ڪُٺو
تن وزيرن کي تہ اي ”سرويچ“ ساري سنڌڙي!!
جن ڏني ڪرسي مٿي آهي قطاري سنڌڙي!!

❊

پڙهيم پٽّيءِ ٻاراٽو

جڏهن ڄائس ڏني لولي مِٺيءَ مادر ٿي سنڌيءَ ۾،
چيو بابل ٻچين ٻچڙا مون کي هر هر ٿي سنڌيءَ ۾،
وڏي شل تون وڏو ٿئين اِئين ٻڌم اڪثر ٿي سنڌيءَ ۾،
چيو هر هڪ اکر مُنهنجي سڄي ئي گهر ٿي سنڌيءَ ۾،
وساريان سا ڀلا ڪيئن جا اَمڙ منڙيءَ اُچاري آ؟
اَمڙ منڙي اُچاري آ چيو بابي ڀلاري آ!

سدائين سنڌ جو نالو سندم دل کي تہ سيباڻو
سکيم سڀ ڪجهہ ئي سنڌيءَ ۾ پڙهيم پٽّي ۽ ٻاراڻو
زبان پنهنجي سا ڏيندس ڪيئن ڏسي ڪنهن جو بہ ڏن ناڻو؟
زبان جنهن جي نہ آهي سو رهي وِڪيل ۽ ويڳاڻو
زبان ويئي تہ پوءِ جڳ ۾ جيئڻ ئي جڻ خواري آ!
انهيءَ کان وڌ ڀلا ٻي پو اجا ڪا شرمساري آ؟

سونهاري ”شاهہ“ سنڌي ۾ ڏسو چا چا سمايو آ،
ڪٿي جوڳين سان جوڳي ٿي پرينءَ کي تنهن پچايو آ،
ڪٿي مارئي جيئن ماڙين ۾ وطن لئي تنهن واجهايو آ،
ڪٿي ”ٻيجل“ جي ٻولن ۾ تنهن روئي راءُ ريجهايو آ،
ڪٿي تنهن آيتون آڻي زبان سنڌي سُڌاري آ،
سدا ”سچل“ ۽ ساميءَ جي بہ هن سان خوب ياري آ!

سدا سنڌي سڀاجهيءَ ۾ سنگهاريون ڳيچ ڳائن ٿيون،
مليرياٽيون مٽئي مُرڪي مٺيون ٻوليون ٻُڌائن ٿيون،
سهيليون ساز سهرن ۾ سُريلا سُر سٽائن ٿيون،
ڪنواريون پنهنجي ڪانڌن سان تہ هن ۾ نينهن نڀائن ٿيون.
ڇَون پنهنجي ”چنيسر“ ڪي زبان بيشڪ پلاري آ!
اسان ڪي ساھ کان سنڌي زبان پنهنجي پياري آ!

پلي آ پٽ جت آهي پٽائي پرجهلو بالا،
درازن ۾ رهي دلبر ۽ ٺٽو جهوڪ پڻ اعليٰ،
ٽکڙ، بلڙي، ٻنورو ۽ سجاول، ساڪرو هالا،
ادب جو سنڌ ساري گهر وٿان کهڙا پلا نالا،
ادب جو گنج خانو سا سخن ۾ نت سونهاري آ!
اسان جي سنڌ جي ٻولي سڀاجهي سوز واري آ!

سدا پرپور بيتن ۽ پهاڪن سان زبان منهنجي،
غزل ڪافين ۽ واين ۾ سا آهي پاڻ مَٺ پنهنجي،
پرولين هو جمالن ۾ ڪيان تعريف ڇا تنهنجي،
هجي سانگين سنگهارن سان سدا ”سرويچ“ سا سنهنجي،
خدا! آباد رک تنهنکي ڏکن ۾ جا ڏکاري آ!
وڳر ۽ وارثن هوندي بہ ٿي وِلهي ويچاري آ!

❁

ڏسان اُن ڏيهہ ۾ ڏيٺيون

اُٿو اي! قوم جا ڪونڌر_ڪُڏي ڏيون سنڌڙي تان سر
۽ ڏاريون ڏاڍ جا ڏونگر_ اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

جوانن جا جٿا ٿاهي_ڦهارن تي پئون ڪاهي
ڇڏيون ليڪا سندن لاهي_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

ٻَڌي سندرا صفون جوڙي_مخالف مِڙ ڇڏيون موڙي
ڦِڪن جا سِر وجهون ڦوڙي_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

جتي ياڳين سندا پونگا_اُتي ڏسجن مٿي ڏونگها
وڊيو ڊيڊن سندا ڍونگا_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

جتي جهانگين سندا گهرڙا_اُتي قاتل ڏسان ڪرڙا
پٽيون تن جا اچو پرڙا_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

ڏراڙن جا جتي ديرا_اُتي آيا ڪي من ميرا
ڪريون تن ڪي ڪُهي ٻيرا_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

”پٽائيءَ جون جتي پيٽيون_ڏسان اُن ڏيهہ ۾ ڏيٽيون
وڍيون تن کي ڪٽي چيٽيون_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

چڙيو هي جنگيون جهيڙا_ٿيو پائر سيئي پيڙا
مچايو مرد ٿي ميڙا_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

اچو ساٿي سيئي سنيري_هٽي نعرا پئون نڪري
ڪيون هن ڏاڍ جي ڏگري_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

اُٿو اي! سنڌي سوپارا_وٺو پنهنجيون ٻنيون ٻارا
ڪريون ويرين مٿي وارا_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

اُٿو اي! لال للڪاري_هي مڪڙ سپ چڙيو ماري
ڪُتن کي ڏيوسي ڪوڪاري_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

ڪريون هن سنڌ کي سائو_لهي ڏوٿين تان ڏولائو
چئون دشمن کي ڪر جائو_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

هتي وجهلن ٿيون وانگياٽيون_جلن جيئري هي جهانگياٽيون
سڏن آن کي ٿيون سانگياٽيون_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

مَرن پيپيون منيون مائون_روئن ٿيون آب ريٿائون
اوهانکي سڏ ڪريان آئون_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

عذابن ۾ هتي اديون_وهائن نير جون نديون
اچو ڙي! سپ ادا اديون_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

ڏکن ۾ هت سوين ڏيئر_نماڻين کي پيا نيئر
ڪريو ويچارين تي ور_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

هتي پکڙن ۾ پنهنواريون_سَهن غيرن سنديون گاريون
ورو مردود مِڙ ماريون_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

هي پنهنجي ”سيم“ جا سانگي_نہ تن وٽ ڪوڊِلو دانگي
چڙايو جيل مان جهانگي_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

پُڪاري سنڌڙي پيئي_اچي واڳن جي ور ويئي
چڙايو سا تہ سِر ڏيئي_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

وڳر هوندي ٿي ويچاري_چلن تنهنجي پٺيان چاري
اکيون مهٿي اُٿو آري_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

ٿي جهوريءَ ۾ جُهري جيجل_جگر تنهنجي تي آهن جل
سِگها اُٿيو اڙي سوڍل_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

مري پيئي هيءُ منڙي ماءَ_گهٽيئي جان ۾ ٿس گهاءُ
ٿيو پيڙا اچي ڙي پاءَ_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

چڙي آرس اُٿو راڻا_نہ تاريو ننڊ ۾ تاڻا
بچايون پاڳين پاڻا_اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

وچن ٿيون شاھہ جون وايون-ٻُلين ۾ جي پيا ٻايون
سُتل ساٿين کي جاڳايون-اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

درازيءَ جي نہ دل ٻاريو-سخن ساميءَ جا جهونگاريو
ٽڪارن کي هتان ٺاريو-اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

”قلندر“ جي ڌمالن جي-”عنايت“ جي حوالن جي
لاهيون حُبّ هالن جي-اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

ڪريمي گهوٽ جا گفتا-رکو سپ پاڙ وٽ پختا
ڪيو دشمن سندا تختا-اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

مٺا هي بيت سانوڻ جا-سدا سيني ۾ سانڍڻ جا
ڪريو ڪي عهد آوڻ جا-اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

هي مڪلي جا منارا اڄ-هي ڪينجهر جا ڪنارا اڄ
بچايو يار پيار اڄ-اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

هو سهڻي، مارئي، مومل-سڌي نوري، سسئي، سومل
لهو ليلان ۽ ڪونروڪَلَ-اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

ڇڏيو جاني سيئي جهڳڙا-وساريو وير اي! وڏڙا
سٽو ”سرويچ“ جا سڏڙا-اَٿَوَ سنڌو نديءَ جو سُنهن

❊

گهٽيءَ گهٽيءَ کي گلاب ڪريون!

خزان جا خيما اکوڙي ساٿي، وطن ۾ نئين سربهار آڻيون،
مُدام موجون پسڻ جي خاطر، منداڻتا ڪي ملهار آڻيون،
وسن ۽ وهسن وطن جا وانگي، سُکن جا تن لئي انبار آڻيون،
هلن جي هي بيقرار مارو انهن جي لاءِ قرار آڻيون،
ڏکن بکن کي تڙي ڪڍون ۽ ننڍا وڏا سپ نواب ڪريون!
اٿوڙي! ساٿي مٿير مانجهي، گهٽيءَ گهٽيءَ کي گلاب ڪريون!

ورهن ڪان پنهنجي وطن ۾ طوفان، تڪا تہ لڳندي ڏسون ٿا ساٿي،
سُکن سان آلا اکين جي اڳيان، پيار پرندي ڏسون ٿا ساٿي،
سپاجها سنڌي، ستم جي مچ ۾ سدائين سڙندي ڏسون ٿا ساٿي،
هزار ڳوڙها، هميشہ تن جي، ڳلن تان ڳڙندي ڏسون ٿا ساٿي،
انهن جي سورن ڦٽن جون ڦڪيون، ڪريون تہ بلڪل شتاب ڪريون!
اٿوڙي! ساٿي مٿير مانجهي، گهٽيءَ گهٽيءَ کي گلاب ڪريون!

ستمگرن جي سِرن کي وڍيون، جلايون تن جا ٺماڙ ساٿي،
جگر ۾ جهوڪي انبور تن جي، اکين ۾ ٺوڪيون اُماڙ ساٿي،
انهن جي مَڪّر ريا جي ڪريون عوام اڳيان اُگهاڙ ساٿي،
انهيءَ جي لاءِ ارادا پنهنجا ڪريون تہ بلڪل پهاڙ ساٿي،
جبر جون پاڙون پٽڻ جي لاءِ، هٿون ۽ کهڙو حجاب ڪريون!
اٿوڙي! ساٿي مٿير مانجهي گهٽيءَ گهٽيءَ کي گلاب ڪريون!

هتي جي پيرن پِٽين جون ڳالهيون، اوهان سان ڪهڙيون ڪريان اي ياءُ،
وڏا سي لوڀي وڏا سي ٺوڳي،وڏا سي روڳي آَٿان اي يائو
وڏا سي قاتل، وڏا سي ظالم، ڪُهن ٿا هر ڪنهن هنڌان اي يائو
انهن جي ڪوڙين ڪرامتن تي، لڳو تہ بلڪل مٿان اي يائو
انهن سان پنهنجا اڳيان ۾ پويان اچو تہ ساري حساب ڪريون!
اٿوڙي ساٿي، مٿير مانجهي گهٽيءَ گهٽيءَ کي گلاب ڪريون!

هتي جي ”ميرن“ هميشہ پان تي، مصيبتن جو ڪيو آمارو
هتي جي ”رئيسن“ هميشہ پان کي، ڪٽي ڪٽي تي ڪتو آيارو
هتي جي ظالم وڏيري ڇڏيو ٻني نہ پنهنجو صفا ڪو ٻارو
اچو تہ تن کي هٽو ڪي ڏنڊا، ڪريون تہ ويرين مٿي ڪو وارو
مٿن مان تن جي ڪڍون ڪي مِنّجون اِهو تہ ڪار ثواب ڪريون!
اٿو ڙي! ساٿي مٿير مانجهي گهٽيءَ گهٽيءَ کي گلاب ڪريون!

هتي جي مُلّن ڇڏي نہ پان وٽ، سگهي ڪا اڳڙي سڄي ڪاماني،
هتي جو مرشد هٽي پيو هردم، رڳو تہ ڪوڙي قبر مان ڪاني،
هتي جي راشي نظام پان کي، ڪري تہ ڇڏيو فنا ۾ فاني،
وڃون ٿا دنيا منجهان ئي مِتجو، اکيون ڪوليو ادا ڙي! جاني،
اچو تہ خوني خبيث ماريون، انهن جو خانو خراب ڪريون!
اٿو ڙي! ساٿي مٿير مانجهي گهٽيءَ گهٽيءَ کي گلاب ڪريون!

پراڻا رسم و رواج ٽوڙي، نئون ڪريون ڪو نظام پيدا،
سڀيئي يڪسان هجن بہ جنهن ۾ ڪريون سو مهذب مقام پيدا،
هجي جو هيٺن سندو ڙي حامي، اُهو ڪريون اڄ اِمام پيدا،
سگهوئي ”سوشل ازم“ کي آڻي، ڪريون ڪي موجون مدام پيدا،
نوان ڪي نغما وطن ۾ ڇيڙي رڳن کي چنگ و رباب ڪريون!
اٿو ڙي! ساٿي مٿير مانجهي گهٽيءَ کي گلاب ڪريون!

❋

اسين هڪل سان هزار ماريون!

اسان کي هيٺو مٿان تون سمجهين، اسين تہ جوڌا جوان آهيون،
سنڌيئي ڇاتي ڇنڊ جي خاطر، ترار تير و ڪمان آهيون.

اسان جي همت هماليہ جهڙا، جبل بہ جلدي جهڪائي ڇڏيا،
”اسين هڪل سان هزار ماريون“، سَون جي هڪ هڪ سَمان آهيون.

اسين محقق، اسين مفڪر، اسين مدبر، اسان ئي موجد،
اسين تہ قومن سندي قسم سان، ڪمان آهيون زبان آهيون.

اسان کي طاقت جهان جي ڪائي، اسان جي رَهَہ تان سگهي نہ روڪي،
اسين تہ پنهنجي خوديءَ تي محڪم، اسان ئي منزل نشان آهيون،

اسين مجاهد مُڙون نہ ڪنهن کان، مرڻ ۾ مارڻ اسان جو ڪم آ،
اسين مُسلّح رزم جا عاشق، اسين نہ عاشق بُتان آهيون.

اسان کي باغي پلي پيو چئو تون، اسين تہ هڪڙو خدا ٿو ڄاڻي،
رهيا تہ اَمن و صلح جا سچ پچ، هميشہ ڪان ئي خواهان آهيون.

وطن ۾ قومي مفاد خاطر، اسان جو ”سرويچ“ سِر بہ حاضر،
اسان جو نعره الله اڪبر، هٿن ۾ نيزا نشان آهيون.

❋

دودا ۽ دلاور

اسين سنڌ وطن جو تہ اُچو شان ڪنداسين،
هر اِنچ انهيءَ جي تان فدا جان ڪنداسين،
مِڙ مال مَڏيون ملڪ تان قربان ڪنداسين،
دشمن بہ سيئي تنهن جا پڌي پان ڪنداسين،
اسين قوم اُها جنهنجي هڪل هاڪ مُدامي!
سوپون بہ صبح شام ڏين جن کي سلامي!

اسين پنهنجي وطن جا تہ وفادار سپاهي،
اُن ڏي جو تڪي تنهن جي ڪريون ترت تباهي،
ڪڙڪي ٿا پئون تنهن تي مثل قهر الاهي،
تاراج ڪري تنهن جا چڏيون تاج ۽ شاهي،
دنيا تان چڏيون تنهنجو نشان نانءُ متائي!
ڪن پل ۾ چڏيون تِنهنجا قصر ڪوت ڦتائي!

اسين جُنگ فِنِ جَنگ کي جاڻون ٿا سراسر،
مارڻ ۽ مرڻ کي ٿا چئون ڳالهہ برابر،
آ ذات اسان جي تہ دنيا ۾ نشانبر،
سڏجون ٿا سچي ڏيهہ ۾ دودا ۽ دلاور،
اڳيان بہ اسان جي ئي اچي ڪو تہ خبر پئي!
۽ ضرب اسانجيءَ کان بچي ڪو تہ خبر پئي!

رهزن جي سِر ڌڙ کان ڪٽي ڌار ڪريون ٿا،
۽ ڌڙ کي وري تِنهنجي ٽڪر چار ڪريون ٿا،
برباد تِنهن مّڪار جو گهر پار ڪريون ٿا،
نادان انهيءَ کي تہ نِگهوسار ڪريون ٿا،
جو سنڌ اَمڙ ڏي تہ نظر بد سان نهاري!
تنهن کي ٿا هٽون ڪان، سرِ راهہ بيهاري!

دشمن جو اسان کان تہ ڏکي خوب بدن ٿو
رکجي بہ وجي تنهنجوئي منجهہ رت رڳن ٿو
هڪدم ۾ لڳي تنهنجو وجي ماس هڏن ٿو
نئوڙت سان گهري سو تہ اسان کان بہ اَمن ٿو
جو آڻ مجي تنهنکي ڏيون جاءِ جگر ۾!
ڪوني ٿا ويهاريونس سدا پنهنجي وگر ۾!

مردود اسان کان ڪو بچي ڪين سگهي ٿو
بزدل ڪو اسان کان تہ پڄي ڪين سگهي ٿو
لُچ لنب اسان کان ڪو لڪي ڪين سگهي ٿو
هڪ پير پهلوان ڪو هٽي ڪين سگهي ٿو
ميٽي ٿا چڏيون غير جا ناپاڪ ارادا!
هو پل تہ ڪري ڪيڏا غضبناڪ ارادا!

اخلاق، ادب، قرب، ڏراوت آ اسانجي،
مشهور هنڌين ماڳ، شجاعت آ اسانجي،
صدين کان پڇو سچ تہ، امامت آ اسانجي،
دشمن تي ڪرڻ رحم، روايت آ اسانجي،
هيڻن سان حمايت ۾ هميشہ کان نشانبر!
ظالم سان بغاوت ۾ هميشہ کان نشانبر!

”سرويچ“ اسين سنڌ سونهاريءَ جا ثناگر،
مهراڻ مٿان آهيون، دل و جان سان نڇاور،
سڀ پاڻ ۾ ئي آهيون، سڳا ڀاءُ برادر،
اوکي ۾ آهيون هيڪ ٻئي جا يار برادر،
هن سنڌ جي دشمن جو ڇڏيون ساهہ سُڪائي!
ڪن پل ۾ وجهون تِنهن جون اسين واهون ڇڪائي!

❊

گرز، ڪهاڙيءَ گوليءَ سان!

هيءَ ٻولي مرد مٿيرن جي،
هيءَ ٻولي ڄٽ ڇڳيرن جي،
هيءَ ٻولي ڏُنگ دليرن جي،
هيءَ ٻولي وير ونجهيرن جي،

هيءَ ٻولي مردن مانجهين جي،
هيءَ ٻولي وانگين وانجهين جي،
تون لت نہ هڪڙي سهندين لوڀي،
منهنجن جوڌن جانين جي،
تو وير وڏو آ جاٽي واٽي، ٻلوانن جي ٻوليءَ سان!
تون ڄاڻ مري وئين مڪڙ موڳاگُرز، ڪهاڙي، گوليءَ سان!

هيءَ ٻولي دولهہ دودن جي،
هيءَ ٻولي سورهيہ سوڍن جي،
هيءَ ٻولي جُنگن جوڌن جي،
هيءَ ٻولي ڳيرن ڳوڌن جي،

هيءَ ٻولي ڪيهر ڪوڙن جي،
هيءَ ٻولي مرد ملوڪن جي،
ڪا ڪاڻ نہ جن کي آهي بلڪل،
تنهنجي توب بندوقن جي،
هي گهوٻاٽن سان گهوٽ اُٿيا ٺئي، لال لطيفي لوليءَ سان!
تون ڄاڻ مري وئين مڪڙ موڳا گُرز، ڪهاڙي گوليءَ سان!

هيءَ ٻولي سورهيہ سوڍين جي،
ءِ جُنگ جنگاور جوڌين جي،
هيءَ ٻولي اهڙين مائن جي،
جن موڙي هوڏ هوائن جي،

آ! اختر، رياض، ءِ پاڳيَن جي،
هي ٻولي سنڌ سپاڳيَن جي،
اڄ تو کي ٻيرا ٻوٽ ڪندي،
هر نار نپايل ٻاگهين جي،
هي ريٽي رنگ اٽيون ٽئي راٽيون، رنگجي ريت رتوليءَ سان!
تون ڄاڻ مري وئين مڪڙ موڳا گُرز ڪهاڙيءَ گوليءَ سان!

هيءَ سنڌ انهن سنگهارن جي،
جن بيخ ڪڍي غدّارن جي،
هيءَ سنڌ انهن سرواڻن جي،
جت راند رچي رت چاڻن جي،

هي وڳّ وريامن ويرن جو
جن زور پڳو زنجيرن جو
تون ڪانئر تن کي چا تہ ڪندين؟
هي ملڪ سڄو مهميرن جو
هي ڪونڌر، ڪنڌ ڪٽيندا تنهنجو لاڪيءَ لٺ ڪڙوليءَ سان!
تون ڄاڻ مري وئين مڪڙ موڳا گُرز ڪهاڙيءَ گولي ءَسان!

هي ميڙ انهن منصورن جا،
جن ڪنڌ ڳپيا ڪنٽورن جا،
هي ميڙ مجاهد ٻارن جا،
ءِ ”چوٿينءَ مارچ“ وارن جا،

هي ميڙ مٿيرن مڙسن جا،
هي پير بهادر پائن جا،
هي پاڳيا پاڳ ڏٽي پيا جاڳي،
ونندءِ وير ايامن جا،
ها ونندءِ وير ايامن جا، سي ڏنڊي، ڏور، پروليءَ سان!
تون ڄاڻ مري وئين مڪڙ موڳا گُرز ڪهاڙيءَ گوليءَ سان!

هيءَ ٻولي پيلن وارن جي،
هيءَ ٻولي پاڪ پنوهارن جي،
هيءَ ٻولي ٻانهين وارين جي،
ءِ نيڪ حياور نارين جي،

هي ٻولي ڳاڙهن گهوٽن جي،
اڙٻنگ جوان اڻ موٽن جي،
جن ڪاڻ ڪڍي ڪنهن پر نہ ڪڏهن،
آ! ڪنهنجي قيد ءِ ڪوٽن جي،
هي توڙيو بند ٽپن پيا ساٿي، ٿاندا هر هڪ ٽوليءَ سان!
تون ڄاڻ مري وئين، مڪڙ موڳا گُرز ڪهاڙيءَ گوليءَ سان!

هيءَ ٻولي گهوٽ پتائيءَ جي،
۽ ”سچّل“ لال ”سوائي“ جي،
هيءَ ٻو لي شاهه عنايت جي،
هيءَ ٻولي راهه هدايت جي،

هي ٻولي لکّ ڪروڙن جي،
پرجهل پاءُ پلوڙن جي،
هت يو-پي-سي-پي ڪانه کپي،
جا آهي ولّ وگوڙن جي،
هت صاف سنڌي ۾ ڳالهائي ڙيءِ!! هر هڪ ديس ڏٽوليءَ سان!
نہ تہ چاڻ مري وئين مڪڙ موڳا گُرز ڪهاڙيءَ گوليءَ سان!

هيءَ ٻولي لعلن جهولي آ،
هت هرڪا ٻولي گولي آ،
هيءَ ٻولي هيرا موتي آ،
۽ سنڌوءَ پاڻيءَ ڌوتي آ،

هيءَ ٻولي ڳائي وڄائي آ،
۽ هن ۾ شاهه پتائي آ،
۽ هن ۾ ڪافي وائي آ،
۽ هن ۾ سونهن سوائي آ،
۽ هن جي سنڌو هٽندي توکي چيرا هر هڪ چوليءَ سان!
تون چاڻ مري وئين مڪڙ موڳا، گرز ڪهاڙيءَ گوليءَ سان!

هيءَ ٻولي ٻاون ويرن جي،
هيءَ ٻولي قومي هيرن جي،
هيءَ ٻولي دودي هوشوءَ جي،
هيءَ ٻولي حيدر بلوءَ جي،

هيءَ ٻولي سهڻن سنڌين جي،
۽ جنگين جي جرنيلن جي،
هيءَ ٻولي آهي ٻوڙا، گونگا!
سنڌڙيءَ جي ”سرويچن“ جي،
هن ٻوليءَ جو هر بار چوي پيو ٻولي وتندس گوليءَ سان!
تون چاڻ مري وئين مڪڙ موڳا، گرز ڪهاڙيءَ گوليءَ سان!

*

وڏو پيو انقلاب اچي

هلو ته يار حقّ جي، حقيقتن مٿي هلو
ڊڄو نه ڪنهن به ڊاءُ کان وڏيون وڏيون وِکون وجهو
نه هاڻ منزلون پري، اي سرفروش ساٿيو
اِجهو ٿا ماڳ تي رسو اِجهو ٿا ماڳ تي پُڄو

اِجهو هي ڪوٽ ڪوڙ جا، پڄي پُري ڪري پيا،
اِجهو هي ڏاڍ جا هنئيان، ڏڪي ڏري پيا،
اوهان جي همّتن اڳيان، وڏا وڏا جُهڪي پيا،
اوهان کان جابرن سندا، جگر جَلي ڏڪي پيا،
اُٿو ته جنگ جوٽيون، حرام خور شوم سان!!
وڏو پيو انقلاب اچي، وڏي ڪنهن ڏام ڏوم سان!!

ڊڄو نه هاڻ ساٿيو ڪنهن، رئيس خان مير کان،
ڊڄو نه ڪنهن مُلان، ”مِئين“ فقير، شيخ، پير کان،
ڊڄو نه هاڻ دوستو ڪنهن ڪان توب، تير کان،
ڊڄو نه جيل بند کان، ڊڄو نه ڇهڪ چير کان،

اُٿو ۽ شينهن ٿي اُٿو ها! حق لئي لڙو لڙو
ها حقّ لئي لڙو لڙو ۽ مڙس ٿي وڙهو وڙهو
اچي جو سامهون انهيءَ کي، صاف صاف سچّ چئو
ڊڄو نه منهنجا دوستو ڊڄو نه منهنجا ساٿيو
اُٿو ته جنگ جوٽيون، حرام خور شوم سان!!
وڏو پيو انقلاب اچي، وڏي ڪنهن ڏام ڏوم سان!!

سڄي هي هڙ ڦُري ويا، پلا ڇڏيو اٿن به ڇا؟
ڪٽي ويا ڪيٿ چيٿ سپ، ڇڏيئون نه ڪي ڍنڍون ڏُپا،
ڪيائون پاڻ سان ته يار، ڪربلا ئي ڪربلا،
پٽي ويا ماس جسم تان، رڳا وڃي ڇڏيئون هڏا،

انهيءَ ته زندگيءَ ڪنان، آ موت سوءَ دفعا ڀلو
جتي نه ليڙ لِڱ تي، جتي آ پيٽ پالهو
جتي نه زندگي ملي، جتي نه موت جو ڀِلو
انهيءَ ڪري ته ڀائرو! اچو ۽ ڏاڍ سان لڙو
اُٿو ته جنگ جوٽيون، حرام خور شوم سان!!
وڏو پيو انقلاب اچي، وڏي ڪنهن ڏام ڏوم سان!!

ٻري اندر ٻچا ٻرن، اِها به زندگي پلا،
۽ سيءَ ۾ ڪلِها ٺرن، اِها به زندگي پلا،
گپي جي لئي پيا گرن، اِها به زندگي پلا،
ٿا موت ري مٺا مرن، اِها به زندگي پلا،

جتي نه تيل سينڌ ۾، سُهاڳڻيون وجهي سگهن،
جتي نه ڏيئرون ڪڍهن، خوشيءَ منجهان کِلي سگهن،
جتي نه پينرون ڪڍهن، ”ٻُرن“ ڪنان ٻچي سگهن،
اجان به غيرتون نٽيون، چو غير ڏانهن وڏي سگهن،
اُٿو ته جنگ جوٽيون، حرام خور شوم سان!!
وڏو پيو انقلاب اچي، وڏي ڪنهن ڏام ڏوم سان!!

هي پنهنجا پار ٻُک کان، ڳري ڳري هڏا ٿيا،
هي پنهنجا پار تپ ۾، جلي جلي جڏا ٿيا،
هي پنهنجا پار پيٽ لئي پِني پِني وڏا ٿيا،
هُنن جا پار ڏِءُ کنان مڇي مڇي ڍڳا ٿيا،

هُنن جون بيگمون وجهن، رڳو ئي ريشمي وڳا،
هُنن جي گهر رجهن پيا، سدائين کورما پُڳا،
ءِ پنهنجي گهر رجهن ڪڏهن، ڪڏهن ٿا ڏينڊ ءِ ڪڳا،
اجا بہ قوم جا ابا، ڪُهڻ جي لئي اچن پڳا،
اُٿو تہ جنگ جوٽيون، حرام خور شوم سان!!
وڏو پيو انقلاب اچي، وڏي ڪنهن ڏام ڏوم سان!!

اسان کي پِيڙهين کنان، ڦُريو ڦَٽيو لُٽيو ويو،
اسان کي پنهنجي گهر ۾ ميان، ڪُڏي ڪُڏي ڪُٽيو ويو،
اسان کي گرهہ گرهہ مٿي، گُهٽا ڏيئي گُهٽيو ويو،
اسان جي ٻار ٻار کي، ٻڌي ٻڌي ٻُٽيو ويو،

اسان تي ڪيس، ڪيس ءِ، اسان لئي جيل بند ٿيا،
اسان لئي سور سوُريون، اسان جا سُک سَندڙ ٿيا،
اسان تي قهر ٿيا وڏا، اسانجا قيد ڪندڙ ٿيا،
اجا بہ ظالمن سندا، اسان تي تيز ڏند ٿيا،
اُٿو تہ جنگ جوٽيون، حرام خور شوم سان!!
وڏو پيو انقلاب اچي، وڏي ڪنهن ڏام ڏوم سان!!

وڏيرا پاڻ ۾ ڏسو تہ ڪيئن نہ ويا، رِلي مِلي،
وساري دُشمنيون ڇڏيئون،ملن پيا کِلي کِلي،
وڏا سي دوست ٿي ويا، هيئنر صفا دِلي دِلي،
اوهين بہ اي غريب، سڀ وجو ائين رلي ملي،

تڏهن تہ ظلم ڏاڍ کي، ڏنڊا هٽي ڏکائبو
تڏهن تہ رهزنن کي ميان!، هتان تڙي ڀڄائبو
تڏهن تہ مان ملڪ ۾، غريب جو وڏائبو
تڏهن تہ ڪوٽ ڪوڙجو هي ڊاهبو ڙي ڊاهبو
اُٿو تہ جنگ جوٽيون، حَرام خور شوم سان!!
وڏو پيو انقلاب اچي، وڏي ڪنهن ڏام ڏوم سان!!

ڪُتو آ قوم کي جنين، اُنهن کي لعنتون ڏيون،
ڪُتو آ قوم کي جنين، اُنهن جي رتّ کي پيون،
غدار، قوم کي پلا، وري بہ ساٿ ڪيئن ڏيون؟
مرون تہ مرد ٿي مرون، جيئون تہ جُنگ ٿي جيئون،

اُٿو ن تہ شينهن ٿي اُٿون، هلون تہ بس هليا هلون،
وڏون تہ واءُ ٿي وڏون، ڪري نہ ڪو سگهي جهلون،
ءِ ظالمن جي جسم تان، ڇڪي ئي لاهيون کَلون،
گهٽائي ڏينهن اُنهن ڪيا، اسان سان ڪوڙ اٽڪلون،
اُٿو تہ جنگ جوٽيون، حرام خور شوم سان!!
وڏو پيو انقلاب اچي، وڏي ڪنهن ڏام ڏوم سان!!

هي وقت جي ويو تہ پوءِ، وري بہ قيد ڪاٽبا،
هي وقت جي ويو تہ پوءِ وري بہ مڙس ماربا،
وري بہ راڄ پوربا، وري بہ لُڙڪ هاربا،
وري بہ پيڙهيون چٽيون وري بہ نسل پيڙهبا،

وري بہ مائرون هتي، مصيبتن ۾ ڦاسنديون،
وري بہ ڌيئرون گرهہ، گرهہ مٿي وڪامنديون،
وري بہ ڪيتريون اديون، ڙي ڪورين ۾ ڪامنديون،
وري بہ ڪيتريون دليون، اُجهامنديون وِسامنديون،
اُٿو تہ جنگ جوٽيون، حرام خور شوم سان!!
وڏو پيو انقلاب اچي، وڏي ڪنهن ڏام ڏوم سان!!

هي وقت جي ويو تہ پوءِ، وري بہ ڪئين مصيبتون،
هي وقت جي ويو تہ پوءِ وري بہ ڪئين آفتون،
وري بہ ڪئين علامتون، وري بہ ڪوڙ شامتون،
وري بہ ظالمن سنديون، اسان تي ڪئين عَقوبتون،

گهٽيءَ گهٽيءَ ۾ ٽيڏيون، وري بہ ماراماريون،
وري بہ خونريزيون، وري بہ جام گاريون،
وري بہ چوريون هتي، وري بہ ٽيڏيون زوريون،
انهيءَ جي لاءِ پائرو! اچو تہ اڄ ڪي اوريون،
اُٿو تہ جنگ جوٽيون، حرام خور شوم سان!!
وڏو پيو انقلاب اچي، وڏي ڪنهن ڏام ڏوم سان!!

(نوٽ: هي نظم ڊسمبر 1970ع تي اليڪشن جي وقت چيو ويو.)

❊

ڪڏهن اُٿو اي ڪوڏيا..!

ڪٿي ويا جنگ خيرسان، اي جهانگيو مبارڪون،
اوهان کي سوڀ آ ملي، اي سانگيو مبارڪون،
اوهين تہ مڙس ٿي اُٿيا، اي! مانجهيو مبارڪون،
اوهان مٿي سلام سئو اي! ساٿيو مبارڪون،

اوهان تہ ظلم پاپ کي، آ پاڙ کان پٽي ڇڏيو
اوهان تہ ظالمن کي ميان، سٽي سٽي ڇڏيو
اوهان تہ ڪوٽ ڦهر جو ڪُٽي ڪُٽي ڇڏيو
اوهان تہ لاش ڏاڍ جو لتون ڏيئي لَٽي ڇڏيو
اوهان جي وار وار تان، اسانجو سِر نثار آ!!
اوهان تي اي! غريب پاءُ، سلام بار بار آ!!

اوهان جا حوصلا بلي، اوهان جون همّتون بلي،
اوهين تہ جُنگ جَنگ جا، اوهان جون جرئتون بلي،
اوهان تہ ڪوٽ ڪيريا، اوهانجو قوّتون بلي،
اوهين تہ سونَ کان سچا، اوهانجون صحبتون بلي،

اوهان تہ قرب ڪيا وڏا، اوهان تہ قول پاريا،
اوهان کي آفرين آ، اوهان تہ مڄّ ماريا،
اوهان تہ ڏاڍ ڏاريا، اوهان تہ وير واريا،
اوهان تہ دشمنن منجهان، مڙي سان هٿ ٺاريا،
اوهان جو ملڪ ۾ ويو وڏي ميان وقار آ!!
اوهان تي اي! غريب پاءُ، سلام بار بار آ!!

اوهين جڏهن اُٿيا ته پوءِ وڏا جُهڪي پيا،
چيپيو ٿي پاڻ کي جنين، سي پاڻ ئي چُڪي پيا،
اوهان جي سگهه کي ڏسي، هو سرد ٿي سُڪي پيا،
وٺن سي سور درد جي، لِڪيو چِپيو ٻُڪي پيا،

اوهان جي عزم جي اڳيان، امير ڪئين اُڏي ويا،
اوهانجو همّتون ڏسي، لکيسري لُڏي ويا،
ڏسو ته سي چڏي سيئي، اڳوڻو هٿ هُڏي ويا،
ڪي مَرم ڪان مُنجهي پيا، ڪي شرم ڪان ٻُڏي ويا،
سڄي ئي ملڪ ۾ متن، ٿي مار ۾ ڏڪار آ!!
اوهان تي اي غريب ياءُ، سلام بار بار آ!!

اوهان ته ڪوششون ڪيون، اوهان ئي ڪامياب ٿيا،
اوهان جا قوم ملڪ تي ته، قرب بي حساب ٿيا،
اوهانجي زندگيءَ سندا ته، بهترين باب ٿيا،
اوهين ته لا مثال ٿيا، اوهين ته لاجواب ٿيا،

اوهانجو ملڪ آهي هي، اوهانجا محل ماڙيون،
اچو ته ڪوٽ ظلم جا، اي! ساٿيو هي ساڙيون،
ڪُڏي اٿو اي! ڪوڙيا، تِڪيون ڪٽي ڪهاڙيون،
اچو ته ڊنگ ڏاريون، اچو ته رٿ ڳاڙيون،
وِهو نه سُست ٿي ميان! هيءَ وقت جي پڪار آ!!
اوهان تي اي غريب ياءُ، سلام بار بار آ!!

اوهان ته مُلڪ جا ڌٽي، اوهان جي هيءَ زمين آ،
اوهانجا باغ، بنگلا، اوهانجو سونِ مين آ،
اوهين رڳو اٿي پئو اڳيان ته ڪي به ڪين آ،
انهيءَ ۾ شڪّ ناهي ڪو اهو ته بس يقين آ،

هي حقّ ۾ حساب ياءُ، نه روئي ۾ رڙي وٺو
هي حقّ ۾ حساب سڀ، وڏو وڏو وڙهي وٺو
ڊجو نه ڪنهن به ڊاءُ ڪان، لنيون هٽي لڙي وٺو
لنيون هٽي لڙي وٺو ۽ شينهن جيئن گُڙي وٺو
اوهان کي روڪ ناهي ڪا، اوهانکي اختيار آ!!
اوهان تي اي غريب ياءُ، سلام بار بار آ!!

اُٿو ۽ سنڌ لئي لڙو يلي ته ڪو ٿُلهو هجي،
اُٿو ۽ سنڌ لئي لڙو يلي ڪو "ليگلو" هجي،
اُٿو ۽ سنڌ لئي لڙو، ادو هجي، ابو هجي،
اُٿو ۽ سنڌ لئي لڙو، يلي ڪٽي "يٽو" هجي،

اچو ته ڏاڍ ڏاريون، اچو ته ظلم ٽوڙيون،
اچو ته قوم ملڪ کي، نئين نموني جوڙيون،
اچو ته واڳ وقت جي، مجاهدو ڙيا! موڙيون،
ڪُنو آ قوم کي جنهين، انهن جي ٻيڙي ٻوڙيون،
انهن جا پيٽ ڦاڙيون، اِهو ئي انتظار آ!!
اوهان تي اي غريب ياءُ، سلام بار بار آ!!

اوهان جي پيٽ ۾ بکون، اوهان جا لڱ لوهہ جا،
اوهان جون جهوپڙيون جھڏيون، اوهانجا عزم روهہ جا،
اوهانجا هَڏ رُڪ جا، اوهانجا قلب ڪوهہ جا،
اوهان ڪي ڇا ڪندا ميان!، ٻلا ڪي ٻار ڳوهہ جا،

اُتو ۽ جنگ جوتيون، اجا تہ منزلون پري،
اجا نہ ماڳ تي پُڳا، اجا تہ موملون پري،
اجا تہ باز باغ تي، اجا تہ بلبلون پري،
اجان سهنج سک جون،گهٽو ئي منزلون پري،
اجان نہ يار قلب کي، مليو ڪٿان قرار آ!!
اوهان تي اي غريب ٻاءُ، سلام بار بار آ!!

متان نہ سِنڌ ديس تي، وري ڪي سازشون ٿين،
متان نہ سَنڌ سِنڌ جا، وري بہ قيد ۾ گڙهن،
متان نہ ماريون وري، وري بہ جيل ۾ جلن،
اهو تہ صاف صاف ٿا ”پٽي“ کان ٻاٺڙا ڇچن،

اِهو تہ صاف صاف ٿيون ”پٽي“ کان پينرون پُڇن،
اِهو تہ صاف صاف ٿيون ”پٽي“ کان مائرون پُڇن،
اِهو تہ صاف صاف ٿيون ”پٽي“ کان ڌيئرون پُڇن،
اِهو تہ صاف صاف ٿيون ”پٽي“ کان نينگريون پُڇن،
انهيءَ تہ خوف ۾ ٻُڏل، هتي جو ٻار ٻار آ!!
اوهان تي اي غريب ٻاءُ، سلام بار بار آ!!

(نوٽ: هي نظم 1970ع واري اليڪشن ۾ عوامي فتح تي سجاول ۾ منعقد ڪيل جلسہ عام ۾ جناب ذوالفقار علي ڀٽو جي موجودگيءَ ۾ پڙهيو ويو).

❊

هاري جاڳ

1

هن سنڌ وطن جا صدين کان تون، سورن ساڙيل هاري جاڳ،
توتي قهر ڪروڙين ٿيا، تون ڪاڙهن ڪاڙهيل هاري جاڳ،
توسان وير وڏيري جو، تون ويل ۾ واڙيل هاري جاڳ،
تنهنجا ٻار ٻري ۾ ٻارهئي، ٻارڻ ٻاريل هاري جاڳ،

وِجهہ ڪا پِنج وڏيري کي، ۽ وير سيئي تون پنهنجا وار!!
پنهنجي پوَک بچائڻ لئہ، تون مڪڙ چونڊي چونڊي مار!!

2

تون هِن ڌرتيءَ جو اَن داتا، پوءِ بہ توسان ويل وڏا،
تنهنجا ڪيڙن ڪوڏارين ۾، ٿي ويا جانب حال جڏا،
تنهنجو ماس ڳري ويو سارو، هاڻ رهيا بس! هاڏ هڏا،
توسان ويرين ويل ڪيا، ۽ تنهنجا ڪيا جي تنگ تڏا،

اُٿ ڦاڙ مٿا تون تِن جا پائوا! ٺوڪي پنهنجي هر جو ڦار!!
پنهنجي پوک بچائڻ لئہ تون، مڪڙ چونڊي چونڊي مار!!

3

تون هن ڌرتيءَ جو اَن داتا، هرڪا پوک پچائين ٿو
تنهنجي دم سان دنيا روشن، سهسين رنگ رچائين ٿو
جهنگ، جبل ۽ برپٽ ۾ پي، ميلا موج مچائين ٿو
پوءِ بہ بُکيو ۽ اَنگ اُگهاڙو ڪائين سور سدائين ٿو

هاڻ نہ ويهہ ڪر ويڙهہ وڏي، اُٿ وَڌ وڏيرو ڪُٽ ڪمدار!!
پنهنجي پوک بچائڻ لئہ، تون مڪڙ چوندي چوندي مار!!

4

تون هيءَ ڌرتي چيري ڦاڙي، اوپڙ جام اُپاڙين ٿو
تون ئي راتيون جاڳي راڻا! نِت نِت نانگ لتاڙين ٿو
تون ئي سرديءَ گرميءَ ۾، هٿ ساهہ مِني کي ساڙين ٿو
پوءِ بہ ڳيِّي ڳيِّي جي لئہ، ڳاڙها ڳوڙها ڳاڙين ٿو

سور نہ سهہ اي سهڻا هاڏي، پارڻ سنڌڙيءَ ۾ ڪو پار!!
پنهنجي پوک بچائڻ لئہ تون مڪڙ چوندي چوندي مار!!

5

هيءَ تنهنجي پنهنجي ڌرتي آ، ۽ توکي پيارا پرتي آ،
هي تنهنجا پنيون پارا آهن، تنهنجي بستي بستي آ،
بس! تون ئي مالڪ مُلڪ سڄي جو تُنهنجي هرجاءِ هستي آ،
۽ توکئي هيڏي ساري هاٽي، ساجن ڇا لئہ سُستي آ؟

تون شينهن وانگر شور ڪري هي "ڏونگهن متن" وارا ڏار!!
پنهنجي پوک بچائڻ لئہ تون، مڪڙچوندي چوندي مار!!

6

تون "چونين، ڏانتن، ڏاندارين سان" ويرين تي ڪروارا ڙي،
تون پانجارين ۽ پاهوڙين سان، موذين ۾ وِجهہ مارا ڙي،
تون "وتاڙن سان مار وڏيرا" لوپين ۾ وجهہ لابارا ڙي،
تنهنجي قسمت چاڻ تہ جاڳي، چمڪيا هاڻ ستارا ڙي،

توسان ساٿ سڀن جو آهي، مُنهنجا مانجهي مٽيادارا!!
پنهنجي پوک بچائڻ لئہ، تون مڪڙ چوندي چوندي مارا!!

7

جي سوُئَر تنهنجا سَنگَ ڪٽن، سي سانوَر پوري چڙ،
ڪانياٽين ۾ ڳوڙها پائي، ڏوڙڻ تن تي ڏوري چڙ،
تنگِ ڪيو جن توکي آ،تون تنگ تِنهي جا توري چڙ،
"مرنداسين ۽ مارينداسين" چنگ اِهي ڪي چوري چڙ،

جنگ ڪبي اڄ جابر سان، تون جوش پسائي ڪو جونجهار
پنهنجي پوک بچائڻ لئہ، تون مڪڙ چوندي چوندي مارا!!

8

تون سنڌڙيءَ جو "سِرويچ" سدا، تون هاري هيرن ڪان بہ مٿي،
تنهنجو منصب مانِ مٿاهون، تنهنجي قيمت ڪير ڪٿي!؟
تون ئي ڪڻ مان ڪيچ ڪرين ٿو سونا سهڻا سنگ سٿي،
"توئي ڪوڙر ڪُهاڙيءَ وارا" "قومن جا ڪيا ڪنڌ مٿي"

بعد خُدا جي بيشڪ تون ئي، آهين خاصو خلقٽهارا!!
پنهنجي پوک بچائڻ لئہ، تون مڪڙ چوندي چوندي مارا!!

*

اُها انڌير نگري ۾..!

اسان کي سُور ساڻھ جا، نتا وِسرن اجا تائين!
عوامي درد دل ۾ پيا، اُٿن اُپرن اجا تائين!

سڄي ھيءَ سِنڌ سُورن ۾، سڙي پيئي اڙي ساٿي،
نتا ڪو سُک سڄڻ سانگي، صفا سنيڙن اجا تائين!

ڏُکويل ڏوٿين کي ڏوجھرا جڻ ڏاج ۾ مليا،
ڏکن ۾ ھي سندمِ ڏيھي پيا ڏُسڪن اجاتائين!

اُھي ئي ڌاريا ڌُوڪيو اچن پيا ديس پنھنجي ۾،
اُھي ئي ديس جا وارث، پيا ڌڪجن اجاتائين!

اُھو ئي آ، ستم جاري، اڳئين کان پُڻ گھڻو اڳرو،
سنگھاريون سوز ساڙي ۾، پيون سُڏڪن اجا تائين!

اُھا انڌير نگري ۾، اُھو چربٽ اجا راجا،
”اُھو بھا ڀاڄي ۾ کاڄا،پيا وِڪجن اجا تائين!

اُھوئي چور پيو چرچا ۾چٽر ڪري جڳ تان،
اُھي ڀاڳيا پيا ٿاڻي ۾، ڏسو ڪُٽجن اجا تائين!

اُھا ئي ڌمَ چوريَن جي، اُھي ئي ڌوڙيا ڌاڙن،
اُھي مسڪين گھر ويني پيا ڦُرجن اجا تائين!

اُھي ئي خونرِيزيون اڄ، اُھو ئي قتل قائم آ،
اُھي ئي قوم جا ڪَلِھا، پيا ڪُسجن اجاتائين!

اُھو اغوا اجا جاري، جتي ڪٽ جابرن جو آ،
وٺيو معصوم ٻچڙن کي، وڃيو وِڪڻن اجا تائين!

اُھا ئي لوڪ ھِن ۾ ڏس، لڳي پئي لانگ لوفر جي،
اُھيئي قوم جون لڄّون پيون لُٽجن اجاتائين!

”ھتي ڏاڍو سو گابو“ ۽ ھتي ھڙ ٻوڙ حاڪم سڀ،
ھتي ھيٺن جي چاتيءَ تي، ٿا مُڱ ڏرجن اجا تائين!

ھتي ”مسڪين جي جوءِ، ٿئي سڀ ڪنھن جي ڀاڄائي“
ھتي بيواھ ڏيئَن کي، اکيون ڀڄجن اجا تائين!

ھتي مسڪين جا ٻچڙا، سُڪَل لولي جي لئہ سُڏڪن،
اميرن جي ڪُتن لئہ پر، ڪُکڙ ڀُڳجن اجا تائين!

نڪو اوڇڻ اَجھو آھي، نہ آھي اَنگ تي ڪپڙو،
پيا معصوم سرديءَ ۾، ٺِڙن ٺڙڪن اجاتائين!

ھتي مزدور ھاريءَ جي تہ ھَڏ، چَم، ماس ۽ رت مان،
”نتا پيٽن وڏن وارا“ بنھ پرجن اجا تائين!

هتي معصوم نياڻين جي ”سُتر ۾ سَو اَڳڙ آهن“،
”اُگهاڙا تن سندا اُره“ نتا ڍڪجن اجا تائين!

سونهارن سِنڌين لاءِ، ٿيون عيدون به عاشورا،
وهائن لُڙڪ وانگيئڙا، مٿي عيدن اجا تائين!

هلائي هَر هتي هاري، اُپائي ڍِگ ڪپهه جا پَر،
ڏنو ناهي سَگهو ڪپڙو سندس ٻچڙن اجا تائين!

وڏيري جي ته ”وَڏ وَر ڏيءَ“ سدا ويسن ۾ پئي وِهسي،
مگر مسڪين جون ننڍڙيون ننگيون ڏسجن اجا تائين!

هو رشوت خور آفيسر جو پُٽ ٿو روز پائي پَٽ،
ٻيا سهسين وڳا تنهن لئه، پيا سبجن اجا تائين!

هو ”روس ۽ آمريڪا“ جا ڪُتا ويا چنڊ تي پهچي،
مگر ”سنڌي اتي اَن کي“ نتا پهچن اجا تائين!

هتي جي راشي ڪامورن، آ، پيتو رتّ راڄن جو
مگر پو پيي سندن هي بيپ، نتا پرجن اجا تائين!

موالي مُلڪ جا ميمبر، شرابي چئرمن چونڊيا،
پيا سپ فيصلا ناٽي مٿي نِبرن اجا تائين!

هتي ”فرعونيت“ قائم، هتي آ، طرز ”نمرودي“،
هتي پيا ”زار“ جهڙا لک هلن رهزن اجا تائين!

هتي پل قهر ڪيڏو ٿئي، مگر جيڪي ڳُچن تن لئه،
ڪٽاها تيل جا هردم، پيا ڪڙهن اجا تائين!

انڌا ٻوڙا گونگا حاڪم، ٿين برباد شل هڪدم،
ڪيو چا قوم لئه آهي، اِنهن انڌن اجا تائين!

اِلاهي هن قهارن تي ڪِري ڪو قهر شل ٽُنهنجو،
اٿي جيئن پيا سنڌءِ مخلوق کي پيهن اجا تائين!

هتي حُڪّام هيٺن جي، سِسي ڪان ٿا سُٿڙ لاهن،
هتي اِنسان پيا اُبتا، ڏسو ڪَلجن اجا تائين!

هتي جي حاڪمن چڙيا، ڪنن تان وار واري اڄ،
هتي هيڏيون هاءِ گهوڙائون، نٿيون ٻُڏجن اجا تائين!

هتي جي ”ڪُل پريسن تي“ پٿيلن جي آ، پابندي،
تڏهن هي شعر موتين مَٽ، نٿا ڇپجن اجا تائين!

سوين ”سرويچ“ سانگيئڙا، سُهاڳڻ سنڌ پنهنجيءَ ۾،
سڄي سپ مُند سورن ۾ پيا سڙجن اجا تائين!

(نوٽ: ضيائي آمريت تي لکيل).

❊

سنڌ جي سپوتن ڏانهن

جيئَن شال شاگرد سنڌي سدا،
هُجن شاد سپ سي، عوامي آبا،
اچي هر هنڌان پئي، اِها اچ صدا،
سدا ايءَ ته هر هڪ سنڌي دان جي!

بهادر بلاشڪ بلاول شهيد،
رنگي سنڌ ساري ويو رت سان رشيد،
مُڙيو ڪين مانجهي مُجاهد مجيد،
نه پرواهه ڪيائين جگر جان جي!

جيئي لال ”لالا“ هي قادر جيئي،
هي بيباڪ بانڪو بهادر جيئي،
هي دلدار دودو دلاور جيئي،
ثنا ڪهڙي ڪريان سندس شان جي!!

سدا شال هي ”جام ساقي“ جيئي،
يگانو سندم يار باقي جيئي،
هي مُنهنجي اکين جو اوطاقي جيئي،
وڏي ساک سنڌ ۾ سندس شان جي!!

هي مسعود منڙو ”نوراني“ جيئي،
سدا سنڌ جو يار جاني جيئي،
هي هيمونءَ جو همعصر ثاني جيئي،
نه پرواهه ڪيئين خان افغان جي!!

جيئي يار ”يوسف“ سدا تالپر،
هي نوجوان وطن جي ندا تالپر،
هي رهبر سچو رهنما تالپر،
نظر تنهن مٿي رهي ته رحمان جي!!

سدا جانِ جيءَ جو جيارو لغاري،
سُجاڳيءَ جو آ، سوستارو لغاري،
هي ”يوسف“ پيارو پيارو لغاري،
پسو جوت تنهنجي ته جولان جي!!

غلامِ محمد لغاري بچين،
دعا ڪن ٿا توکي هي هاري، بچين،
اوهان سنڌ پنهنجي سُڌاري بچين،
ڳڻيان ڳالهه تنهنجي چا احسان جي!!

فدا توتان فيضِ محمد ٿيان،
تو تحسين توکي اي قاضي ڏيان،
اٿئي مرد بيشڪ ڪي ست اٺ هِنئيان،
حمايت آ، توسان ته حنان جي!!

مُبارڪ آ، توکي اي! "پٽر سنڌي"،
هي "فتاح" بہ آهي ڪورهبر رِندي،
هي "شورائي صالح" سچو آهي سنڌي،
نہ پنھنور کي پرواھ جگر جان جي!!

گرفتار تي آهي "اختر بلوچ"
ڏسو هن نياڻيءَ سندي سمجھ سوچ،
زبان لاءِ ڪيڏي اٿس لوچ پوچ،
ڪڍيئين ڪين ڪا، ڪاڻ زندان جي!!

اکين منجھ تنھنکي مان جايون ڏيان،
سندس جوش جذبي تان صدقي ٿيان،
هيءَ عورت جي همّت ڏسو اي! ميان،
هيءَ قوّت ڏسو تنھن جي ايمان جي!!

مُبارڪ اي مائي سدا شل جئين،
تون پنھنجي وطن جي تہ ٻاگھي ٿئين،
سدا سنڌ سان نينھن نيائي نينئين،
حمايت ڪيم تنھنجي اعلان جي!!

ٻيا ٻيي سوين ئي سچڻ دلنواز،
لڙن حَقّ پنھنجي جي لئہ جانباز،
ڪري سنڌ تن تي سدا ناز ناز،
ڪَٿي بازي مردن تہ ميدان جي!!

سوين ٻيا بہ سورهيہ جوان ڪن جهاد،
مگر تن جا نالا رهيا ڪونہ ياد،
هُجن سي بہ سيئي، سدا شاد باد،
وڏي جن ڪان عظمت آ، انسان جي!!

اُٿو ٻيا بہ سنڌي اوا! مُردا نہ ٿيو
زبان لاءِ پنھنجي ڪا ڪوشش ڪيو
جيئڻ جي ٿا چاهيو جوان ٿي جيئو
ڪپي ماني جڳ ۾ ميان مان جي!!

شروع نوجوانن ڪيو سلسلو
دلين ۾ جنھن پيدا ڪيو وَلولو
اچو ۽ اچوا! دوست وڏندا هلو
گھڙي ٿوري آهي ڪا امتحان جي!!

اچو پيار مان يار پيرا پري،
نہ منزل ڪا هاڻي رهي آ، پري،
هي "سرويچ" هرهر پيو سڏڙا ڪري
اَٿَوَ مهل مانجھي هيءَ ميدان جي!!

(نوٽ: 1970ع ۾ سنڌي شاگردن جي هلايل "سنڌيءَ ۾ لستن ناهڻ" واري جدوجهد وقت لکيل).

❋

هي دلبر دلبر ديس وسي!

جت مانجهي مٽيادار هُجن،
۽ وانگيئڙا وينجهار هُجن،
جت جهوين ۾ جونجهار هُجن،
۽ ٻلوانن جا پار هُجن،
جت آرڏا ڪئين اڙينگ هُجن،
۽ چپ تي تن جي چنگ هجن،
جي مُلڪ مني جي محبت ۾،
بس! ماڳهين مست ملنگ هجن،
تن ماڻهن موتيءَداڻن جو هي دلبر دلبر ديس وسي!!
او! وانگي وِڪ وڏايو جيئڻ هي، نيئن سر دلبر ديس وسي!!
هي دلبر دلبر ديس وسي!!

جِت چوڙيلين جا چاڳ هُجن،
۽ پاڳياٽين جا پاڳ هُجن،
جت روح رچندا راڳ هجن،
۽ مارن مال ميهاڳ هُجن،
جت ٽڏڙا ٽڏڙا ڏينهن هُجن،
۽ وسندا رهندا مينهن هجن،
جت مرد سپئي اٽموت هُجن،
پر جوبون پيي چڙ شينهن هُجن،
سو ساٿهه سُهڻن سنڌين جو هي سُندر سُندر ديس وسي!!
او!وانگي وِڪ وڏايو جيئڻ هي، نئين سر دلبر ديس وسي!!
هي دلبر دلبر ديس وسي!!

جت جوڏا دودا ڏنگ هُجن،
۽ لوهي تن جا لِڱ هُجن،
جن سانن جهڙا سڱ هُجن،
۽ ريٽا تن جا رنگ هُجن،
جت ڪونڌر پُٽ ڪنوات هُجن،
جي اونداهين ۾ لاٽ هُجن،
جت ڳورن ڳورن ڳوناٽن جا،
هيڏا هيڏا ڳاٽ هُجن،
سو ڳاڙهو ڳاڙهن ماڻهن جو هي، ننگر ننگر ديس وسي!!
او! وانگي وِڪ وڏايو جيئڻ هي، نئين سر دلبر ديس وسي!!
هي دلبر دلبر ديس وسي!!

جت موجن ۾ مهراڻ هجي،
۽ مينهن جي مانداڻ هجي،
جت چيتن ۾ چانداڻ هجي،
۽ لوين جي لالاڻ هجي،
جت جيڏين جا جنسار هجن،
۽ ساهيڙين سينگار هجن،
جت راڻين راڄ ڏڄاٽين جا،
بس! ساٿ هجن، سهڪار هجن،
جت بر ٿر بُوند بهار هجي، سو بندر بندر ديس وسي!!
او! وانگي وِڪ وڏايو جيئڻ هي، نئين سر دلبر ديس وسي!!
هي دلبر دلبر ديس وسي!!

جت تن من ۾ ٿون–ٿون بہ هجي،
۽ چنگن جي چُون–پُون بہ هجي،
جت پوئرن جي پوُن–پوُن بہ هجي،
۽ رڳ رڳ ۾ رُون–رُون بہ هجي،
جت جهانگين جي جُو–جُو بہ هجي،
۽ ڏونرن جي ڏوُ–ڏوُ بہ هجي،
جت گهر گهر اڳيان مال مِڙن،
گوُهن جي جتي گهوُ–گهوُ بہ هجي،
سو ڏيهہ ڏهيسر مُڙسن جو هي انچر–منچر ديس وسي!!
او! وانگي وِڪّ وڏايو جيئن هي، نئين سر دلبر ديس وسي!!
هي دلبر دلبر ديس وسي!!

جت چانديءَ هاٽا چيٽ هجن،
۽ ڪاهوڙين جا ڪيٽ هجن،
جت کُهرين ڪيتين ڪيٽ هجن
۽ پيلا پنيون پيٽ هجن،
جت هارين جي هونگار هجي،
۽ هنڌ هنڌ تي هُبڪار هجي،
جيئن پنهنجي ويڙهہ وطن ۾ يارو!
وِڪ وِڪ تي وٽڪار هجي،
جت ڪيچ ڪٽي مان روز ٿين، سو ڪينجهر ڪينجهر ديس وَسي!!
او! وانگي وِڪّ وڏايو جيئن هي، نئين سر دلبر ديس وسي!!
هي دلبر دلبر ديس وسي!!

جت لال لطيف جي لات هجي،
۽ سّچل جي سوغات هجي،
جت پيچ پني برسات هجي،
۽ وَس وَس وائي وات هجي،
"هوُهوُ" جو هُجي هُل هُل بہ جتي،
خوشبو ۾ ٻڌل گُل گُل بہ جتي،
جت پِٽ–ڏٽيءَ جي وائي هجي،
"سنڌوءَ جي هجي ٻُلبل بہ جتي"
سو سانگ سونهارن سپرين جو هي ساجهر ساجهر ديس وسي!!
او! وانگي وِڪّ وڏايو جيئن هي، نئين سر دلبر ديس وسي!!
هي دلبر دلبر ديس وسي!!

جت پانهيارين جا پول هجن،
۽ پيرُن پريل جهول هجن،
جت ٿوئر ٽِڪون پيا تول هجن،
هي ڏاتي مارو ڏول هجن،
جت پنهنواريون سپ پاڪ هجن،
۽ پاڳياٽيون بيباڪ هجن،
جي هنج هرڻ ۽ هيرا چا؟
پر حورن کان حُسناڪ هجن،
جت ماڻڪ موتي موڪ مِلن، سو ماجر ماجر ديس وسي!!
او! وانگي وِڪّ وڏاين جيئن هي، نئين سر دلبر ديس وسي!!
هي دلبر دلبر ديس وسي!!

جت ماروئڙا مستان هجن،
جڻ ساموندي طوفان هجن،
جت اعليٰ ڪئين انسان هجن،
جي مُلڪ مٿان قربان هجن،
جت سنڌيئڙا ”سرويچ“ هجن،
ءِ پائڻ وانگر پيچ هجن،
هِن سِنڌ سونهاريءَ ڌرتيءَ سان،
بس! پاٽل جن جا پيچ هجن،
سو پنهنوارن جي پڪڙن وارو پانوَر پانوَر ديس وَسي!!
او! وانگي وِکّ وڏايو جيئڻ هي، نئين سر دلبر ديس وسي!!
هي دلبر دلبر ديس وسي!!

❋

مارو زندھ باد قلندر – مارو زندھ باد

تون مروند جا اي مست ولي،
تون لال لڪي او آلِ علي،
مان تنهنجي پگن جي خاڪ ڪٽي،
اڪڙين ۾ وجهان اي گهوٽ گهٽي،

تون مستن ۾ ممتاز مٺا،
تون سنڌڙيءَ جو شهباز مٺا،
تون اندر جو آواز مٺا،
تون هِند سنڌ آهين ياد قلندر،
مارو زنده باد قلندر_مارو زندھ باد!

هي باباٽا پلوان اُٿيا،
بس! جهڙا ڪر طوفان اُٿيا،
هي ماٺهو مٽيادار اُٿيا،
ءِ جهوپن مان جونجهار اُٿيا،

هي سورهيه ءِ سرواڻ اُٿيا،
هي چيتا شينهنءَ چرياڻ اُٿيا،
هي ڏوتي ڏڦن ساڻ اُٿيا،
اڄ نر وڃائي ناد قلندر،
مارو زندھ باد قلندر_مارو زندھ باد!

هن پڙ ۾ پاپي پير رکي،
۽ وانگيئڙن سان وير رکي،
سو اهڙو ڪو آسان نہ آ.
يا اَڪّ ۾ اٽڪيل نان نہ آ.

هي ڏيهہ جبل ڪان ڏاڍن جو
جن ڏيل ڏڪايو ڏاڍن جو
جو ويري وانگين "واڍن" جو
سو چاڻ ٿيو برباد قلندر
مارو زندهہ باد قلندر_مارو زندهہ باد!

هت جن جن ماڻهن رت ڏنو
۽ سارو سوري سَت ڏنو
هت جن جن ماڻهن ڪنڌ ڏنا.
۽ سَگّها پنهنجا سَنڌ ڏنا.

هت جن جن ماڻهن جنگ لڙي،
۽ پنهنجو ورتو دنگ دڙي،
جن پنهنجو ورتو ننگ لڙي،
سي قومون ٿيون آزاد قلندر
مارو زندهہ باد قلندر _ مارو زندهہ باد!

هر ويري ڍيري ڪرٽو آ.
هي سنڌو رت سان پرٽو آ.
هت هنڌان هنڌان دودا ايندا،
"ٻِلوءَ" جهڙا جوڌا ايندا،

جوڌا وڙهندا جوڙي جوڙي،
ڊيهون هٽندا ڊوڙي ڊوڙي،
چڪي لاهي وٺندس چوڙي،
"ماري" مردهہ باد قلندر
مارو زندهہ قلندر_مارو زندهہ باد!

ڪٿ "ڪاتر" جو ڪڙڪات ٿيو
ڪٿ گهوپاتي گو گهات ٿيو
ڪٿ ڪات ڪهاڙي ڪڙڪي پيو
۽ مڪڙ جو ڪنڌ لڙڪي پيو

هي ڳاڙها ڳيرو گهوٽ اُٿيا،
۽ گهوٽ بہ چوٽان چوٽ اُٿيا،
ها ارڏا سي اڻ موٽ اُٿيا،
جن ديس رکيو آباد قلندر
مارو زندهہ باد قلندر_مارو زندهہ باد!

هو گيدي آ گن مشنن سان،
هي ڏهيسر وڙهندس ڏنڊن سان،
هو بزدل آ بمبارن سان،
هي شينهن گڙن گجڪارن سان،

هو راند نہ چاڙي پارن سان،
پيو اٿڪي اجرڪ وارن سان،
تن کيهر پٽ ڪنڌارن سان،
جي پاڳهين جو اولاد قلندر
مارو زندھ باد قلندر — مارو زندھ باد!

هن سنڌڙيءَ تان سر گهور ڪيا،
هي هيڻا سڀ شهزور ڪيا،
هت دشمن تنگبا پالن تي،
ءِ ڪانگ بہ لنوندن لاشن تي،

هي سنڌڙيءَ جا ”سرويچ“ اٿيا،
ءِ ننگر پونگر پيچ اٿيا
هي پختا پائي پيچ اٿيا،
جي پور ڪندا بيداد قلندر
مارو زندھ باد قلندر — مارو زندھ باد!

❉

ماهيءَ ماڪيءَ جي ڪرلار

بيت

دوها

ڪافيون

وايون

گيت

لوڪ گيت

بيت

پڇان پڇان ڏوُر، آديون آمن ڪارڻ،
جيئن جيئن وجان جيڏانهن، تيڏانهن رُڳا سوُر،
سڙيل هن سماج ڪيا، مونسان قهر ڪلوُر،
ديسين جي دستوُر، مونکي رت رئاريو!

※

وڏا ڪڍيو پار وينئي روئي سنڌڙي،
لائق لال لطيف کي، ڏي پرين سندا پار،
تہ وڍيا، چيريا، چِچريا، هي ماروئڙا مهندار،
مرضن ماريون مارُيون، جي لوياريون لڄدار،
جَر وهائن جهانگين جا، پيدا توڙي پار،
دل ۾ درد هزار، سانديو گهمي سنڌڙي!

※

ڪلهن متي ڪنڌ، رکيو سچيون راتڙيون،
ڀٽائي ۽ سنڌ، وينا روئن پارڻ ۾!

※

جيءُ ڀٽائي جيءُ، سائين والي سنڌ جا،
ٻُڌي عرض اسانجا، تون اچي اوڏو ٿيءُ،
سوا تنهنجي سپرين، سانگين لڳي سيءُ،
وانگين سندو "ويءُ" ڪنهن عمر آهي اُجاڙيو!

※

جيءُ ڀٽائي شاهہ، سائين والي سنڌ جا،
تنهنجيءَ سهٽيءَ سنڌ ۾، اڄ سانگين سُڪا ساهہ،
ڪامي، ڪاڇي، پڇري، ٿو ماروئڙين جو ماهہ،
وانگياڻين جي واهہ، واڳُن سندي وات ۾!

※

پايو ڳچيءَ ڳانهن، لاڪيٽي لطيف کي،
دردن سندي دانهن، سُڏڪيو ڏي پئي سنڌڙي!

※

ڀٽائي ۽ سنڌ، ڪنڌ گهرن ٿا قوم کان،
ڪو آهي ارجمند، جو ماءُ ۽ مُرشد کي مَڃي؟

※

اڄ بہ پنهنجي جُو جلي پيئي جانبو،
ڪامي ويئي جنهن سندي، خوشي ۽ خوشبو،
اڇي پيئي انهيءَ مان بيدادين جي بوُ،
ساٽيهہ مان "سرويچ" چئي، ويئي رونق روُ،
مُشڪ پري موءَ، ڪا، مانجهي آٽيو ملڪ ۾!

※

اڄ بہ پنهنجا ڪيٽ، ڪجن، ڪامن ساٿيو
ساري سونهن ڇڏي ويا، ڇهچ هئا چيٽ،
ساٽيهہ ۾ "سرويچ" چئي، اڄ لوياريون ٿيون ليٽ،
پُنيءَ لڳا پيٽ، پنهنجي پنهنوارن جا!

※

اڄ بہ پنهنجا ٻار، رُوئن ڳوڙها رت جا،
پٽڪن تتي ٻٽ ۾، هو بکيا ۽ بيمار،
هيڏي ساري لوڪ ۾، ٿيا لانجها ۽ لاچار،
اڱ اُگهاڙا، اَڻ پڙهيا، پُڇڻ کهڙي پار،
ويٺا ڏسو پار، اڄان ڪنهنجي آسري!!

❊

اڄ بہ مارو مير، ماري وڏا مامري،
سوگهو سنگهارن جو ٿيو سنگهر منجهہ سرير،
ڪلف ڪڙولا ڪنڌ ۾، ڪوڙين ڪِل ۽ ڪِير،
هلائون حمير، ور ڏيو وانگين تي ڪري!

❊

اڄ بہ ماروئڙيون، سِڪن سُڪئي ساهہ لئي،
ملن هر ڪنهن ماڳ تي، تنهي ڪي تڙيون،
راٽين روپ چڏي ڏنا، ۽ رويو ڪن رڙيون،
گوندر منجهہ گهڙيون، سرتيون گهارين ساٿيو!

❊

مارو ملڪ ملير جا، هئا هردم اوچي ڳاٽ،
ماريو ماروئڙين ڪي، اڄ عمر جي اوراٽ،
حاڪم هيٽن ساڻ ڪئي، تہ ٻڪر جيئن ٻوساٽ،
ٻُڌئي ٻوڙا ڪينڪي، ڪي ٻاڪارون ٻيراٽ،
سانگين تي "سرويچ" چئي، ٿيا سونٽن جا سوساٽ،
مارئي تنهنجي محل ۾، بند عمر هئي اڳواٽ،
وانگين ڪارڻ ويچاري ڪيا، لک ڪٽئي لولاٽ،
مون کي ڪاتي ڪاٽ، مارُن مارج ڪينڪي!

❊

مارن مارج ڪينڪي، تون هاديءَ لڳ حمير،
آءٌ تو وٽ آهيان، هت عُمر سپ اسير،
توٽي جنم جيل ڏي، توٽي وجهہ تڪبير،
اُف نہ ڪنديس ڪڏهن، اي عُمر ڄام امير،
مگر منهنجي مَارُن جي، توکي پارت ڪارڻ پير،
سانگين لئي "سرويچ" چئي، هت سِڪي ساهہ سرير،
ويجهو وڃ نہ وير، وانگين جي تون وار ڪي!

❊

وانگين جي تون وار ڪي، نا حاڪم لائج هٿ،
توکي پوتيون پايو، ڪريان مارُن ڪاڻ منٿ،
پرور ڪارڻ پرتي تو ڪي، پنهنوارن جي پٿ،
ستائي نہ "سرويچ" چئي، هو سانگياٽيون منجهہ سٿ،
هر هر ٻڌي هٿ، مارُن ڪارڻ مارئي!

❊

مارُن ڪارڻ مارئي، ٿي لائق ليلائي،
ڳل ڳراٽيون ڪيتريون، ٿي پاند عمر کي پائي،
وانگين ڪارڻ ويچاري، ٿي وَر ڏيو واجهائي،
سارو ڏينهن "سرويچ" چئي، سا اُپي اُونائي،
پوتيون ٿي پائي، پنهنوارن پسڻ لئي!

❊

پاندن پوتين جو نہ ٿيو ڪو عمر کي احساس،
سو ڪيائين سانگين سان، جيئن رڍن ۾ راڪاس،
سُڪي ويو "سرويچ" چئي، سنگهارن جو ساس،
ڏکن ڏيل ڏري چڏيو، هو اَنئي پهر اُداس،
گونگن جيان گُهمن پيا، منجهہ ويڙهيچا وسواس،
ڪيو ڪونہ قياس "عُمر" اوراڄن مٿي!

❊

عمر اوراڇن مٿي، نہ ڏنو ڏيان ذات،
ماري ماروئڙن کي، ڪيو ملڪ اندر مات،
ڪچڙ پچڙ ڪين ڏي، ۽ بند هر هڪ بات،
راڻيون رتولن منجهہ، ٿيون روئن ساري رات،
ساڙيوآ"سرويچ" چئي، اِن سورن جي سڪرات،
"لطيفاڻي لات"، ٿو "عدو" ڪوهہ عدو لئين!

❉

عمر تنهنجي اُهنج ڪان، ٿيون راڻيون رت روئن،
ماروئڙيون تہ ملير ۾،ٿيون ڪاتيءَ ريءَ ڪُسن،
سنگهاريون "سرويچ" چئي، اڄ ويچاريون وجهلن،
سانگي پنهنجي سنڌ ۾، ٿا سورن ڪان سُڏڪن،
جهانگيئڙا جيلن ۾ ٿا اَٿئي ٻهر پڇن،
سُهمن ۽ صدمن، ساڙيو سنڌيئڙن کي!

❉

ساڙيو سنڌيئڙن کي، اڄ عمر جي ارمان،
وڏي ويڙهيچن کي، بس ٻُپ ڪيائين ڳان،
جاڙ جفائون جهانگيئڙن تي، جا ڪوڙا جُرمان،
ڪلف، ڪڙولا_قابو ڪڙيون، تالا تاڪ زبان،
سنڌيئڙا "سرويچ" چئي، ٿيا سنڌڙيءَ ۾ مهمان،
ڪوڙئين لڳن ڪان، مٿن ماروئڙن کي!

❉

دوھا

ماندا ماندا، اَپرا اَپرا، ساڻا ساڻا سيڻ سندام!
ورهن ڪان ڪنهن ويل وِهاڻيا، وانگيئڙا جي هي وريام!!

❉

هيڻا هيڻا، جهيڻا جهيڻا، ٻارڻ تن تي ٻيڻا ڙڻي!
لوڪ سڄي ۾ لڄجن لرزن، لِڪ لِڪ ۾ لاڪيڻا ڙڻي!!

❉

سانگيئڙا هي سانٻيئڙا هي سارو ڏينهن ڏک سور چرن!
ڳٽتين ڳوهيل ڳوناڻا ٿا، ڳاراڻي ۾ روز ڳرن!!

❉

راتيون جاڳن، رُتيون جاڳن، رت ولوڙن روزيءَ لئي!
پوءَ بہ نہ پوري پيٽ پٽئي جي، پورهيو اهڙو ڪڏ ۾ پئي!!

❉

جهنگن ۾ ٿا سنگ پچائن، سوني سهڻي رنگ ڏسو!
پوءِ بہ هڻي هي ڏيهہ تنهي کي، ڏيهاڻي پيو ڏنگ ڏسو!!

❉

پاڻ کي ساڙي نانگ لتاڙي، اَنن جا اَنبار ڏنئون!
ڏاڍن جي هن ڏيهہ ۾ تن کي، پوءِ بہ ڏاڍي مار ڏنئون!!

❊

سرديون گرميون سِرتي سهندي، ڪيڏا ڪپهہ جا ڍير ڪيئون!
پر واهہ وڏيرن جو هي وڙ جو تن سان ويتر وير وڌئون!!

❊

کوڏارون ۽ ڪيڙون هٽندي، ڪُلها جگر ۽ ڪنڌ چِنان!
سرديءَ جي سيءَ ساڙيا سانگي، سينا سِر ۽ سِنڌ سُڪانِ!!

❊

بيگارن جي باهہ ۾ سڙندي، بيٺ ۾ پئجي ويانِ ٻنا!
سائين منهنجن سانگين آهن سچ پچ سهسين سور سٺا!!

❊

ڇا جون عيدون، ڇا جا ميلا، مارو مانيءَ لئي مجبور!
”ڏوڙ پوئي ڙي دنيا“، تنهنجو دردن ڀريو آ دستور!!

❊

ڇاجون خوشيون، ڇاجون شاديون، ڇاجا هي پر ڍُهل دَمام!
ماروئڙن جي مَنهَن ۾ بس، متو رهي ٿو پيو ماتام!!

❊

ساماٽيلون ڏيئون تن جي گهر ۾ گهوڙا ڙي! نانگيون!
ظالم زردارن جي مُنهن تي مَلجن ويهي ڪي دانگيون!!

❊

چندن ڪنوٽن جهڙيون تن جون، زالون ليڙن منجهہ لڄي!
”يا تہ ڀنيور کي باهہ ڏجي“ يا مُنيون پيڙي وججي پڄي!!

❊

پيارا پيارا پٽڙا تن جا پلپل پورن منجهہ پچن!
هوڏي زردارن جي محفل ۾ ٿيون ناريون روز نچن

❊

نرمل نرمل نياڻيون تن جون پوتيءَ هڪ لئي پار ڪڍن!
هوڏانهن زردارن جون زالون هيرن جا ٿيون هار وجهن!!

❊

هيڏو هي ڏس تنهنجي دنيا ۾ ويو مچي انڌير الا!
رهندو اهڙي راڄ ۾ آخر تون ئي ٻڌائج ڪير ڀلا!!

❊

زردارن جون زالون آهن مسڪينن جون مائون ڙي!
مسڪينن جون زالون زردارن جون محبوبائون ڙي!!

❊

پنهنوارن جا پُٽڙا ڏيئون علم ڪنان محروم ٿيا!
ماڻهن جي هن ميڙ ۾ هو معصوم ڏسو مظلوم ٿيا!!

❊

پير اسانجا جا پٽيل پنهنجي پيٽ جا پوڄاري!
قوم ويچاري کي تہ هنيو تن هاڃن ۾ آ هيڪاري!!

❊

”شاهہ“ اسانجا شيل شڪارن جا تہ وڏا شوقين ٿيا!
قوم جو اونو ناهن ڪو هو ناٽي تي نابين ٿيا!!

❊

مير اسانجا ميخانن ۾ مستيءَ ۾ مدهوش ڏسون!
قوم سندي ڪم ڪار ڪنان سي راڻا ٿا روپوش ڏسون!!

❊

واڳهہ وڏيرا قوم وطن جا ويري، ويري، ويري، ڙي!
ماروئڙن ڏي نيّت تن جي ميري، ميري، ميري ڙي!!

❊

ڪامورا هن ڏيهہ سندا ٿا ڏينيوءَ وانگر ڏَنگ هڻن!
قوم جو ڪنڌو هيڪاري سي ڪاٽا وينا روز ڪٽن!!

❊

واپارين جو وارو آهي، خوب ملاوت اگهّہ وڏا!
هيٺن ماڻهن جا سي ڪائي ويڙا رت چم ماس هڏا!!

❊

ملان مئلن جيئرن جون هت ٻيڙيون وينا ٻوڙين ڙي!
ڦيٽن ڏاڳن سان ڏس سانگين جون پيا سيرون چوڙين ڙي!!

❊

خوب خوشامدڙيا ڪي شاعر قوم جي ٻيڙي ٻوڙڻ ۾!
ڪوڙ جي ڪوڏين خاطر آهن پورا بغلن ٺوڪڻ ۾!!

❊

ايڊيٽر ڪي قوم جي اکين پيا وجهن ڏس ڌوُڙ ميان!
سچّ کي سوريءَ چاڙهڻ خاطر ڪوڙئين چاپن ڪوُڙ ميان!!

❊

هي هيڏو سارو دوکو دنيا ۾ ڪيئن سانگي ساهہ کڻن!
هي سڀ ماڻهو گڏجي مارن کي ٿا هاڃي منجهہ هڻن!!

❊

سچا شاعر صدين تائين سڏبا پيا ”سرويچ“ هتي!
دوها هي ڏُک پريا تنهنجا پڙهبا پيا ”سرويچ“ هتي!!

❊

ڪافي

جلي پئي ڪا جيجل، جُهريل جهوپڙيءَ ۾.
حياتي ٻَلا تي، آ ڇهتيس نڙيءَ ۾!
ويس ماس سارو هڏن تي سُڪي ڙي،
گرهه ري تہ گهوڙا گجر تي گُڪي ڙي،
پيئي سا چوڙيلي، چُرڻ کان چُڪي ڙي،
روئي رتّ ريتو سا هر راتڙيءَ ۾.
جلي پئي ڪا جيجل، جهريل جهوپڙيءَ ۾!
نڪا ليڙ آهيس لِڱن تي سڄي ڙي،
بنا اَن داڻي تيس ٻُت پڄي ڙي،
سڙي سيءَ اُس ۾ سا ويئي سڄي ڙي،
رهيو مس پَسَهه تس وڃي پاپڙيءَ ۾.
جلي پئي ڪا جيجل، جهريل جهوپڙيءَ ۾!
ٽُتي سَنڌ تنهنجا پيا سَنڌ کان ڙي،
هڃي ويئي سا هاڃن ۾ هنڌ کان ڙي،
ڪڙهي ماس ويڙس ڪُلهي ڪنڌ کان ڙي،
وڏا ڊام پئجي ويس ڊونگڙيءَ ۾.
جلي پئي ڪا جيجل، جهريل جهوپڙيءَ ۾!
سوين سور "سرويچ" سِرتي سنائين،
سدا لڄّ ليڙن ۾ پنهنجي لڪائين،
وڏا ڏاڍن جا هر ڏينهن ڏنا ئين،
رکيئين سنڌ جو تہ ٻہ پرم پونگڙيءَ ۾.
جلي پئي ڪاجيجل، جهريل جهوپڙيءَ ۾!

*

ڪافي

غير هٿي وڃ دور الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان،
غيرت مند غيور الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

هوش سان منهنجي ڳالهہ سڄي سڻ،
توکي تہ ڏيندس ڪين ڪڏهن پڻ،
اِنچ وطن جو مُور الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

سنڌ جي هرهڪ چيز پياري،
سون هجي يا هوئي واري،
واري بہ اُن جي نُور الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

ڪين اُنهيءَ تي ڪجهہ بہ سهان ٿو
عشق ۾ تنهنجي مست رهان ٿو
مست رهان مخمور الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

راهہ انهيءَ جي جو پيي روڪي،
خوب لڳايان تنهن کي ٺوڪي،
اڪين منجهہ اَنبوُر الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان،

موت کان ماڳهين ڪين مُڙان ٿو
توب بمن ۾ ڊوڪي گهڙان ٿو
مات ڪريان مغرُور الا!مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

زور زبر جو موڙي چڙيان ٿو
ناس ڪري ۽ توڙي چڙيان ٿو
غيرن جو تہ غرور الا!مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

جوش منجهان جڏهن ڪاهہ ڪيان ٿو
فوج سَجيءَ مان پار پوان ٿو
پار بہ پهرين پوُر الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

تيغ هلايان، تِير وسايان،
فوج عدوءَ جي ڪوڙ ڪپايان،
چوٽ ڪيان پرپوُر الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

سنڌ وطن جي لاڪ لڙان ٿو
جنگ ۾ جنسي شينهن گُڙان ٿو
ڏيهہ ڏڪايان ڏوُر الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

جانِ عدوءَ جي مون کان جلي ٿي،
هاڪ جهان ۾ منهنجي هلي ٿي،
ملڪن ۾ مشهوُر الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

هوش رکان ٿو ”هوشوءَ“ وارو
جوش تہ ”دودي“، ”بلّوءَ“ وارو
سَنڌ ڪندوسين سوُر الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

سنڌيئڙا ”سرويچ“ سپيئي،
جانِ سان کيڏن، جُنگ اٿيئي،
ٻالڪ، پوڙها جهوُر الا! مان سنڌ وطن جو سانگي آهيان.

❋

ڪافي

عُمَرَ هن ڏاڍ تنهنجي ڪان، ويو آ، ٿر سڄو ٿڙڪي،
سٻاجهن سانگين تي چڙھ-قيامت ڪا اچي ڪڙڪي.

نہ هيڏيون ڪنهن ڪڏهن ڪييون-پنهنواريون قيد ۾ پييون،
انهيءَ ڏهڪاءُ ڪنان ويئيون-ڏنارن جون دليون ڌڙڪي.

ڪڏهن چاريم پهون پهري-پيم زنجير اڄ زهري،
ڪِرن شل ڪوٽ سپ قهري-ٿِماڙيون هي پَوَن ٿڙڪي.

پِٽن پاسي پليرين سان-کُنييون ڪاڏم ڪٿيرين سان،
پٽيم گولون گگيرين سان-ڏکهين لامن مٿان لڙڪي.

ڳنوارين جا تہ ڳڻ ڳايو-روئان ”سرويچ“ سِر نايو،
اچا تائين نہ ڪو آيو-مٽن وانگين منجهان وڙڪي.

❋

ڪافي

ڪي هوشو ڪي دودا، ڇٽيو جيڏڙيون ڙي،
ڪي ”بلّوءَ“ ۽ بانڪا، ڇٽيو جيڏڙيون ڙي!
هجي ديس جن کي پَسهه ڪان پيارو
وِڙهن ويرين سان ڪري وير وارو
ڏسن ڪين ڪڏهن، ڪو سانوڻ سيارو
سي ڳيرو ۽ ڳوڏا، ڇٽيو جيڏڙيون ڙي،
ڪي هوشو ڪي دودا ڇٽيو جيڏڙيون ڙي!
ڏيو تن کي پينگهن ۾ لوڏي هي لوليون،
ڇٽيءَ ۾ ئي تن کي ٻُڌايو هي ٻوليون،
تہ دشمن کي ماريو هڻي گُرز گوليون،
سي جرنيل جوڌا، ڇٽيو جيڏڙيون ڙي،
ڪي هوشو ڪي دودا ڇٽيو جيڏڙيون ڙي!
ڪهاڙين سان ڪوڏيا، ڪڏندا اچن جي،
لنين لوڙهين ساڻ، لڏندا اچن جي،
۽ ميدان ۾ مانجهي ٽڏندا اچن جي،
سي ڪرنيل ڪوپا، ڇٽيو جيڏڙيون ڙي،
ڪي هوشو ڪي دودا ڇٽيو جيڏڙيون ڙي!
اُهي لال سانديو لڙن سنڌ لئي جي،
رکي سِر ترِيءَ تي وڙهن سنڌ لئي جي،
جيئن سنڌ لئي جي، مرن سنڌ لئي جي،
سي ”سِرويچ“ سوڍا، ڇٽيو جيڏڙيون ڙي،
ڪي هوشو ڪي دودا ڇٽيو جيڏڙيون ڙي!

❋

ڪافي

سنڌڙي توتان گهور ٿيان، او سِرويچن جي سُرخ زمين،
توتان سِر ۽ ساهہ ڏيان، او سِرويچن جي سُرخ زمين.

تون ۾ اکڙيون کوليم،تو ۾ هوش سنڀاليم منهنجي ماءُ،
تنهنجي سائيءَ ڌرتيءَ مان پڻ، سُندر سُندر آيم ساءُ،
تنهنجي جذبي هيٺ جيان، او سرويچن جي سُرخ زمين،
سنڌڙي توتان گهور ٿيان........

ٽڏڙو ٽڏڙو صاف ۽ سُٿرو منهنجي مَن لئي آ اڪسير،
ماکيءَ مصريءَ کان بہ ملّذ، منڙو جهڙو مينهين کير،
تنهنجو پاڻي پاڪ پيان، او سرويچن جي سُرخ زمين،
سنڌڙي توتان گهور ٿيان........

تنهنجي هنج هندوري وانگر، جنهن منجهه جهوٽا کاڌم جام،
تنهنجي جوت تي جاڳي جاڳي، نيٺ نہ ايندو ٿم آرام،
تنهنجي پڳ تي ساهہ پٽيان، او سرويچن جي سرخ زمين،
سنڌڙي توتان گهور ٿيان........

منهن متي ۾ مَليان تنهنجي، مُشڪ ڪان وڌ جا آهي مِٽي،
سيني تنهنجي تي ڏيان سڪرون من کي ناريان ڪجهه نہ مِٽي،
سينڌ سنڌءِ تي سجدا ڏيان، او سرويچن جي سُرخ زمين،
سنڌڙي توتان گهور ٿيان.......

تو ۾ دودو دريا خان ۽ ”هوشوءَ“ جهڙا شينهن هزار،
توتان ڪونڌر ڪنڌ ڏين جي، ناهي تن جو انت شُمار،
تن کي صبح شام سڏيان،او سرويچن جي سُرخ زمين،
سنڌڙي توتان گهور ٿيان........

توسان پختا پيچ پيا، ”سِرويچ“ سڏايان جيجل ڙي،
تنهن جا ڳُڻ ۽ ڳالهيون، ڳلين ۾ پيو ڳايان جيجل ڙي،
توسان نباهي نينهن نيان، او سرويچن جي سُرخ زمين،
سنڌڙي توتان گهور ٿيان........

❊

ڪافي

منهنجي منڙي ملڪ تي، موجون ملهاريون هوُنِ شال!
ٻاڳين جي ”ٻوُن“ متي، ٻوندون ٻهاريون هوُنِ شال!

ڏيهہ ساري ۾ نہ ڪوئي، ڪِٽ هجي ڏوتي ڏکيو
سادڙا سانبي ڳذارن، جيئن سدا سنهجو سُکيو
سانگين جي سيم جون ساريون ئي ساريون هوُنِ شال!
مُنهنجي منڙي ملڪ تي........

ٻانهن لوڏي ٻاگهيون، ٻانهين سان ٻنين ۾ گُهمن،
لال لوين جون ليارن ۾ ٻڏي لوڏون لُڏن،
سينڌ سُرهيءَ ساڻ ساٿيهہ ۾ سنگهاريون هوُنِ شال!
منهنجي منڙي ملڪ تي.........

جوت جهِر مِر سان جڙيل جهانگيرن جي جوُ جوُ جوُ هجي،
گهر اڳيان گُجرون مِڙن گوهن جي گهوُ گهوُ گهوُ هجي،
کنڌ هيڏي ساڻ ڪانڌن سان ڪنواريون هوُن شال!
منهنجي منڙي ملڪ تي...........

عام ڪي اُلڪو نہ اونو آب داڻي جو هجي،
پاڳ بالا ۽ بلند پاڳين جي پاڙي جو هجي،
ڌڻ چرن ڌاجور تي ۽ خوش ڌنارون هوُن شال!
منهنجي منڙي ملڪ تي.........

شاهہ جون وايون وٿاڻن ۽ وڻن ۾ گونججن،
بيت ساڻون جا مٺا جهر جهنگ ۾ جهونگارجن،
روز ريجهون ۽ رهاڻيون، روح واريون هوُنِ شال!
منهنجي منڙي ملڪ تي........

مرض مهنگايون مڙئي مارن ڏي ماڳهين مُنهن نہ ڪُن،
صاف دل ”سِرويچ“ سانگي، سپ سُکيا ساوا هجن،
ڏيهہ ساري ۾ تہ ڏينهاڙي، ڏياريون هوُن شال!
منهنجي منڙي ملڪ تي........

❊

ڪافي

روز سهي سنڌ سوُر الا! سنڌي ڊولڻ،
اڄا ويٺا ڏسو، خوش ٿي پيا ڪلو! يرا حيف اَٿوَ.

ساريو سُهاڳ پنهنجو روئي نماڻي،
ماري مرض ڪئي آهي چُور الا! سنڌي ڊولڻ،
اڄا ويٺا ڏسو، خوش ٿي پيا ڪلو! يرا حيف اَٿَوَ.

جنهن جيجل ڏنيون لوليون لاڏ منجهان،
اُن تي ظالم ڪئي آ گهوُر الا! سنڌي ڊولڻ،
اڄا ويٺا ڏسو، خوش ٿي پيا ڪلو! يرا حيف اَٿَوَ.

ويرين ڪي تہ يارو وَرَ ڏئي هٽون اڄ،
اَکين منجهہ اَنبور، الا! سنڌي ڊولڻ،
اڄا ويٺا ڏسو، خوش ٿي پيا ڪِلو! يرا حيف اَٿَوَ.

سنڌڙي ڪان سِر ڪير جهليندو،
”سرويچ“ مرڻ منظور الا! سنڌي ڊولڻ،
اڄا ويٺا ڏسو، خوش ٿي پيا ڪِلو!يرا حيف اَٿَوَ.

❊

ڪافي

ڏنارن ري هتي منهنجي، لڱن دل ۾ پيا دم دم ڏَڪ،
پَون چوڙيلين ڏاران، ٿا چم ۾ چِير دل ۾ چَڪ!

هِنيون جيڏين سان هُت هيري، پِٽن پر پاس هر پيري،
ڦُلن ڦرهين تان ڦر ڦيري، ڦڪيم ڦوڳن جا ڦوُڪي ڦَڪ!

ڏنارين جو چوان ڇا دم، هوُ سيرت سونهن ۾ سالم،
هوُ حورون هيچ ڪن هڪدم، اچن اوڍي جڏهن اَجرڪ!

ٻنين ۾ ٻاجهري نِسري، مٺا آپون جيهي مصري،
مڙيئي ميوا وڃئي وسري، مٺي ڪائي ڏسين جي مَڪ!

هيءَ سِڪ ”سرويچ“ ٿم سانڍي تہ مِٺ مُئيءَ جا ٿين ڪانڌي،
ءِ پوري مڙهہ سندم سانبي، رکن ڏوٿي هٿن سان ڏَڪ.

❋

ڪافي

وسايو ڙي! بادل ٽڏي بوُند بوُند!

وطن جا تہ وڙڪي گهمون گهيڙ گسڙا،
سڄڻ ساڻ ڳايون وچينءَ ويل ولڙا،
ڪريون ريلڙين ۾ ويهي راند روُند،
وسايو ڙي بادل ٽڏي بوُند بوُند!

وٿون واس وس جا وڃي وِيءَ ور ۾،
مٺا کير ماهيا پِيون ٿاڪ ٿر ۾،
ڪُڏون لِڪلڪوٽي حبيبن سان هوُند،
وسايو ڙي بادل ٽڏي بوُند بوُند!

ٿئي ڏيهہ ڏُکيو تہ خوشحال سارو،
وري وانگين جو وري شال وارو،
لهي ڪاهوڙين تان ڪپت ڪنونس ڪوُند،
وسايو ڙي بادل ٽڏي بوُند بوُند!

وڃي سنڌ ”سرويچ“ سنيگار جي جيئن،
هلي هير هر پار هُٻڪار جي جيئن،
ٿئي سائو ساٽيهہ ورن واءُ وَهوُند،
وسايو ڙي بادل ٽڏي بوُند بوُند!

❋

ڪافي

سدا والي وسائج هي، وطن منهنجي ولهارين جو.
ڏسان جنهن ۾ نہ شل آئون، متل منڊل ملهارين جو.

لهي سڀ ڏنجهہ ڏولائو ٿئي مارن سان ميلائو
پَسان ساٽيهہ سُکيو سائو سندم سورهيہ سنگهارين جو.

هينئن تان سڀ لهي هورو، ٻڏان هر ماڳ تي مورو،
اچي ڪو دور ۾ دورو، دُکن ماريل ڏنارين جو.

جبل جهنگل کي برسائين، رِڻن جي رونقون لائين،
الاهي ڪر الله سائين، تون اَن پاٽي پنهوارين جو.

ڏسان ”سرويچ“ ساڙيهہ ۾ اُتر، تر، لاڙ ڪاري ۾،
اجان ئي ڏيهہ ساري ۾، اُچو ڳاتو ڳنوارين جو.

❊

وائي

سرتيون! پڇو جي سچ! وو الا،
منهنجو مرڻ جيئڻ سڀ سنڌ سان.

مون تي منهنجيءَ مادر جا ميان! ڳُڻ تہ ڳڻڻ ڪان ڳچ وو الا،
منهنجو مرڻ جيئڻ سڀ سنڌ سان.

سنڌڙيءَ تان سِر گهورڻ خاطر، عاشق ڪُڏندو اچ وو الا،
منهنجو مرڻ جيئڻ سڀ سنڌ سان.

”مرسون مرسون سنڌ نہ ڏيسون“ نعري انهيءَ تي نچ وو الا،
منهنجو مرڻ جيئڻ سڀ سنڌ سان.

جيسين جيئندس پرندو رهندو، من ۾ اِهو ئي مچ وو الا،
منهنجو مرڻ جيئڻ سڀ سنڌ سان.

قول انهيءَ ۾ قادر جاٽي، ڪوڙ نہ آهي ڪچ وو الا،
منهنجو مرڻ جيئڻ سڀ سنڌ سان.

ساري حياتي ”سرويچ“ ميان تون، پوُر انهيءَ ۾ پچ وو الا،
منهنجو مرڻ جيئڻ سڀ سنڌ سان.

❊

وائي

سونهي نانءُ سونهاري سان ٿو ٿاريلين جو ٿاڪ،
الا! هي ٿاريلين جو ٿاڪ.

جڳ سڄي ۾ جَهرڪي مَرڪي هرهنڌ جنهن جي هاڪ،
الا! هي ٿاريلين جو ٿاڪ.

جنهن جي خاڪ ڪٿوري جهڙي، جنهنجو پاٽي پاڪ،
الا! هي ٿاريلين جو ٿاڪ.

پاڪ بنايئين پاڙي وارا، پاڻ اڳيئي پاڪ،
الا! هي ٿاريلين جو ٿاڪ.

جنهن جي جوڌن دودن جي آ، دنيا اندر ڌاڪ،
الا! هي ٿاريلين جو ٿاڪ.

”هوشو“ جنهن جو هاڪارو ۽ ”حيدر“ هيبتناڪ،
الا! هي ٿاريلين جو ٿاڪ.

سينڌ پٽين سان ساهيڙيون جِت، پاڳياٽيون بيباڪ،
الا! هي ٿاريلين جو ٿاڪ.

مِٽّي جنهن جو مُشڪ ۽ عنبر، خوشبوءَ واري خاڪ،
الا! هي ٿاريلين جو ٿاڪ.

ور ور ڏيئي تن تي يارو، ويري ڏي پيو واڪ،
الا! هي ٿاريلين جو ٿاڪ.

سانگي سپ ”سرويچ“ انهيءَ جا، دؤلهہ دهشتناڪ،
الا! هي ٿاريلين جو ٿاڪ.

❊

وائي

مارو منهنجا ڍول، سانگي منهنجا ڍول،
سي ڪيئن وساريان سيڻ آئون.

ماڪي مصريءَ کان پِي مِٺڙا، ٻاٻاڻن جا ٻول،
سي ڪيئن وساريان سيڻ آئون.

وِهان وڏاٽي ويس انهن جو، لوبون لاک رتول،
سي ڪيئن وساريان سيڻ آئون.

لوين ۾ هُت لوياريون ائين، جهڙي پڪل ڪا گول،
سي ڪيئن وساريان سيڻ آئون.

مانڌاٽيون، مَٿ، ماٽيون، تن جون ٽيئي ٽنڊيلا ٽول،
سي ڪيئن وساريان سيڻ آئون.

گُرڙن، گولن، گگرالين مان جهانگين پريا جهول،
سي ڪيئن وساريان سيڻ آئون.

ساٽيهہ ۾ ”سرويچ“ سدائين، عيدون عيش آَلول،
سي ڪيئن وساريان سين آئون.

❊

وائي

وِيَڙم نيڻ سُڪي،
ڳوڙها ڳلن تان ڳاڙي ڳاڙي.

ڇُوڙيلين ۾ چونرن لاءِ، ٽيبس چوُر چُڪي،
ڳوڙها ڳلن تان ڳاڙي ڳاڙي.

پنهنوارن ڪا پيرُن جي لَپ، مُٺيءَ ڏي ڪانہ مُڪي،
ڳوڙها ڳلن تان ڳاڙي ڳاڙي.

ٻاٻاڻن ڪان ڪانہ ملي ٿم، ٻاجھہ سندي اوا ڪابہ ٻُڪي،
ڳوڙها ڳلن تان ڳاڙي ڳاڙي.

ساعت ۾ ”سرويچ“ پُڄان من، ڍاٽين پاس ڍُڪي،
ڳوڙها ڳلن تان ڳاڙي ڳاڙي.

❋

وائي

ساري سپ تہ ڇمار
آئون ساهہ گهوريندس سنڌ تان.

جيئي جيجل سنڌڙي، اِيءَ ٿَنَ منجھہ روز تنوار،
آئون ساهہ گهوريندس سنڌ تان.

سوُنَهِن پنهنجيءَ ”سيم“ ۾ سارو ڏينهن سنگهار،
آئون ساهہ گهوريندس سنڌ تان.

سيڪي ڪائن سنگڙا، هو ٻهراڙيءَ جا ٻار،
آئون ساهہ گهوريندس سنڌ تان.

لوئيارن جي آهي لڳي، اڄ لوُن لوُنءَ منجھہ لغار،
آئون ساهہ گهوريندس سنڌ تان.

سنڌڙيءَ ۾ ”سرويچ“ ڏسان شل، ساوڪ سونهن سُڪار،
آئون ساهہ گهوريندس سنڌ تان.

❋

وائي

سُرها سيڻ سنگهار،
آئون ماڙين تي ڪيئن مَٺيان؟

پوُئي ٻڌم ڀَساهه سان، پڪا ۽ پنهنوار،
آئون ماڙين تي ڪيئن مٺيان؟

درد ڏُکايم دونهان دل ۾، دَم دَم ياد ڏنار،
آئون ماڙين تي ڪيئن مٺيان؟

نيڻ ٺمايم ننڊ ۾، سُئڙم رات سنپار،
آئون ماڙين تي ڪيئن مٺيان؟

ويل نہ وسرن هيڪڙي هو وانگيئڙا وينجهار،
آئون ماڙين تي ڪيئن مٺيان؟

اڄ بہ نڪري اُن ريءَ اندر مان اوچنگار،
آئون ماڙين تي ڪيئن مٺيان؟

❉

وائي

مِٺ نہ موٺيم ڪوئي، حال وڃايم روئي،
ماڙين مَاري مارِي آهيان.

لاڪيٽن جي لاءِ لُڇندي، ليڙون ٺيئڙم لوئي،
ماڙين مَاري مارِي آهيان.

وار نہ ويڙهيانديس هي ڪڏهن، ڏنارين ري ڏوئي،
ماڙين مَاري مارِي آهيان.

ڏوٿين مونڏي ڪانہ مُڪي، ڪا ڏونئڙن سندي ڏوئي،
ماڙين مَاري مارِي آهيان.

جو سائينءَ لکيو "سرويچ" ادا هت، لوڙيان ويٺي سوئي،
ماڙين مَاري مارِي آهيان.

❉

وائي

هردم هَنيڙا يار،
ڏونگر ڏاڍا ڏنگ ڏُکيءَ کي.

هينئڙي ۾ هِت هوتن جا تيا، مون کي هئول هزار،
ڏونگر ڏاڍا ڏنگ ڏُکيءَ کي.

پٽرپٽ جا پيرن مان ويا، اُکري آرو پار،
ڏونگرڏاڍا ڏنگ ڏُکيءَ کي.

ڏِيل ڏهيون تي ويڙهه سارو، ووڙيندي وٽڪار،
ڏونگر ڏاڍا ڏنگ ڏُکيءَ کي.

ساٿي تي "سرويچ" سان منهنجا، صاحب ربّ ستار،
ڏونگر ڏاڍا ڏنگ ڏُکيءَ کي.

❊

وائي

ڏاڍا لڳرم ڏينهن،
سرتين ڏاران ڪوٺ ڳڙن ۾.

گوندر گانئون دل ۾ پاتيون، گهوڙا گهاريان ڪيئن؟
سرتين ڏاران ڪوٺ ڳڙن ۾.

بادل مان برسات وسي جئين، اکڙيون برسن ائين.
سرتين ڏاران ڪوٺ ڳڙن ۾.

جيئن جيئن تاڙو روز تنواري، تن تو تڙپي تيئن،
سرتين ڏاران ڪوٺ ڳڙن ۾.

سپني ۾ "سرويچ" ڏٺا تم، مارن پاسي مينهن،
سرتين ڏاران ڪوٺ ڳڙن ۾.

❊

وائي

رتڙو روئان پيئي زار،
رانجهن يار رُسي وئين ڇا کان.

مون نہ اجا سِڪ لاٿي تومان، ويهي ڪا وينجهار،
ڍولڻ يار رُسي وئين ڇا کان.

تو ۾ منهنجي من جو آسون، هُئڙيون هوت هزار،
راڻل يار رُسي وئين ڇا کان.

مون تي ڇاتو منهنجي ٿيندين،دل جو تون ئي هار،
دلبر يار رُسي وئين ڇا کان.

معاف ڪجانءِ منهنجا مِنٿڙا، مونڏي جا بہ ميار،
محسن يار رُسي وئين ڇا کان.

تنهنجي ٿي ”سرويچ“ کي آهي، پلپل ۾ هت روز پچار،
سوڍل يار رُسي وئين ڇا کان.

گيت

سانوڻ جا هي ڏينهن سَدورا،
جن ۾ من تو ڳائي مورا!

محبت پريا مينهن وسن ٿا،
نئين سِر نندڙا نينهن جمن ٿا،
پِرت پَلر جو پاٽي پيئو
ڳلّ ڪري ٿي ڳورا ڳورا،
سانوڻ جا هي ڏينهن سَدورا!
جن ۾ من تو ڳائي مورا!

تڏڙيون تڏڙيون برسن بوُندون،
پونئر ولين تان ڪن ٿا پُون پُون،
ويل وچينءَ جو وندجن ويهي،
پيار پرينءَ سان ڪورا ڪورا،
سانوڻ جا هي ڏينهن سَدورا!
جن ۾ من ٿو ڳائي مورا!

سُرها سُرها واس وٽن ۾،
جانب پهرن جام ڏٽن ۾،
منڙا تن جا ٻول ٻُڌڻ لئي،
هينئڙي ۾ ٿئي هورا کورا،
سانوڻ جا هي ڏينهن سَدورا!
جن ۾ من ٿو ڳائي مورا!

پيارا پيارا پيار وڏن ٿا،
وِرهن جا واپار ٿين ٿا،
بيت برهہ جا بِينن تي پوءِ،
چَن ۾ ڳائين چوکر ڳورا،
سانوڻ جا هي ڏينهن سَدورا!
جن ۾ من ٿو ڳائي مورا!

❊

گيت

سُندر سُندر صاف سونهارو،
جڳ سڄي جي اک جو تارو،
نانءُ ڀَلي سان، ناميارو سو،
آهي ديسان ديس!
الا! شل جيئي پنهنجو ديس!

وٽندڙ وٽندڙ ڏاڍو والله،
وڏندو رهندو انشاءَ الله،
مرڪو مورک ميري من سان،
ماپيو پيو ماپيس!
الا! شل جيئي پنهنجو ديس!

جنهن ۾ قُرب ڪچهريون پياريون
جنهن ۾ ميلا موج ملهاريون،
جنهن جي ماٺهوءَ ماٺهوءَ ۾ آ،
الفت جي آبيس!
الا!شل جيئي پنهنجو ديس!

هيرون ۽ هُبڪارون جنهن ۾
ٽڪلن لئي ٽڏڪارون جنهن ۾
وڻ وڻ واس ڪتوريءَ جي سان،
ور ور ڏيو واسيس!
الا! شل جيئي پنهنجو ديس!

مارو موج ملهائن جنهن ۾
گل ڦل جام لڳائن جنهن ۾
هِيرن موتين سان هر نينگر،
چانيو پئي چانئيس!
الا!شل جيئي پنهنجو ديس!

سانوڻ توڙي سياري سائين،
آڏين آڏين راتين تائين،
هرڪا ڳوري ڳاٽ اُچي سان،
ڳِيئن ۾ ڳائيس!
الا!شل جيئي پنهنجو ديس!

جنهن جون ريتون رسمون پنهنجون،
جنهن جا راز ۽ رمزون پنهنجون،
جنهن جي جهانگين وانگين جو آ،
وهوا جهڙو ويس!
الا!شل جيئي پنهنجو ديس!

گِجّ ۽ ڪنجرا، چُنڙيون چولا،
سچ پچ لاهن اندر اولا،
چندن وانگر چمڪن جنهنجا،
اَجرڪ لُنگي کيس!
الا!شل جيئي پنهنجو ديس!

هرڪ گُجري چاڙهيو گوڏي،
لاڏ منجهان پئي تنهن کي لوڏي،
هرڪ سوڊو ساهه برابر،
سارو ڏينهن سانديس!
الا!شل جيئي پنهنجو ديس!

ڪافين، واين، بيتن سان ڏس،
نظمن، غزلن، گيتن سان ڏس،
ساور ڏينهن ”سرويچ“ هتي پيو،
سهڻو سينگاريس!
الا!شل جيئي پنهنجو ديس!

❋

گيت

آڪڙيون ائين نہ نايو نارا!
آڪڙيون جهليو لُڙڪن لارا!

پلپل چو ٿيون هاريو پاٽي،
ايندا دلبر اڄ يا صبحاٽي،
لهندا هڪدم هؤل هينئين تان، دوست پسي دلدارا!
اکڙيون ائين نہ نايو نارا!

دم دم ۾ پيا درشن ٿيندا،
وِرهه وڇوڙا وڃي ويندا،
ڪامل ايندا ڪوڏ منجهان ۽ ٿيندا قرب قرارا!
اکڙيون ائين نہ نايو نارا!

مُحب مِلندا موتيءَ داٽا،
پيار ونڊيندا پيارل پاٽا،
گوندر گهُتجي گهُتجي مرندا، گهر ٿڙ ٿيندا سب گُلزارا!
اکڙيون ائين نہ نايو نارا!

ترسو ترسو تڙپڻ ڇڏيو
بادل وانگر برسڻ ڇڏيو
جهومو جهومو جوت پسايو چاڙ ڪَ آيا آيا يارا!
اکڙيون ائين نہ نايو يارا!

❋

گيت

نيٺ ٿيو نروار پيارا،
پکڙيو هر ڪنهن پار پيارا،
گهر گهر ۾ ڏس ڳائي وينو، پڊڙو توڙي پار پيارا!
تنهنجو منهنجو پيار پيارا!

ازلئون آهي آخر تائين،
رهندو روشن منهنجا سائين،
وڏندو رهندو جيسين آهي، جُڙيل هي جنسار پيارا!
تنهنجو منهنجو پيار پيارا!

ڪارين ڪارين راتين ۾ سو
بوندن ۽ برساتين ۾ سو
ڪِنوٽين وانگر چلڪي چمڪي، چوڏس ۽ چوڏار پيارا!
تنهنجو منهنجو پيار پيارا!

ٻَڪلن گولن ڪان پيي منڙو
منڙن بولن ڪان پيي منڙو
لعل لبن جي شربت ڪان پيي، آهي لَذت دار پيارا!
تهنجو منهنجو پيار پيارا!

بانهيارين جي بولين ۾ سو
وو-وو ولڙن لولين ۾ سو
گونجي سيندن، بوڙيندن ۾، تنبوري جي تار پيارا!
تنهنجو منهنجو پيار پيارا!

مخفي مخفي ميلاپن ۾،
آهُن سُڏڪن آلاپن ۾،
وڇڙيل جي ورلاپن وانگر، دردن جي آ، ڏار پيارا!
تنهنجو منهنجو پيار پيارا!

هنج ۾ لڏندڙ جهوٽن ڪان سو
ڳنجري جي ڳل پوٽن ڪان سو
ٽڏڙو ٽڏڙو سُرهو سُرهو پنڙي بُو بهار پيارا!
تنهنجو منهنجو پيار پيارا!

ميندي ۽ رتڙا پيير ۽ هٿڙا،
ناز نوان ۽ ٽڪڙا ٽڪڙا،
مُرڪون ميندون منهن تي مِنڙيون، چپڙن جي چشڪار پيارا!
تنهنجو منهنجو پيار پيارا!

شاهه جي بيتن، واين ۾ ڏس،
سچل جي تون ڪافين ۾ ڏس،
ساميءَ جي تہ سلوڪن ۾ پڻ، جڳمڳ جلويدار پيارا!
تنهنجو منهنجو پيار پيارا!

سورهيه ۽ سرويچن وانگي،
ڪين ڏسي تو تار ۽ تانگهي،
لهرين وير وڪڙن مان سو ڏوڪي پئي ڏو پار پيارا!
تنهنجو منهنجو پيار پيارا!

گيت

جهانگيئڙن جي جُو تي اڄ پُٺ، جهڙ ڦڙ – جهڙ ڦڙ ميگهه ملهار
سرها ڏاڍا ٿيا سنگهار
ويس وسڻ جا پاتا يار!

ڪالهوانڪر ڪڙ ڪات وڄن جا، ڪڪرن ڪيئي آهي ڪار
هوڏانهن سرتين ڪيا سينگار
ويس وسڻ جا پاتا يار!

چپ چپ چاچر چيل چنن ۾، چولين لائي آ چڇڪار
تڙ ترايون تارو تار
ويس وسڻ جا پاتا يار!

اِندلٺ اُڀ ۾ اهڙي، جهڙي تازي پرٽيل هوئي ڪنوار
جنهن کي ڳهه ڳنا ۽ هار
ويس وسڻ جا پاتا يار!

ڪاهڙ پاسي ڪيٽن ۾ اڄ، چڙين چنگن جي چونگار
ڪرڪين جي پُڏ ڪِل ڪينڪار
ويس وسڻ جا پاتا يار!

ڪِل ڪِل ڪير وتيءَ پيا ڪيڏن، خوش ٿي ٻهراڙيءَ جا ٻار
پاتئون ڳاڙها پُسين هار
ويس وسڻ جا پاتا يار!

سائين! تون ”سرويچ“ کي ميلئين، دوست منا دلدار
جن جي پل پل آهي پچار
جيڪي سونهن سندا سردار!
ويس وسڻ جا پاتا يار!

❊

گيت

هن سنڌڙيءَ جي سُرهاڻ بلي!!
هي موج ﭘريو مهراڻ ﭘلي!!
هي موج ﭘريو مهراڻ بلي!!
هي موج ﭘريو مهراڻ بلي!!
هي ڇهه ڇهه ساوا چيٽ ڏسو.
هي ڪڙندڙ ڪلندڙ کيٽ ڏسو.
هن ساين سهٽين ٻنين ۾،
اڄ چوڏهينءَ جي چانڊاڻ بلي!!
هي موج ﭘريو مهراڻ بلي!!
هيءَ ٿر بر ۾ ٿڏڪار ڏسو.
هيءَ هنڌ هنڌ تي هُٻڪار ڏسو.
هن پنهنجي دلبر ڌرتيءَ تي،
اڄ مينهن جي مانڊاڻ بلي!!
هي موج ﭘريو مهراڻ بلي!!
هي رنگ برنگي روپ ڏسو.
هي دوديرن جا ڏوپ ڏسو.
هوءَ لال ليارِي لامن تي،
آ، لوين لالاڻ بلي!!
هي موج ﭘريو مهراڻ بلي!!
هي ڪڻ ڪڻ مان هِت ڪيچ ڏسو.
هي سنڌڙيءَ جا ”سرويچ“ ڏسو.
هي سونهن سگهارا سوڍا پنهنجا،
ساٿ ڏٺي سرواڻ بلي!!
هي موج ﭘريو مهراڻ بلي!!

*

لوڪ گيت

نَڪ ۾ نہ ڦلڙي، او! چيچ نہ ڇلڙو
ڙي! ٻانهن نہ سڳڙو،
ڪنن نا والڙيون،
ڙي، ادڙيون اٻالڙيون !!
او! ڏيئڙيون اٻالڙيون!!

هٿن نہ مُنڊي، او! ڳچيءَ نہ هسيون،
ڙي! ٻُٽيون ۽ ٻُسيون،
ڏيهہ ۾ ڏڪالڙيون،
ڙي، ادڙيون اٻالڙيون!!
او! ڏيئڙيون اٻالڙيون!!

سِر تي نہ پوتي، او! ٻُت تي نہ چولو
ڙي! جيءَ منجهہ جهولو
اڪڙيون تان آلڙون،
ڙي، ادڙيون اٻالڙيون!!
او! ڏيئڙيون اٻالڙيون!!

پيرن نہ جُتڙي، او! سٿڻ تان ليڙون،
ڙي! چڳن ۾ چيڙون،
ٻکيون ۽ ٻي حالڙيون،
ڙي، ادڙيون اٻالڙيون!!
او! ڏيئڙيون اٻالڙيون!!

چپر نہ چنو اوا پکو نا پيهي،
ڙيا ذکيا تيا ڏيهي،
ڳٽيان چا ڳالهڙيون،
ڙيا ادڙيون اپالڙيون!!
اوا ڏيئڙيون اپالڙيون!!

عيدون ۾ نہ خوشيون، آ روئڻ ۾ راڙو
ڙيا سورن جو ساڙو
ساريون ساريون سالڙيون،
ڙيا ادڙيون اپالڙيون!!
اوا ڏيئڙيون اپالڙيون!!

ساٽا ساٽا سنڌ اوا سُڪلون تان ڇاتيون،
ڙيا لنگهڻ ۾ راتيون،
لُڇن تيون لالڙيون،
ڙيا ادڙيون اپالڙيون!!
اوا ڏيئڙيون اپالڙيون!!

مُنهن تي نا ماس چپن نا مُرڪون،
ڙيا سورن جون سُرڪون،
پيئن پيالڙيون،
ڙيا ادڙيون اپالڙيون!!
اوا ڏيئڙيون اپالڙيون!!

❊

لوڪ گيت

قومي جمالو

اسين سنڌي آهيون سنڌ جا ـ هو جمالو.
اسين سورهيہ ماڻهو سنڌ جا ـ هو جمالو.

اسان سِريون ڏيئي سنڌ ورتي ـ هو جمالو.
اسان گوليون کائي سنڌ ورتي ـ هو جمالو.
اسان جيل جهاڳي سنڌ ورتي ـ هو جمالو.
اسان قيد ڪاٽي سنڌ ورتي ـ هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا ـ هو جمالو.
اسين سورهيہ ماڻهو سنڌ جا ـ هو جمالو.

پنهنجا شهزادا شاگرد الا ـ هو جمالو.
جيڪي مانجهي آهن مرد الا ـ هو جمالو.
جن کي سنڌڙي جو آ درد الا ـ هو جمالو.
جيڪي هارين جا همدرد الا ـ هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا ـ هو جمالو.
اسين سورهيہ ماڻهو سنڌ جا ـ هو جمالو.

اسين شير آهيون شير الا - هو جمالو.
اسين واري ڄاڻون وير الا - هو جمالو.
اسين وارث پنهنجي ويس جا - هو جمالو.
اسين والي پنهنجي ديس جا - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

الحمد اڄ آزاد آهيون - هو جمالو.
پنهنجي ديس ۾ آباد آهيون - هو جمالو.
پنهنجي شان سان اڄ شاد آهيون- هو جمالو.
اسين دودن جو اولاد آهيون - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

اسين قومن جي تقدير آهيون - هو جمالو.
اسين صاحبِ توقير آهيون - هو جمالو.
اسين پونگر جي شمشير آهيون - هو جمالو.
اسين اونداهه ۾ تنوير آهيون - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

اسين مياڻي جا مٿير آهيون - هو جمالو.
اسين دولهه ۽ دلير آهيون - هو جمالو.
اسين ملڪن جا معمار آهيون - هو جمالو.
اسين ساٿ جا سالار آهيون - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

اسين ڪوٽ آهيون ننگ جا ڙي - هو جمالو.
اسين جُنگ آهيون جَنگ جا ڙي - هو جمالو.
اسين پاڳيا آهيون پاڳ جا ڙي - هو جمالو.
اسين مالڪ پنهنجي ماڳ جا ڙي - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

اسين ماجر جا تان مير آهيون - هو جمالو.
اسين ڪينجهر جي تصوير آهيون - هو جمالو.
اسين مڪليءَ جا مور آهيون - هو جمالو.
اسين سنڌڙيءَ تان گهور آهيون - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

اسين ڀٽائيءَ جا يار آهيون - هو جمالو.
اسين سچل جا ڙي يار آهيون - هو جمالو.
اسين هوشوءَ جا حُبدار آهيون - هو جمالو.
اسين دودي جي للڪار آهيون - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

اسين راڻا آهيون راڄ جا - هو جمالو.
اسين ڪوڏيا آهيون ڪاڄ جا - هو جمالو.
اسين گهوٽ اڻ موٽ آهيون - هو جمالو.
اسين فولادي سپ ڪوٽ آهيون - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

اسين ڏاتي آهيون ڏٿ جا ڙي - هو جمالو.
اسين خان آهيون کٽ جا ڙي - هو جمالو.
اسين موئن جي تان ساک آهيون - هو جمالو.
اسين اُميدن جي باک آهيون - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

اسين ڪاڪ جا تان خان آهيون - هو جمالو.
اسين ڪاهوءَ جا نشان آهيون - هو جمالو.
اسين راڻا "رنيءَ ڪوٽ" جا ڙي - هو جمالو.
اسين سوڊا نيرن ڪوٽ جا ڙي - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

جيئي پنهنجي سنڌ سائي - هو جمالو.
جنهن ۾ "اختر" جهڙي ڏيءَ جائي - هو جمالو.
جيڪا مردن جو مَٽ آهي مائي - هو جمالو.
جنهن ڪي وانگين جي آ وات وائي - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

اچو سنڌ جا غدار ماريون - هو جمالو.
اچو ملڪ مان مڪار ماريون - هو جمالو.
اچو ديس جا اغيار ماريون - هو جمالو.
اچو موذي سپ مُردار ماريون - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا - هو جمالو.

اچو موج ۾ مهراڻ آڻيون - هو جمالو.
اچو سنڌ ۾ سرهاڻ آڻيون - هو جمالو.
اچو لوين ۾ لالاڻ آڻيون - هو جمالو.
اچو مينهن جي مانڊاڻ آڻيون - هو جمالو.
اچو سنڌ کي خوشحال ڪريون - هو جمالو.
اچو مارو مالا مال ڪريون - هو جمالو.

جيئو جيئو پاڳيا ڙي - هو جمالو.
پنهنجا پاڳ پيهر جاڳيا ڙي - هو جمالو.
پنهنجا ساز سُر ساڳيا ڙي - هو جمالو.
پنهنجا ويري سيئي واڳيا ڙي - هو جمالو.
اچو سنڌ کي خوشحال ڪريون - هو جمالو.
اچو مارو مالا مال ڪريون - هو جمالو.

اسين بهادر ۽ بيباڪ آهيون - هو جمالو.
اسين دشمن جي لئي ڏاڪ آهيون - هو جمالو.
اسين سنڌيئڙا "سرويچ" آهيون - هو جمالو.
اسين پائر آهيون پيچ آهيون - هو جمالو.
اسين سنڌي آهيون سنڌ جا ڙي - هو جمالو.
اسين سورهيه ماڻهو سنڌ جا ڙي - هو جمالو.

هو جمالو ڙي ڍولڻ - هو جمالو.
جمالو جوڌن سان - هو جمالو.

❋